Gemeente Amsterdam

Bezoekadres
Weesperstraat 430
1018 DN Amsterdam

Postbus 12693
1100 AR Amsterdam
Telefoon 14 020
amsterdam.nl/ingenieursbureau

Notitie

Aan	[redacted]
Van	[redacted]
Kopie aan	[redacted]
Datum	08-12-2021
Ons kenmerk	34465-WEG0201-HO
Bijlage(n)	1a. Archieven algemeen 1b: Archieven bouwkundig onderzoek Binnenkant 20-21 2: Centraal Tekeningenarchief Kloveniersburgwal
Onderwerp	Archeologische verwachting, bodemkwaliteit, ontplofbare oorlogsresten, brug- en kadeconstructies, datering, ondergrondse obstakels

Opsteller	Beoordeeld door	Datum
[redacted]	[redacted] (red.)	08-12-2021

Historisch Bodemonderzoek Binnenkant 12-50

Inhoud

Inhoud 2
Inleiding 3
Situatie 3
Te raadplegen archieven 7
Historie algemeen 8
Aanplemping Waalseiland - 1641 8
Zeedijk langs de Buitenkant - 1683 11
Bouw en aanpassing bruggen 280 en 283 20
Christiaan Pieter Kruize: brug 280 en kademuur in 1902 30
Vaste brug 280 in 1908 33
Bouw Scheepvaarthuis 1913-1916 en uitbreiding 39
Tweede Wereldoorlog 48
Fundering voor hijslier in 1946 50
Herstel kademuur in 1949 51
Jaren vijftig en later 53
Aanleg metro - 1975 69
Archeologie 86
Bodemkwaliteit 87
Conventionele Explosieven 93
Datering en ondergrondse obstakels 94
Bronnen 95
Bijlagen 97
Bijlage 1a: Archieven algemeen 97
Bijlage 1b: Archieven bouwkundig onderzoek Binnenkant 20-21 99
Bijlage 2: Centraal Tekeningenarchief 100

Inleiding

De kademuur langs de Binnenkant staat in de planning om hersteld te worden. Vooruitlopend op de werkzaamheden is inzicht gewenst in potentiële risico's tijdens de uitvoering. Daartoe is ingegaan op archeologische verwachtingen, bodemkwaliteit (land- en waterbodem), conventionele explosieven en ondergrondse obstakels. Vooral om voormalige bastions, oude kadeconstructies, verlaten riolen en dergelijke in kaart te brengen, wordt allereerst de historie van de locatie nagegaan.
In deze ABCDOO-notitie wordt gerapporteerd over Archeologische verwachtingen (A), Bodemkwaliteit (B), Conventionele explosieven (C) en Ondergrondse Obstakels (OO). Ook wordt er getracht de kademuren te Dateren (D).

Situatie

De Binnenkant bevindt zich langs de noordzijde van de Waalseilandsgracht op het zogenaamde Waalseiland. De locatie Binnenkant 12-52 is gelegen tussen het voormalige Scheepvaarthuis en de Kalkmarkt. Het Scheepvaarthuis is nu in gebruik als hotel.
In het onderzoeksgebied liggen de (landhoofden van de) bruggen 280 en 283. De metrobuis van de Oostlijn ligt buiten het onderzoeksgebied.

Figuur 1: Situatie Binnenkant 12-52

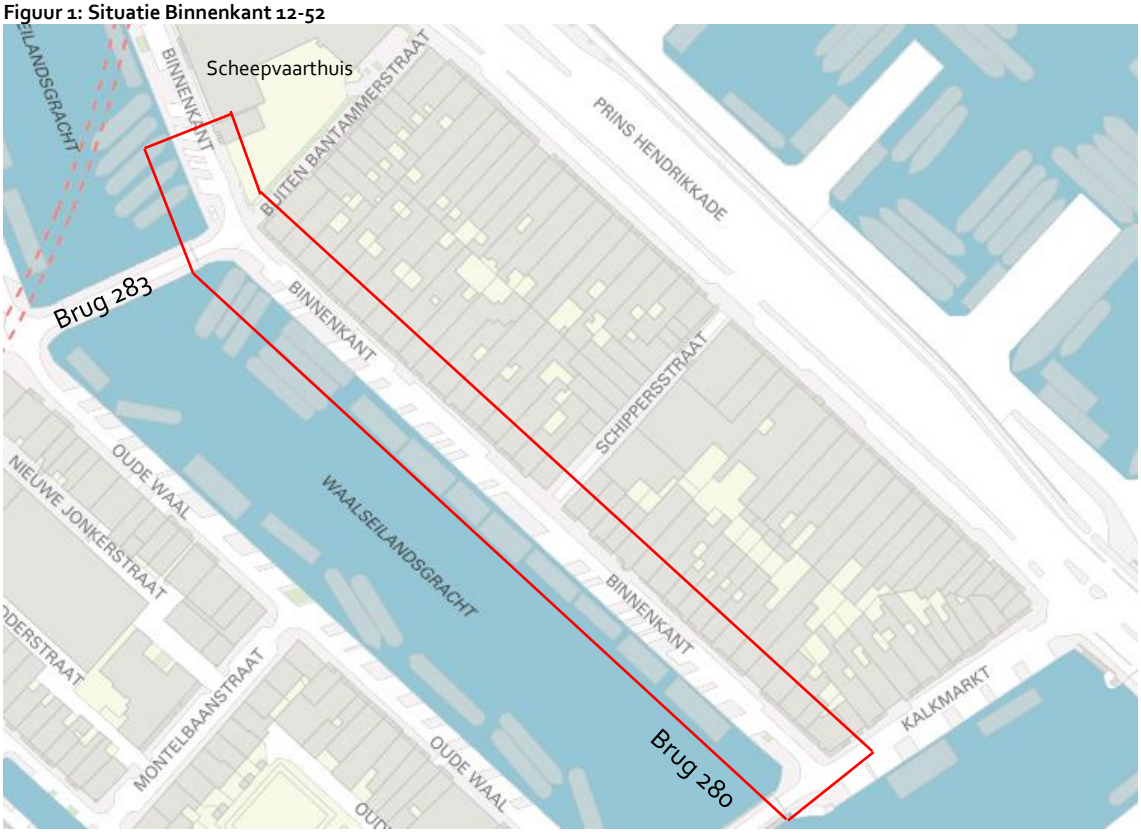

Bron: bewerkt naar data.amsterdam.nl

Figuur 2: Binnenkant vanaf brug 280 in noordwestelijke richting gezien

Bron: Google Streetview

Figuur 3: Foto vanaf brug 283 in oostelijke richting

Bron: Google Streetview

Op de asset-kaart heeft de kademuur ten westen van brug 283 code WEG0101. Het grootste deel van de te onderzoeken kademuur heeft code WEG0201.

Figuur 4: kadetrajecten WEG0101 en WEG0201

Bron: [redacted] 18-06-2019

https://ib-amsterdam.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=f47a5387534841a29172343f249bd667

Vrijwel langs de gehele te onderzoeken kademuur zijn woonschepen afgemeerd. Alleen van de gedeelten ter hoogte van de bruggen 280 en 283 kon de kademuur gefotografeerd worden.

Figuur 5: Kademuur ten westen van brug 283 in 2020

Bron: foto [redacted] 31 augustus 2020

Figuur 6: Kademuur ten oosten van brug 283 in 2020

Bron: foto [redacted] 31 augustus 2020

Figuur 7a: Kademuur ten westen van brug 280 in 2020

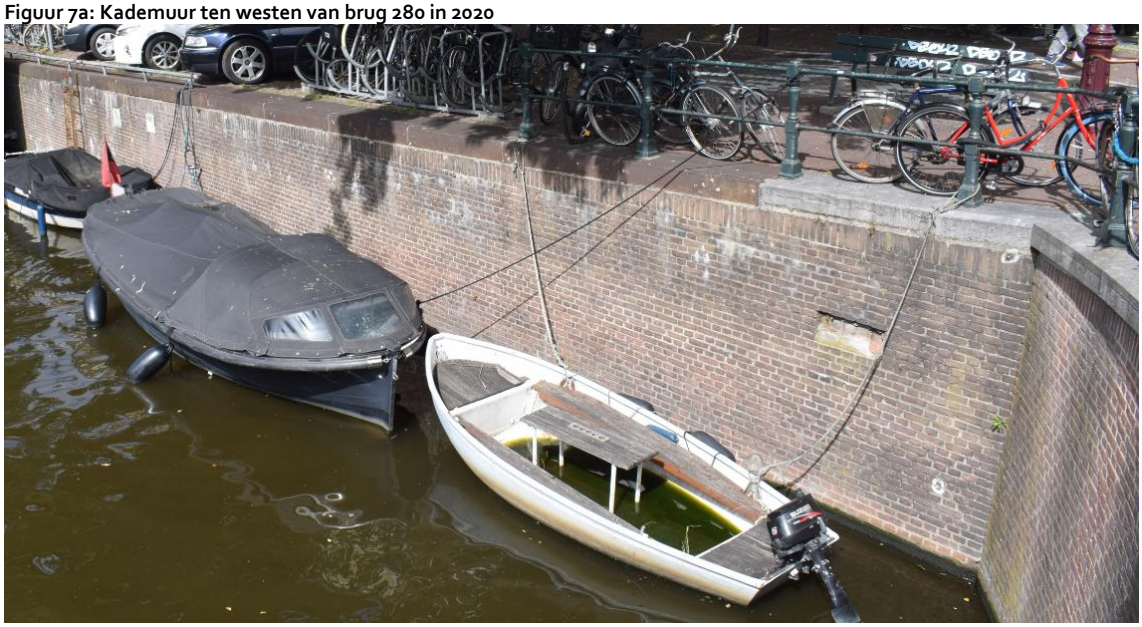

Bron: foto [redacted] 31 augustus 2020

Figuur 7b: Kademuur ten westen van brug 280 (detail) in 2020

Bron: foto [redacted] 31 augustus 2020

Noot: de inkassing bevatte een bord 'Zinker' ? (zie foto 17 april 1973)

Figuur 8: Bergruimte en noordelijk landhoofd van brug 280 in 2020

Bron: foto [redacted] 31 augustus 2020

Te raadplegen archieven

Voor het uit te voeren onderzoek is het Stadsarchief Amsterdam geraadpleegd, dat diverse inventarissen beheert (bijlagen 1a en 1b).
De belangrijkste inventaris is het Centraal Tekeningenarchief, waarin onder andere bouwtekeningen van kademuren zijn gearchiveerd.
In de inventaris van het Centraal Tekeningenarchief zijn onderstaande zoekopdrachten gegeven,.

Tabel 1: Zoekopdrachten en aantal bestanden

benaming	n	
Binnenkant	25	√
Brug 280	8	√
Brug 283	3	√
Buiten Bantammerstraat	19	√
Kalkmarkt	22	√
Kromme Waal	30	√
Schippersstraat	7	√
Waalseiland	1	√
Waalseilandgracht	10	√
Waalseilandsgracht	9	√

Bron: Bewerkt naar CTA

De relevante CTA-dossiers zijn gespecificeerd in bijlage 2.

Documenten van Bouw- en Woningtoezicht zijn ontsloten via de BWT-module van stadsdeel Centrum.

Tabel 2: BWT-documenten

jaar	omschrijving	Ter hoogte van perceel	Dossiernr	BWT-nummer
1946	Betonnen fundering voor hijslier	28-29	81936	
1995	Bouw kademuur	7 en 12	84127	
1996			84137	
1998	Meerpaal		82094	
2000			91991	
2005			85800	
2007	Gestuurde boring door Heijmans		86538	

Bron: BWT-module SD Centrum

Als secundaire bronnen zijn onder andere Abrahamse (2006 & 2010), Jayasena (2019) en het maandblad Werk in Uitvoering geraadpleegd. Ook is gebruik gemaakt van een bouwkundig onderzoek naar de panden Binnenkant 20-21 (Ingenieursbureau 2017).
Het historisch feitenmateriaal uit de geraadpleegde archieven, kaarten en boeken wordt hieronder chronologisch gepresenteerd.

Historie algemeen

Aanplemping Waalseiland - 1641

In 1634 overwoog de vroedschap om een eiland in de Oude Waal aan te leggen dat als golfbreker zou kunnen fungeren.
Het voorstel kwam weer aan de orde in 1641. Kort daarop is het Waalseiland aangeplempt. "Het rechthoekige grondplan werd, volgens Commelin in 1694, eerst uitgezet met een beschoeiing van ingeheide palen en vervolgens met 'alderley hoging in geplempt'. Bij het ontwerp werd geopperd om als ophogingsmateriaal de baggerspecie te gebruiken die vrijkwam bij de hoognodig uit te baggeren Oude Waal (Abrahamse 2010, p. 111 en Jayasena 2020).
Na enkele jaren inklinking en zetting was het eiland rijp om bebouwd te worden. Het eiland werd in drie blokken van huiserven verdeeld en de erven werden in 1645 verkocht Landmeter Cornelis Danckertsz de Rij maakte een uitgiftekaart, waarop de blokken A, B en C zijn aangegeven.

Figuur 9a: Waalseiland en onderzoeksgebied op uitgiftekaart circa 1646

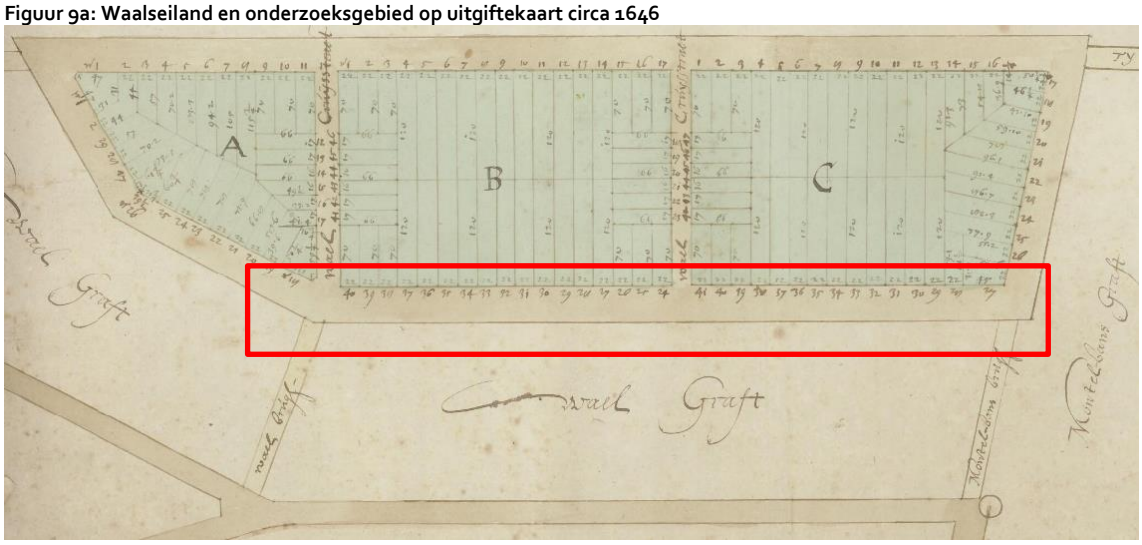

Bron: Stadsarchief Amsterdam 5039.KA / 20013948

Over de Wael Gragt werden de houten Wael brugh en Montel-bans brugh gebouwd.

Figuur 9b: Waalseiland op uitgiftekaart circa 1646 (detail)

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank

De blokken A, B en C waren gescheiden door twee straten. Over de straatnamen was men nog niet uit in 1646
De westelijke, nu de Buiten Bantammerstraat, heette aanvankelijk Wael Cruijsstraat. Cruijsstraat doorgestreept en vervangen door dwarstraet [sic] . De oostelijke heette Wael Cruijsstraat
De perceeldieptes waren 66, 70 en 120 Amsterdamse voet. De breedtes van de percelen bedroegen 16, 17 en (merendeels) 22 voet (a 0,28 m).

Het Waalseiland was aan de oostzijde via de Tij brugh verbonden met Rapenburg. Ten noorden lag de Tij Gracht, die via een dubbele palenrij gescheiden was van het (na aanplemping) resterende deel van de Oude Waal: de Waal.

In 1646 werden de eerste percelen uitgegeven. Op de kaart van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 lag de locatie nog ter plaatse van de Oude Waal, een aanmeerplek voor schepen. Na zijn dood in 1645 is de kaart uit 1625 bewerkt. Op die versie, verschenen in 1647, is het nieuwe eiland afgebeeld. De bewerker heeft de huizen uniform afgebeeld (Schmitz 2007 in Hameleers 2013a).

Figuur 10: Situatie onderzoekslocatie in 1647

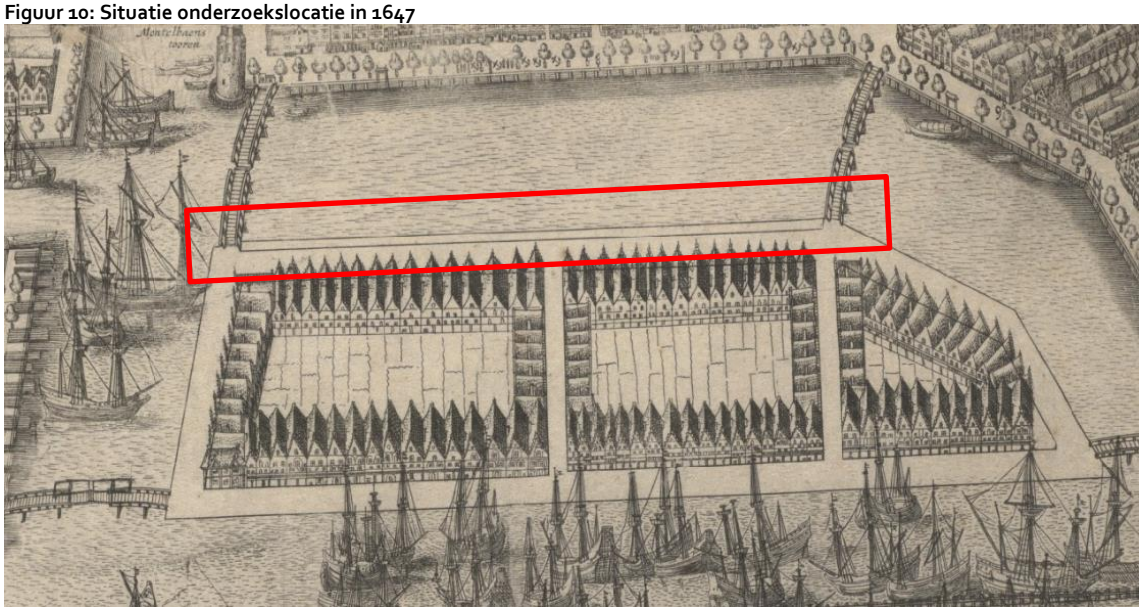

Bron: Balthasar Florisz van Berckenrode, 2de druk, SAA Beeldbank UZFA00001000001

Van het huis Binnenkant 17 is bekend dat het in 1649 is gebouwd als woon- en pakhuis voor de rijke koopmansfamilie de Weer Wit. Op de zolder van het huis lag de handelsvoorraad opgeslagen zoals stokvis, noten en levertraan" (binnenkant.amsterdam)

Figuur 11: Brand Binnenkant 15-16 op 25 oktober 1670 met brug 283 op de voorgrond

Bron: Collectie A. C. van Eck SAA 31232/14

In 1670 brak brand uit ter hoogte van Binnenkant nummer 15-16. De smeulende ruïnes van zes huizen en een garenkopershuis op de hoek van de Buiten Bantammerstraat, verbrand op 25 oktober 1670, zijn afgebeeld als het zesde figuur in het Brandspuitenboek van Jan van der Heijden, 1690 (SAA 10095/2224)
"Smeulende ruines van zes huizen op het Nieuwe Waalseiland na de brand van 25 oktober 1670. [ ] Voorstudie voor de zesde figuur in het Brandspuitenboek van 1690"

Zeedijk langs de Buitenkant - 1683

Op voorspraak van burgemeester Hudde, tevens waterbouwkundig, kwam in 1683 langs de IJ-oever een constructie die de binnenstad van hoog water moest vrijwaren. Aan weerszijden van het Waalseiland werden bruggen getransformeerd in sluizen, de Kraansluis aan de westzijde en de Kent u zelve- of Kikkerbils Sluis aan de oostzijde. De huizen langs de Binnenkant hadden voortaan geen last meer van hoge vloedstanden op het IJ.

Jan van Cal (1656-1703/1706) maakte in de periode 1690-1700 een prent van de Binnenkant.

Figuur 12: Prent van de Binnenkant 1690-1700

Bron: NHA Beeldbank NL-HlmNHA_359_051279_K

Een vergelijkbare ingekleurde prent is bekend van Pieter Schenk (1660-1713).

Figuur 13: Prent van de Binnenkant omstreeks 1700

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010094004499

In de nacht van 24 op 25 december 1717 steeg het waterpeil in het IJ na een zuidwesterstorm tot grote hoogte. Langs de Buitenkant liepen alle kelders onder. (Ter Beek 1957, p. 48 [ook in een ander jaar liep de Buitenkant onder water]). Dit ondanks het op zeedijkshoogte brengen van de Buitenkant.
Na de uitgiftekaart is de eerst volgende gedetailleerde kaart van Gerrit de Broen uit 1725 (Hameleers 2013a).

Een deel van het Waalseiland is weergegeven op een Burgerwijkkaart van Hendrik de Leth uit 1748-1750.

Figuur: Kaart van Burgerwijk 11 in 1748-1750

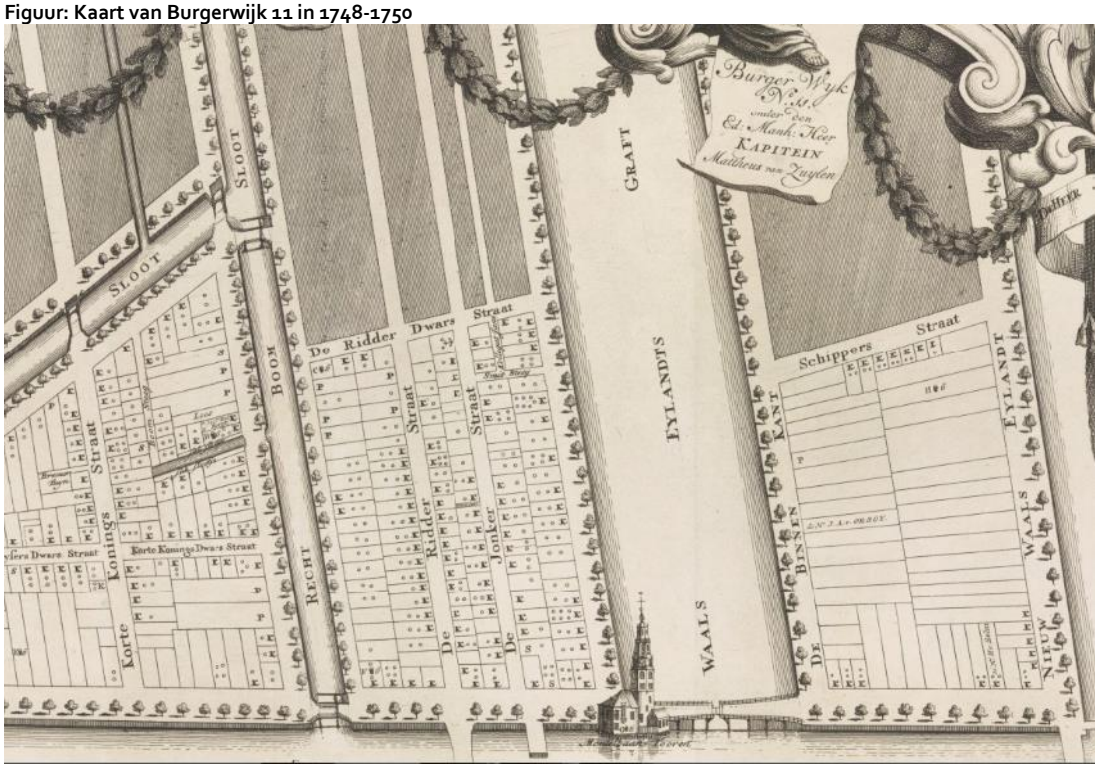

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank Afbeeldingsbestand ANWK00009000001

G.G. Winckler en P. van Blankaert maakten in 1725-1750 een prent van de Binnenkant gezien vanaf de Schippersstraat naar het oosten.

Figuur 14: Binnenkant 1725-1750

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010097011453

Zij maakten met Georg Balthasar Probst ook een prent vanaf Rapenburg in westelijke richting. De oever van de Kalkmarkt bestond uit een houten beschoeiing. Dit in tegenstelling tot de Binnenkant, die vanaf het begin (kort daarna de aanplemping binnen ingeheide palen) een stenen kademuur had.

Figuur 15: Kalkmarkt en brug 280, prent vanaf het Rapenburg gezien

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010097011399

Prent van J.P. le Bas "Vue d'un Canal de la Ville d'Amsterdam pres du Port

Figuur 16: Binnenkant (links) en brug 283 tussen Buiten en Binnen Bantammerstraat in 1777

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010097006145

De directeur Waterwerken, Johan Schilling, stelde in 1778 een generale index samen waarin de mankementen en reparaties aan bruggen werden genoteerd. Bij de "Houte Klapbrug bij de Montelbaans Tooren" staat: "Schot- Steekplanken en zomers repareren" (ankerschot).
In 1778 is "de helft" van brug 280 vernieuwd.

Figuur 17: Aantekeningen bij brug 280 in 1778

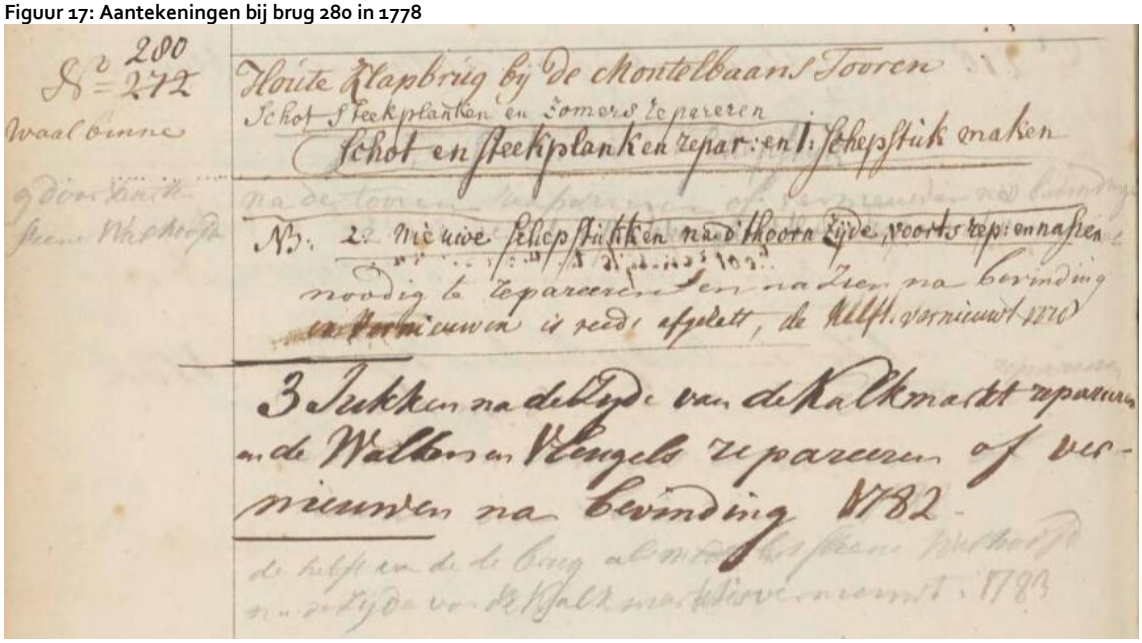

Bron: SAA 5040/702 Generaale Index

In 1781, 1782 en 1783 was dringend onderhoud nodig aan brug 283.

Figuur 18: Aantekeningen bij brug 283

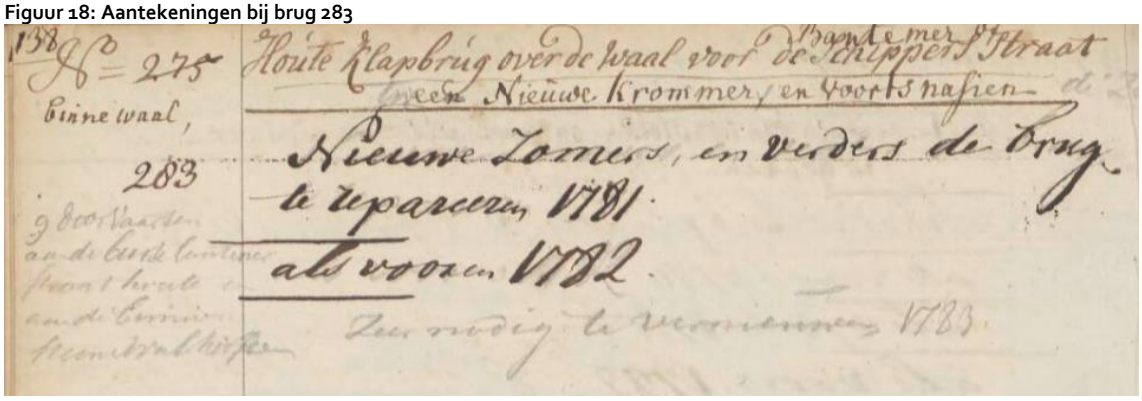

Bron: SAA 5040/702 Generaale Index

Op een voorgedrukte lijst met brugnummers en omschrijvingen van de bruggen staat dat de brug gemaakt is in 1778 en voorzien van stenen landhoofden in 1783.

Figuur 19: Brug 280 met aantekeningen in 1783, 1784 en 1785

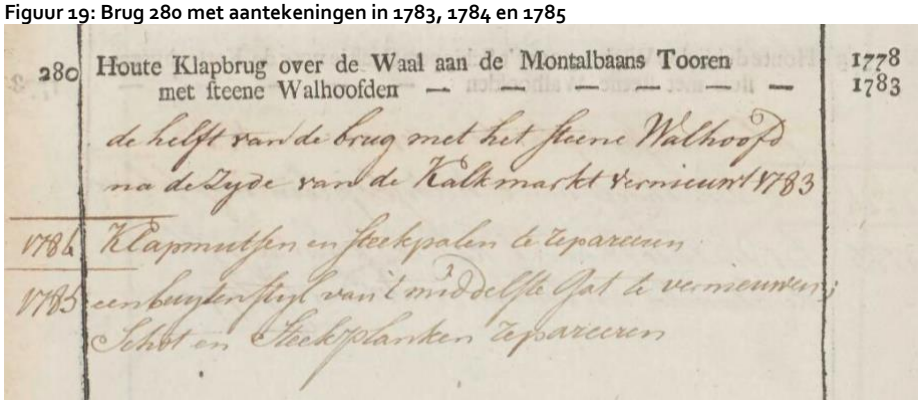

Bron: SAA 5361/343 Defecten [ ] 1783, 1784 en 1785

Een krommer van brug 283 moest in 1785 vernieuwd worden.

Figuur 20: Brug 283 met aantekeningen in 1784 en 1785

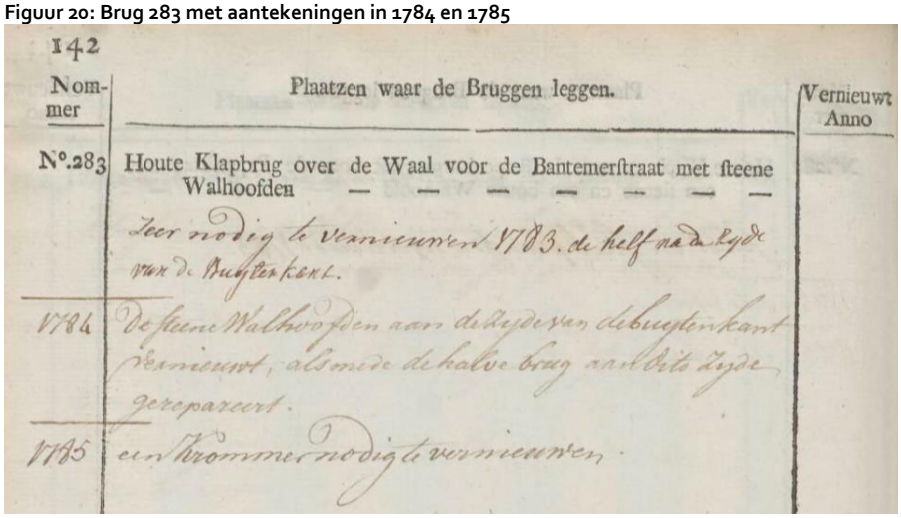

Bron: SAA 5361/343 Defecten [ ] 1783, 1784 en 1785

In 1783 verscheen een vierde druk van Gerrit de Broens kaart uit 1725

Figuur 21: Situatie in 1783

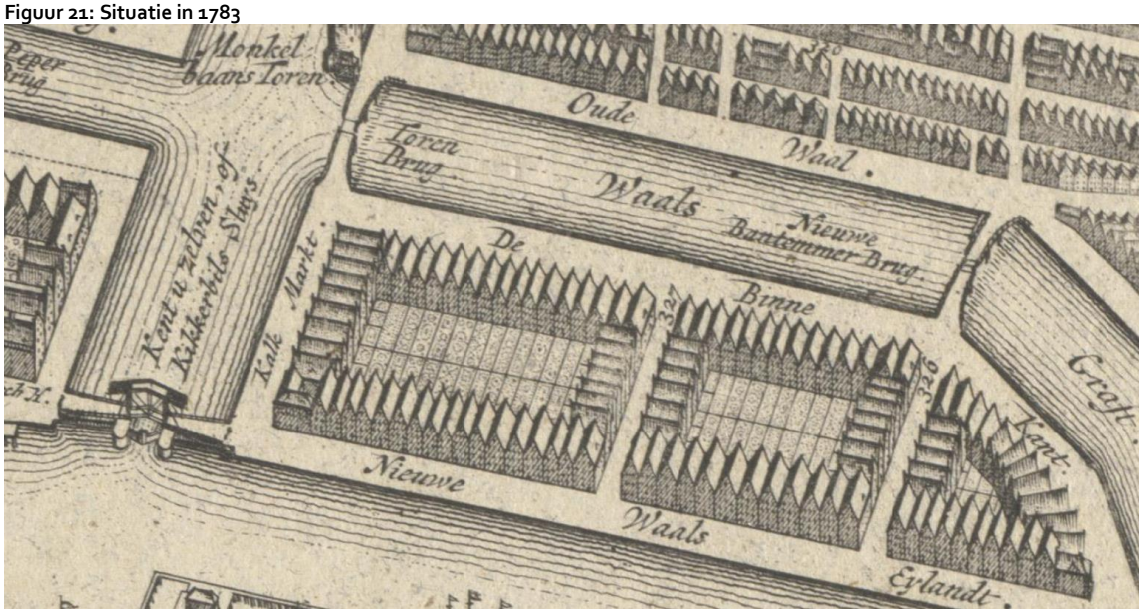

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand KOG-AA-3-03-64

Het Waalseiland werd zelfs in 1798 nog betiteld als het "Nieuwe Land" [afgeleid van Nieuwe Eyland] toen een huis "aan de Binnenkant, naast het Hoekhuis, bezyden de Montelbaansbrug" te koop werd aangeboden (Amsterdamse Courant 31-07-1798).

De houten klapbrug no. 283, met stenen walhoofden, is vernieuwd in 1800 en werd bij inspectie in 1813 en 1814 "Wel Bevonden".

Figuur: Brug 283 half vernieuwd in 1800

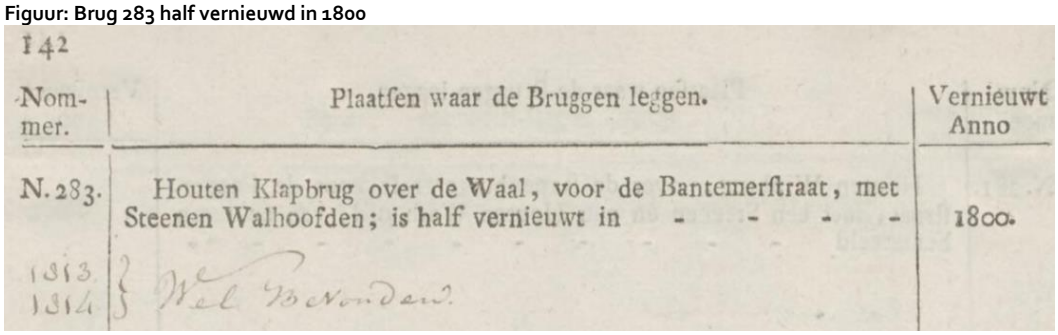

142

Nommer.	Plaatsen waar de Bruggen leggen.	Vernieuwt Anno
N. 283.	Houten Klapbrug over de Waal, voor de Bantemerstraat, met Steenen Walhoofden; is half vernieuwt in - - - -	1800.
1813. 1814.	Wel Bevonden.	

Bron: SAA 5361/344

In 1814 was bij brug 280 reparatie aan de steekplanken nodig. Waarschijnlijk moet hieronder het ankerschot verstaan worden.

Figuur: "Steekplanken repareeren" bij brug 280 in 1814

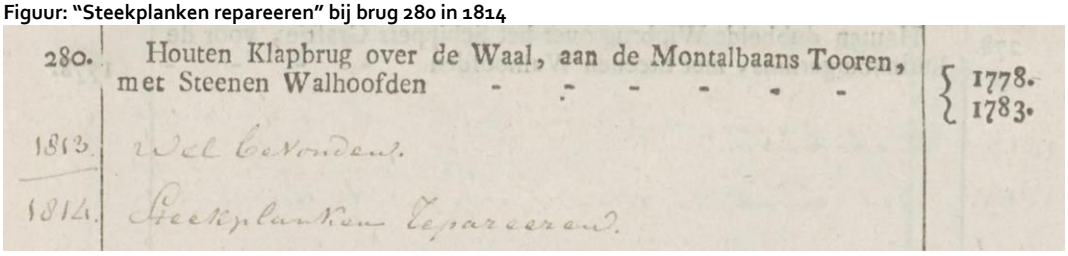

280.	Houten Klapbrug over de Waal, aan de Montalbaans Tooren, met Steenen Walhoofden - - - - - - -	1778. 1783.
1813.	Wel bevonden.	
1814.	Steekplanken repareeren.	

Bron: SAA 5361/344

Figuur: Pijtak 1848, p. 304

Aangezien het middengedeelte der beschoeijing van het landhoofd, bij bruggen van geene belangrijke hoogte, door de eigenlijke brug of vloer reeds genoegzaam gestut wordt, of liever tegen de zijdelingsche drukking der aarde achter het landhoofd voldoende voorziening krijgt, zullen echter die gedeelten der beschoeijing, welke de vleugels vormen en als het ware op zichzelve staande, voorzieningen verlangen, die hen tegen de drukking der aarde bestand doen zijn; men werkt daartoe achter de beschoeijing, landvesten (ook ankers en intangen genaamd) zijnde horizontale balken, die in een rigting regthoekig op de vleugels tegen de palen der beschoeijing en wel om den anderen paal worden aangebragt, en vereenigd worden met die palen of met een koppelbalk of gording, welke laatste men aan den binnen- of buitenkant der beschoeijingspalen aanbrengt. Elk landvest voorziet men in den grond van een kruishout, waarvoor twee anker- of steekpalen in den grond loodregt of iets achteroverhellende geheid worden; deze ankerpalen moeten steeds in den ongeroerden of vasten grond geheid zijn, waarnaar men de lengte der landvesten regelt.

Zoo als wij boven aanmerkten behouden, wat duurzaamheid en sterkte betreft, de gemetselde of uit steen daargestelde landhoofden de voorkeur; eenmaal geheel volgens de regelen der kunst zamengesteld, strekt zich hun onderhoud niet verder uit dan tot het bijstrijken van enkele uitgevallene voegen. Het bouwen dezer soort van landhoofden geschiedt gewoonlijk in ons land op kunstmatig daargestelde funderingen, en wel hoofdzakelijk op paalroosterwerk (zie dat woord).

Uit 1814 dateert een "concessie tot gratis houtopslag op de Oude Schans en Waalseilandgracht" SAA Stadswerken en Gebouwen 5361/399)

Figuur 22: Situatie circa 1820

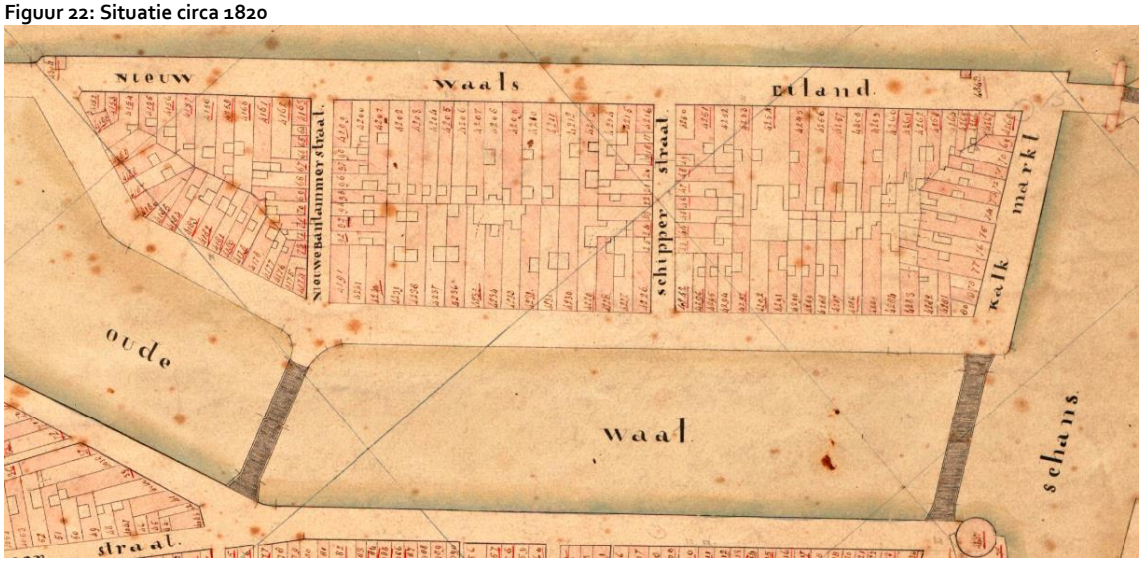

Bron: RCE Gemeente Amsterdam Sectie C genaamd Nieuwe Markt tweede blad

Brug 280 is vernieuwd in 1826. Waarschijnlijk is de brug toen van een klap- in een wipbrug getransformeerd.

Figuur: Aantekeningen bij brug 289 in de jaren 1826 t/m 1839

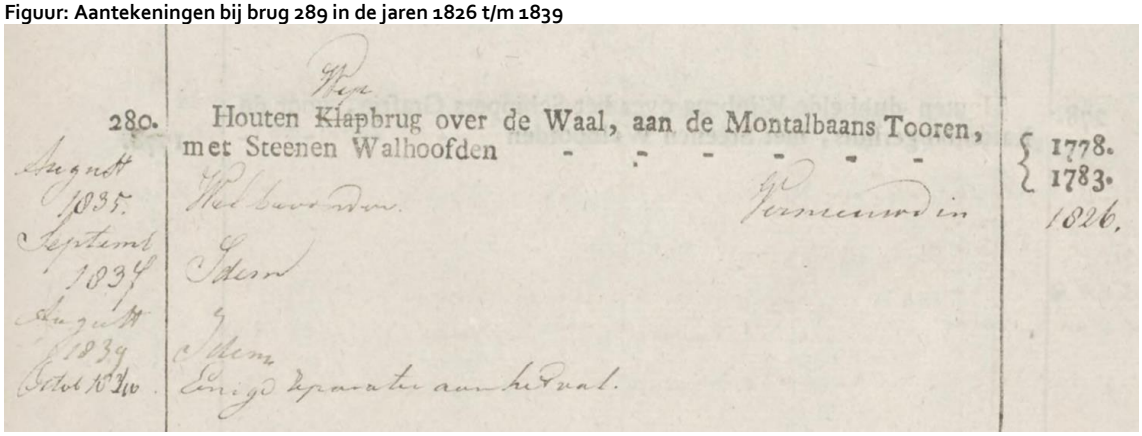

Bron: SAA 5361/345

In 1839 geschiedde "onder auspiciën van de Directeur van Stads werken den 1en Februarij 1839 [C. W. M. Klijn] de aanbesteding van het herstel van de kademuur over een lengte van 293 El" [= m1]

Tabel 3: Stadskaden en walbeschoeiing.

jaar	omschrijving	Laatste drie cijfers van Klac
1839	No. 1 Walle Nieuw Waalseiland ter lengte van Cirka 293 strekkende El hieraan te verwerken 90 kub El Metselwerk en 600 vierkante El voegwerk. 293 strekkende El dekst. opnemen en weder leggen de ontbrekende dekstukken zullen door de stad worden bijgeleverd.	121

Bron: SAA 5361 / 373 Stukken [ ] stadskaden en walbeschoeiingen (in Ingenieursbureau 2020)

Noot: IJgracht heeft afzonderlijke aanduiding

Figuur: Aantekeningen bij brug 283 1835-1840

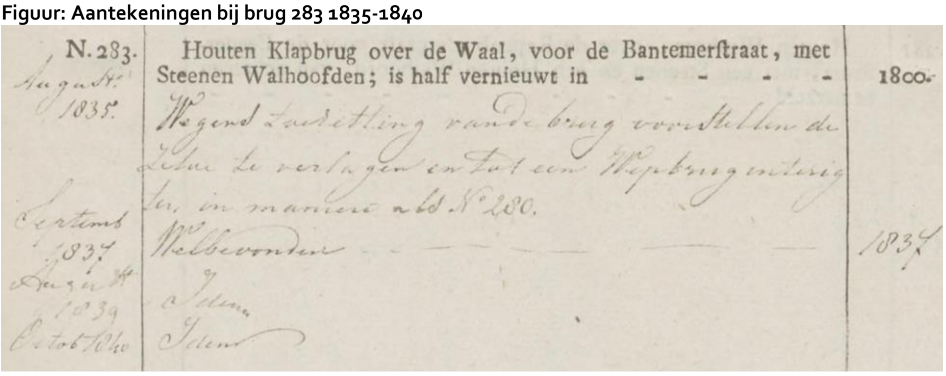

N. 283. Houten Klapbrug over de Waal, voor de Bantemerſtraat, met Steenen Walhoofden; is half vernieuwt in - - - - - 1800.

Bron: SAA 5361/345

Het Waalseiland lag tijdens de negentiende eeuw in buurt U. Op de kadastrale kaart van buurt U uit 1853 zijn vanuit de assen van de Buiten Bantammerstraat en de Schippersstraat riolen getekend, die loosden op de Waalseilandsgracht.

Figuur 23: Riolen op kaart 1853

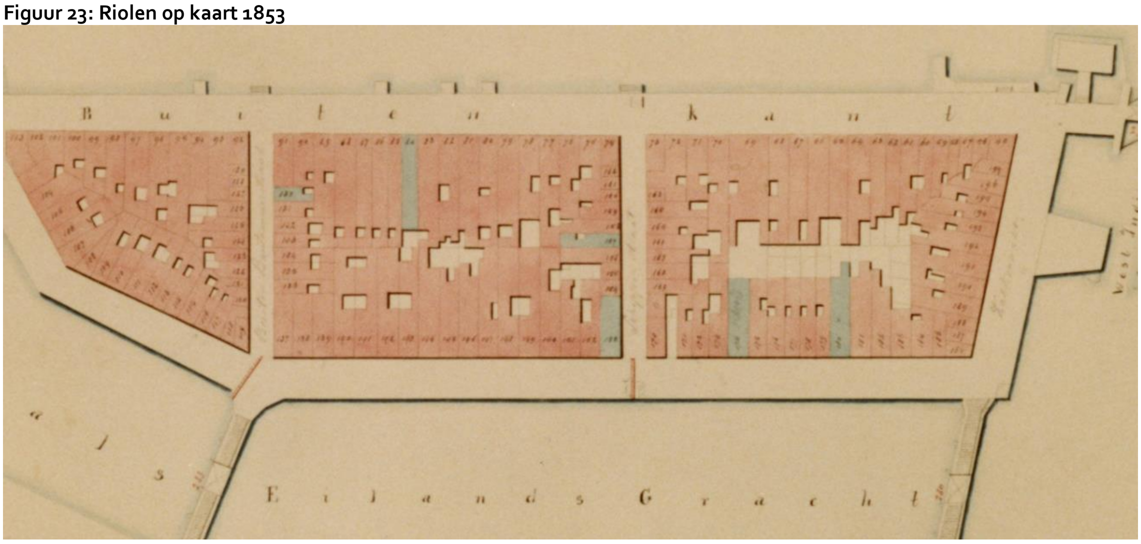

Bron: Stadsarchief Amsterdam, buurt U

Omstreeks 1855 is een overzicht van riolen gemaakt: "Lijst buurtgewijze opgemaakt van alle de Steenen, Afloop en Spuiriolen, of groote en kleine Duikers en houten Kokers, zijne eigendom der Stad Amsterdam".
In de buurten U zijn langs de Binnenkant twee riolen benoemd.

Tabel 4: Riolen in buurt U op het Waalseiland

volg			m	
1	Vanuit het midden der Buiten Bantammer Straat	Naar de NoordWest vleugel der Bantammer brug en in de WaalsEilandgracht	15	Gemetseld overwulfd riool
2	Vanuit het midden der SchippersStraat	Regt naar en in de Waals-Eilandgracht	13	Gemetseld riool plat gedekt

Bron: Stadsarchief Amsterdam 5361/368 [in Ingenieursbureau 2020]

Bouw en aanpassing bruggen 280 en 283

Willem Springer (1815-1907) maakte omstreeks 1854-1855 een plattegrond met palenplan van brug 280.

Figuur 24a: Plattegrond brug 280 omstreeks 1854-1855

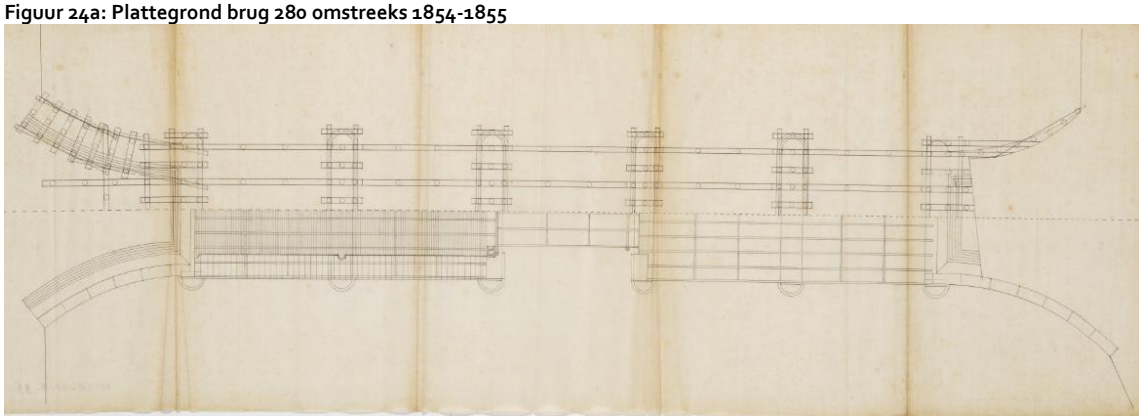

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand B00000032029

Noot: geen noordpijl of straatnamen

Ook tekende Springer toen een aanzicht van brug 280.

Figuur 24b: Aanzicht brug 280 omstreeks 1854-1855

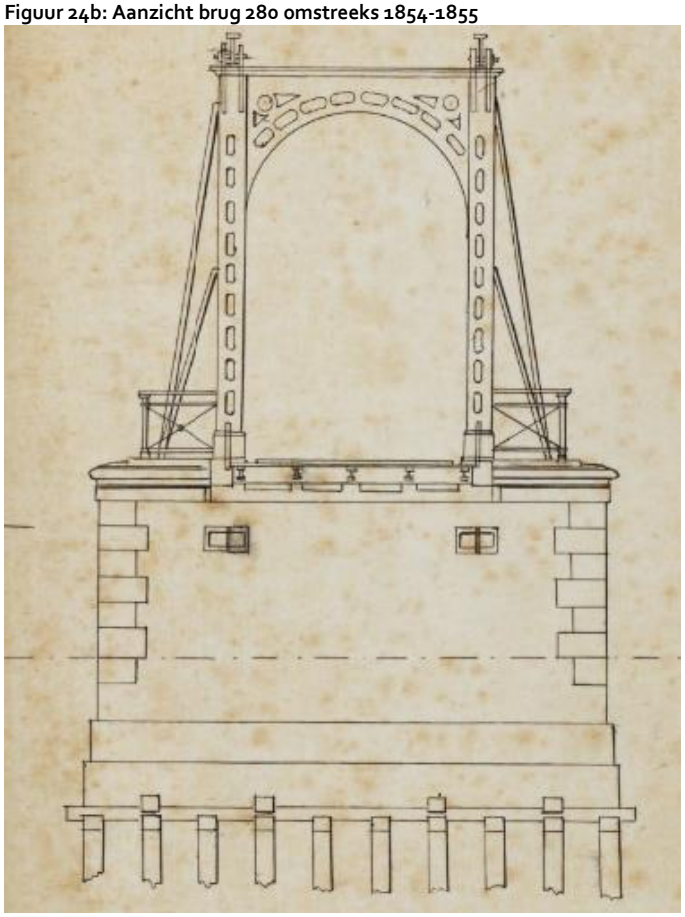

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand B00000032030

Brug 280: Waalseiland "De eerste ijzeren ophaalbrug kwam uit de pen van stadsarchitect Bastiaan de Greef [in 1856]" wikipedia

Figuur 25a: Brug 280 in1856

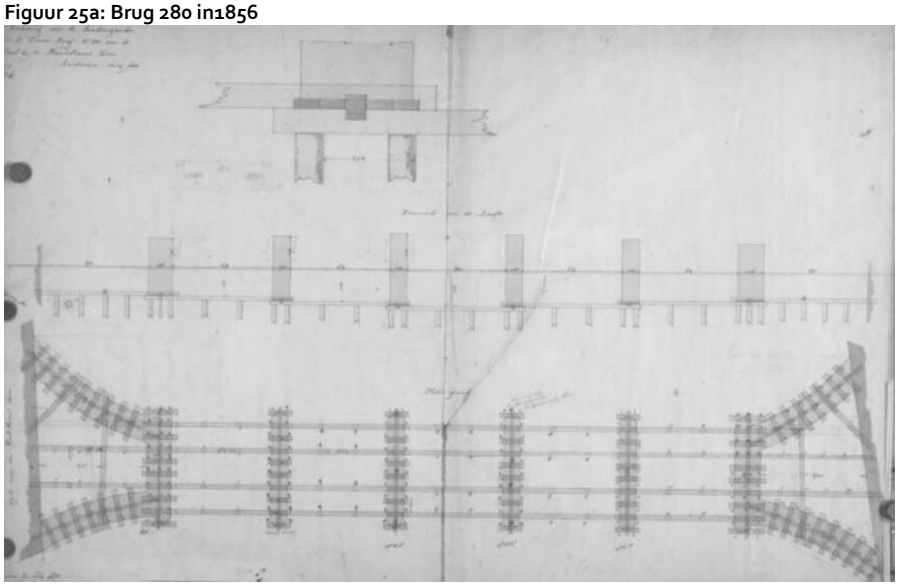

Bron: CTA 14280-1

Noot: zijde Montelbaanstoren links

Figuur 25b: Brug 280 in1856 (detail noordelijk deel)

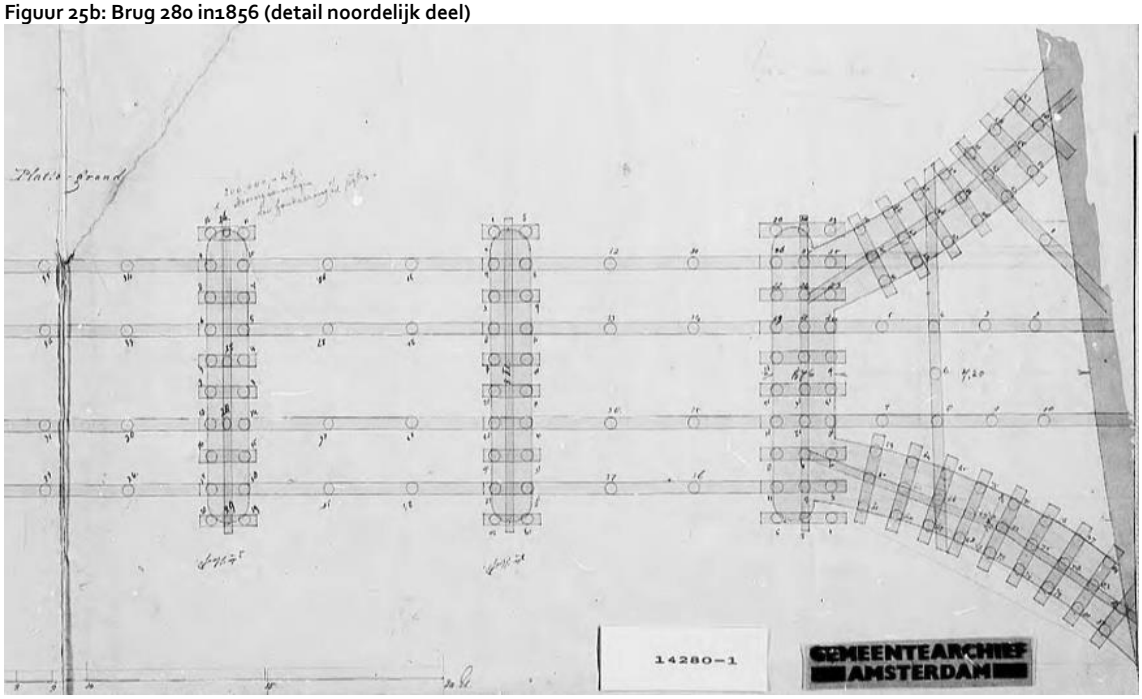

Bron: CTA 14280-1

Figuur 25c1: Brug 280 in1856 ("Walmuren op de Waal en op de Binnenkant")

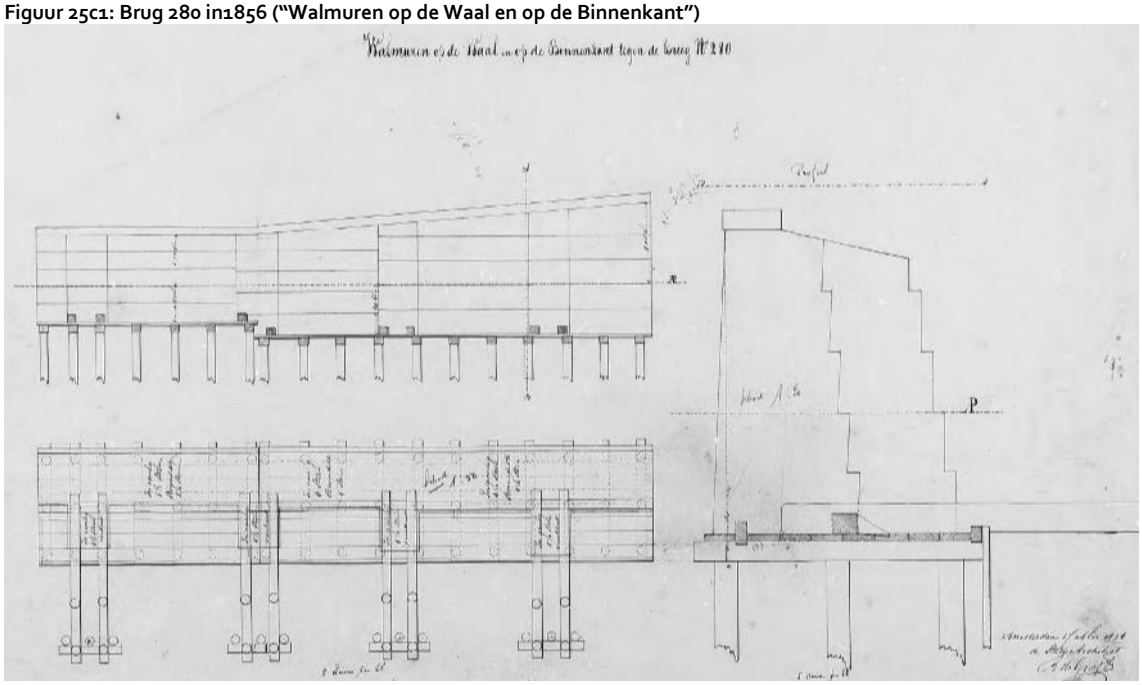

Bron: CTA 14280-2 : Amsterdam 17 Mei 1856 de Stadsarchitect B. de Greef Jzn

Stadsarchitect B. de Greef Jzn maakte op 17 mei 1856 tekeningen van brug 280 en de belendende kademuren

Figuur 25c2: Walmuren op de Waal en op de Binnenkant tegen de brug No. 280 in 1856

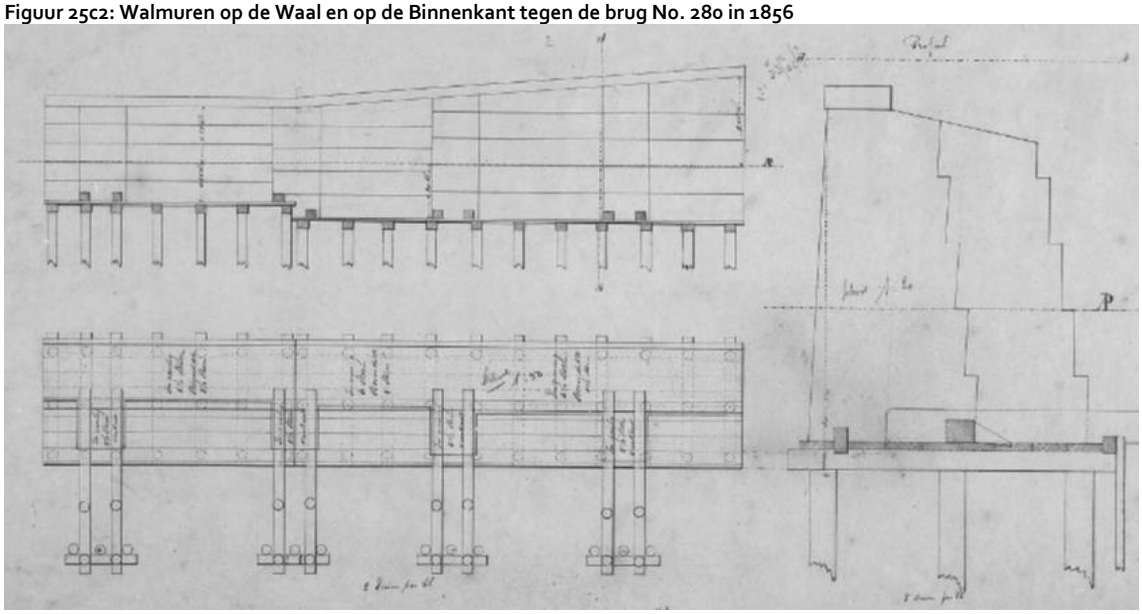

Bron: CTA 14280-2

Zes jaar later maakte de Dienst der Publieke Werken een bouwtekening van brug 283.

Figuur 26: Brug 283 in 1862

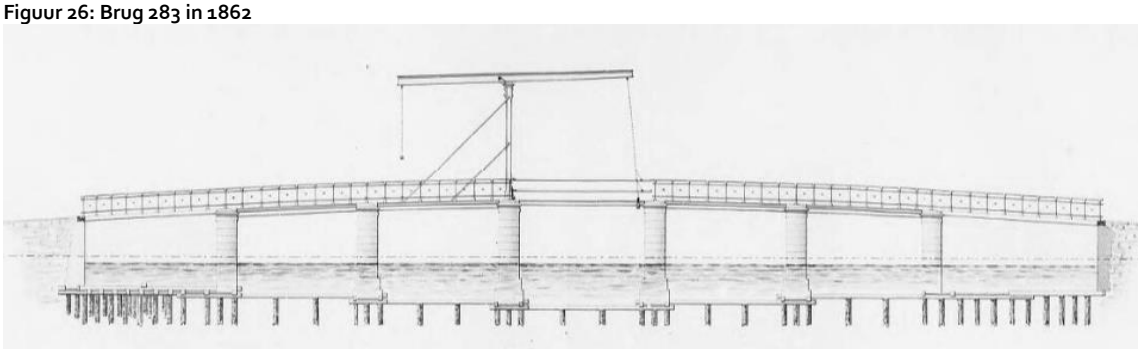

Bron: CTA 14283-1

Diverse kranten schreven in 1862 over de aanbesteding en gunning van de bouw van brug 283.
De WETHOUDER belast met de Publieke Werken der Stad Amsterdam zal op Maandag den 14den April 1862 [ ] Aanbesteden:
3°. Het Maken van een ONDERHEIDE FUNDERING met het Optrekken der GEMETSELDE PENANTEN en WALHOOFDEN voor eene nieuwe Brug, ter vervanging van de bestaande Houten Ophaalbrug No. 283, over de Waals-Eilandsgracht (NRC 31-03-1862)
Aannemer de heer E. H. Brokmeier, voor f 22,300.
4°. Het maken van een ijzeren balans-gebint met balans en val, het plaatsen van ijzeren leggers en leuningen voor de nieuwe ophaalbrug No. 283 over de Waals-Eilandsgracht, voor de beide Bantammerstraten. Aannemer de heer Wispelwij, te Zwolle, voor f 7769. " (NA H en E blad 15-04-1862) Wispelwy, te Zwolle (RC 16-4-1862)

Ernst Heinrich Brockmeijer is geboren in Pruisen in 1802. Begonnen als werkman (bij zijn huwelijk in 1837) in Amsterdam klom hij op tot een belangrijke aannemer van publieke werken (v.a. minimaal 1861) in de stad.

Jacob Olie (1834-1905) fotografeerde in september-oktober 1863 de panden Binnenkant 17, 18, 19 enz. Het huis Binnenkant 18 stond in de steigers

Figuur 27: Foto Binnenkant 17- in 1863

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 10019A000311

Jacob Olie (1834-1905) fotografeerde in augustus-oktober 1863 de bouw van een kademuur aan de overkant van de Waalseilandsgracht (Kromme Waal 9-21) (Beeldbank, niet openbaar) (https://archief.amsterdam/inventarissen/file/2d05466fc538d77f287978a89b24766c)

Figuur 28: Werkzaamheden aan kademuur Kromme Waal 9-21 in 1863

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 10019A000326

De Amsterdamsche Pijp-Gas-Compagnie bracht in mei 1865 f 39,67 in rekening bij de heer J.A. Siewe Jr., bewoner van Binnenkant U 144 (nu: perceel 24). De rekening betrof onder andere 17 voet ijzeren pijp en (vooral) arbeidsloon & straatmaken. (SAA 5011/1331).

In 1863 maakte Jacob Olie een foto van de Binnenkant gezien vanaf brug 280.

Figuur 29: Foto vanaf brug 280 in 1863

Bron: Stadsarchief Amsterdam, Beeldbank afbeeldingsbestand 10019A000309

Van uitgever A. Jager is een foto bekend uit de globale periode 1865-1870

Figuur 30: Foto Binnenkant circa 1865-1870

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010007000492

Van uitgever A. Jager (Atelier Herz) is een foto bekend uit omstreeks 1870 . In de kademuur ten westen van brug 283 zijn rioolmonden zichtbaar.

Figuur 31: Foto omstreeks 1870

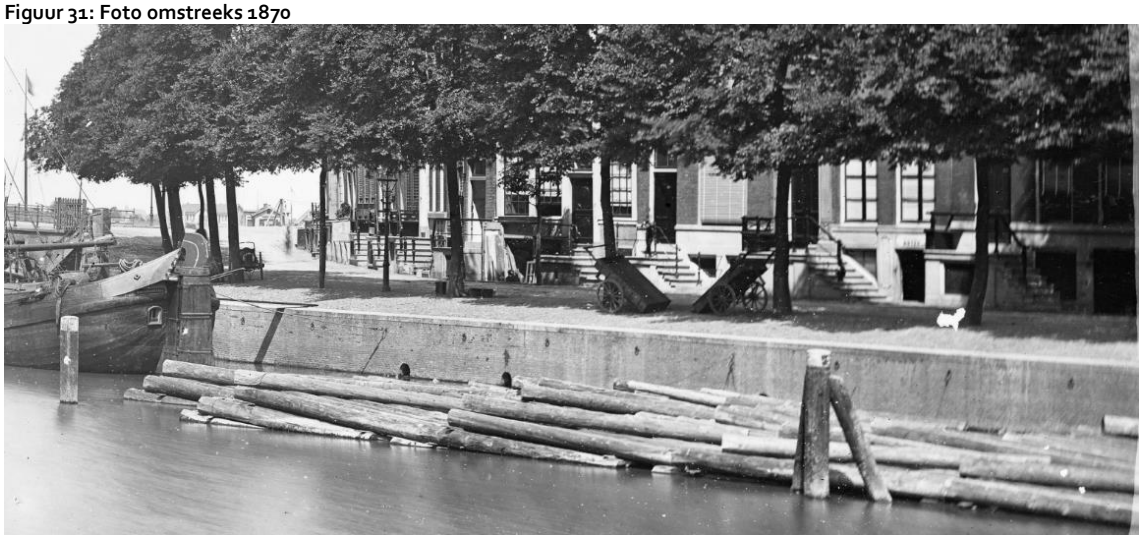

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand B00000031306

Publieke Werken schreef in 1867 bestek 11 "Bouwen eener Openbare Armenschool op den Binnenkant" Gebrs. C. en D. Meijers kregen het werk gegund voor f 17343.-
Op perceel Binnenkant 39 verrees in 1873 de Openbare Armenschool nummer 18. Litho naar ontwerptekeningen van architect B. de Greef Jzn. (SAA 10095/2223)

Het pand Binnenkant 46 is door brand verwoest. "Nog een anderen brand doch van grooteren omvang [ ] perceel H 180, op den Binnenkant bij de Kalkmarkt, welk perceel bewoond wordt door den timmerman en makelaar Van Tekelenburg en waarvan de bovenverdieping, waar de brand ontstond, verhuurd was aan den tabaksfabrikant G. J. Kleman." (Het Vaderland 31-07-1874)
In 1874 is een bouwtekening gemaakt voor de verbouw. (Beeldbank 005220903904)

Figuur 32: Kaart buurt U 1875

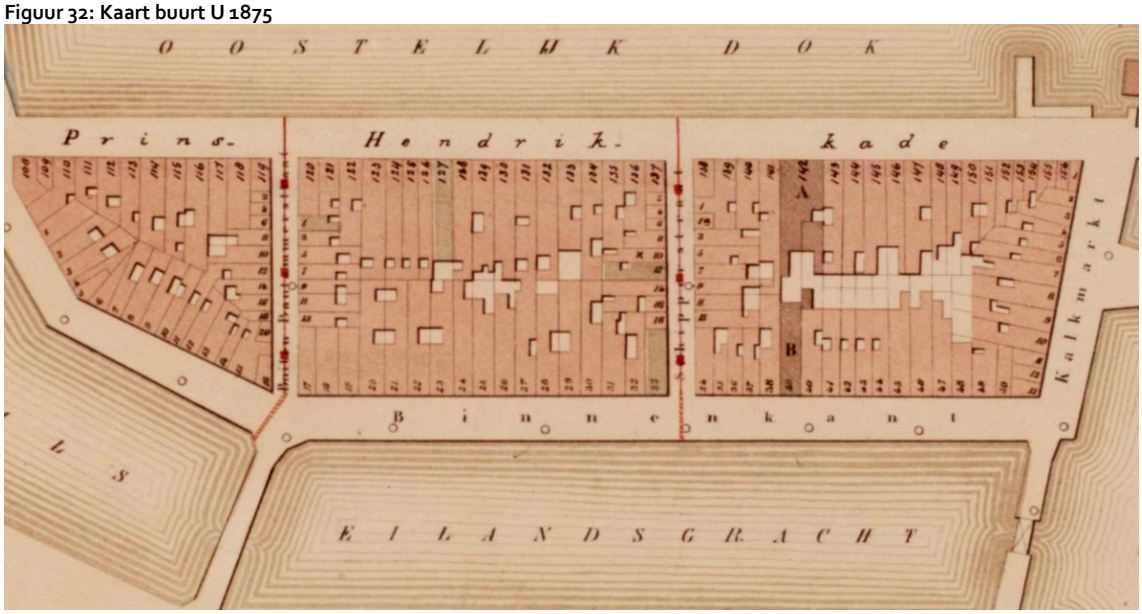

Bron: Stadsarchief Amsterdam

De Atlas van Loman biedt een gedetailleerd beeld van de Amsterdamse topografie. In onderstaande figuur is te zien dat de binnenterreinen op het Waalseiland zo goed als volgebouwd zijn. Langs de Binnenkant staan lantaarns.

Figuur 33: Situatie in 1876

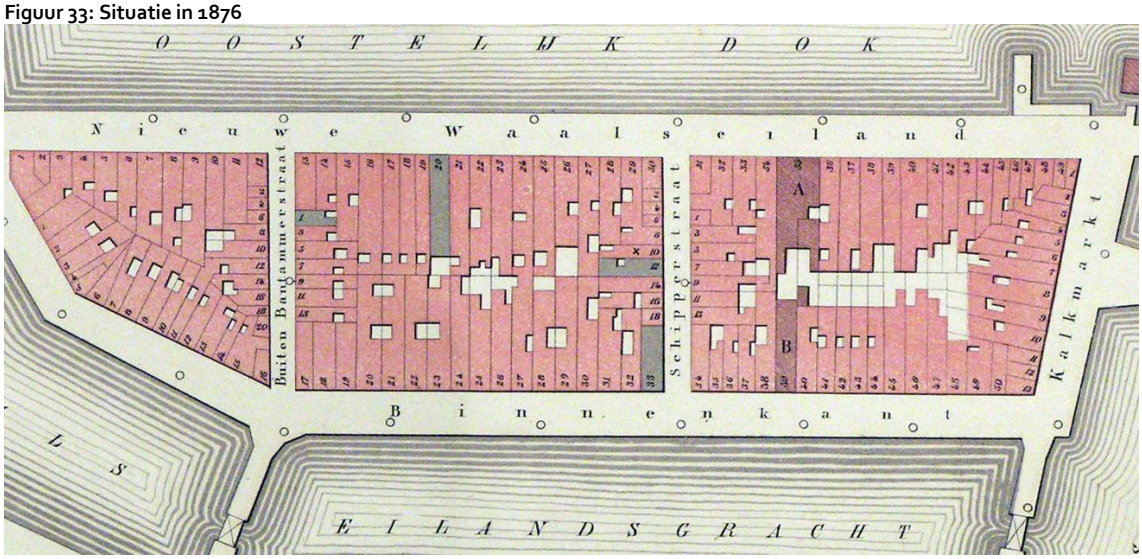

Bron: Atlas van Loman; buurt U blad 2

In 1877 vonden baggerwerkzaamheden plaats, onder andere in de Waalseilandsgracht.
"Uitgediept worden de Rozengracht, N.Z. Voorburgwal, Waalseilandgracht, Oude Schans, Geldersche Kade, Rokin en gedeelte van Singel en Looiersgracht." (Algemeen Handelsblad 4 september)

In 1882 woonden zowel op Binnenkant 18 als op Binnenkant 19 wijnkopers. Rahder en Van de Velde kwamen het volgende overeen.
De ondergeteekenden Johan Coenraad Rahder Junior, wijnkooper, wonende te Amsterdam aan den Binnenkant 18 Ter eene zijde. En Hendrik van de Velde, wijnkooper, wonende te Amsterdam aan den Binnenkant 19 Ter andere zijde
In aanmerking nemende
Dat de ondergeteekende ter eene eigenaar is van het perceel te Amsterdam aan den Binnenkant 18 kadaster Sectie G nummer 4241 en de ondergeteekende ter andere zijde in eigendom bezit het perceel te Amsterdam aan de Buiten-Bantammerstraat 13, kadaster Sectie G, nummer 4192.
En dat ten behoeve van het eerstgemelde en ten laste van het laatstgemelde perceel bestaan de erfdienstbaarheden van waterloozing en van licht, met name het hebben van een raam in den achtergevel van het eerste.
Verklaren met elkander te zijn overeengekomen al volgt:
De ondergeteekende ter eene doet afstand van eerstgemelde erfdienstbaarheid of wel van zijn recht van waterloozing, waartegen hij echter in ruil ontvangt, gelijk de ondergeteekende ter andere zijde hem in ruil afstaat, het recht van gebruik van:
Een strookje grond, gelegen achter de keuken van het perceel te Amsterdam aan den Binnenkant 18, aangelegd als open plaat, ter breedte van drie Meter achttien centimeter en ter diepte van een Meter vijf centimeter aan de zijde van het perceel te Amsterdam aan den Binnenkant 19, kadaster Sectie G nummer 4240 en van vijf en vijftig centimeter aan de zijde van gemeld kadastraal perceel alhier Sectie G nummer 4192; blijvende de grond zelf onder die open plaats het eigendom van den ondergeteekende ter andere zijde.
Nog is tusschen partijen overeengekomen:
Dat het scheidingsmuurtje niet hooger zal mogen worden opgetrokken, dan het thans is, zijnde een meter zeven en twintig centimeter en hetzelve voor gezamenlijke rekening zal moeten worden onderhouden.
Dat het onderhoud van den vloer van het plaatsje alleen ten laste is van den ondergeteekende ter eene.
Dat ieder der ondergeteekenden van af heden treedt in het vrije en ongestoord bezit der geruilde rechten."

Op 25 april 1883 [ ] Hendrik van de Velde Hendrikszoon, Wijnkooper, wonende alhier aan den Binnenkant van het Nieuwe Waalseiland Nummer 24 [ ] f 15.630,- [ ] staand en gelegen te Amsterdam aan den Binnenkant van het Nieuwe Waalseiland Buurt U Nummer 19 bij het kadaster [ ] Sectie G Nummer 4240 "

In 1886 vond een verbouwing plaats van Binnenkant 23 voor de heer Rahder. De tekeningen zijn gearchiveerd in het Stadsarchief Amsterdam 10056/819)

"Ten behoeve van het verrichten van werkzaamheden aan de zinkbuis der Duinwaterleiding, zal de vaart door de Waalseilandsgracht bij de Bantammerstraten, gestremd zijn op Dinsdag 14 Augustus e.k." (Het Nieuws van den Dag 14 augustus 1888)

De zinker is weergegeven op een overzicht van de Duinwaterleidingen uit 1889. Het geeft de resultaten van de Commissie van onderzoek in zake de Duinwaterleiding van Amsterdam November 1889.

Figuur a: Situatie Duinwaterleidingen in 1889

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand UZFA00030000001

Figuur b: Verklaring Duinwaterleidingen in 1889

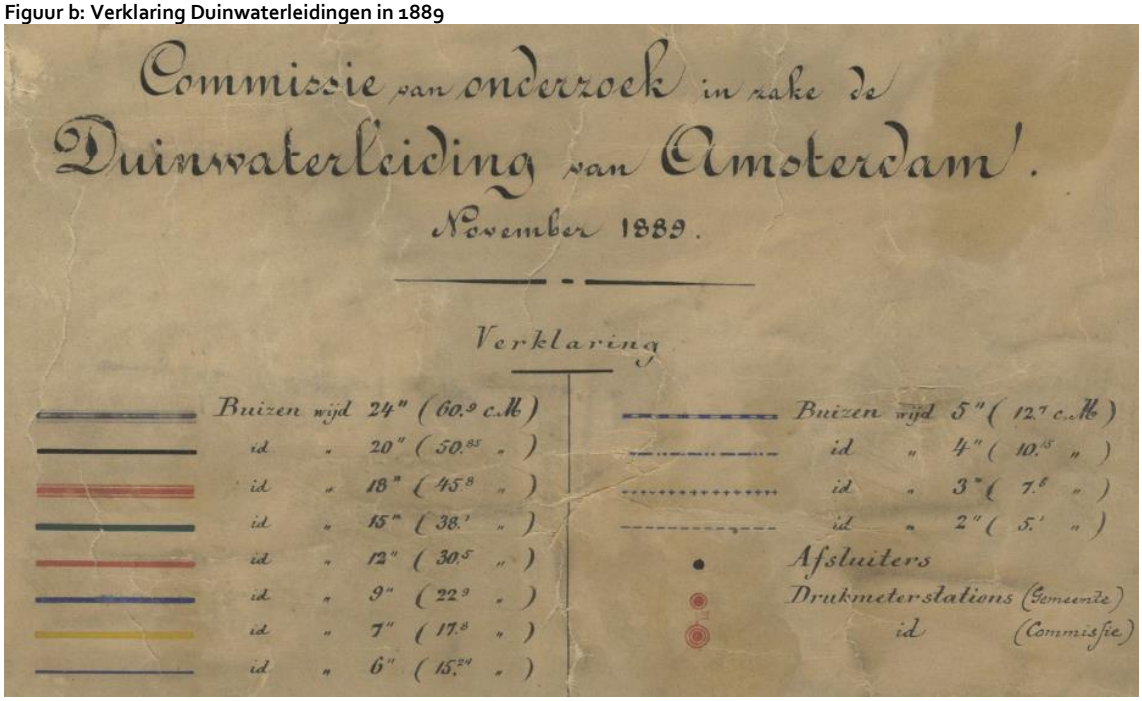

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand UZFA00030000001

Uit de verklaring blijkt dat er een 9" (22^{9} cm) zinker is gelegd in de Waalseilandsgracht. Op de Binnenkant lag een 3" (7^{8} cm) buis. Op de hoek van de Buiten Bantammerstraat bevonden zich diverse afsluiters.

In 1889 werden in de Waalseilandsgracht enige dukdalven vernieuwd (Algemeen Handelsblad 14-02-1889)

Aan de zuidzijde van de Waalseilandsgracht was een ligplaats voor de puinschuiten, genummerd 11^{o}. Waalseilandsgracht vóor de 1^{e} Jonkerdwarsstraat. (Het Nieuws van den Dag 4-8-1894)

In 1895 veranderde brug 283 van een ophaalbrug in een vaste brug. B. en W. besteedden in dat jaar op 19 augustus aan [ ] "Het vastmaken van de ophaalbrug No. 283 over de Waalseilandgracht voor de Buiten-Bantammerstraat" (AH 6-8-1895).
J. Lagendijk Jr. te Amsterdam was met f 10.283,- de laagste van de zeven inschrijvers voor onder andere het vastmaken van ophaalbrug No. 283 over de Waalseilandsgracht (HNvdD 20-08-1895).
Met ingang van 17 september 1895 was het verkeer over de brug enkele dagen gestremd.
Het hameigebint en de balans van de brug, aangebracht door W. uit Zwolle, is met de meeste zorg uit elkaar genomen en vond een nieuwe bestemming bij de nieuwe ophaalbrug over de Overtoomsche schutsluis (HNvdD 11-10-1895).

Op een foto van brug 283 omstreeks 1900 is de mond zichtbaar van het riool komende vanuit de Buiten Bantammerstraat.

Figuur 34: Foto brug 283 en rioolmond omstreeks 1900

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand OSIM00003000370

Christiaan Pieter Kruize: brug 280 en kademuur in 1902

In 1902 is over een lengte van 18,5 meter een kademuur gebouwd ter hoogte van de percelen Binnenkant 17-19. De werkzaamheden maakten deel uit van perceel 1 van bestek 23, waarop C. P. Kruize had in geschreven op 7 april 1902 voor een bedrag van f 21.200,-- Hij had ook ingeschreven voor het derde perceel a f 13.100,-

Figuur 35: Omschrijving kademuur in 1902

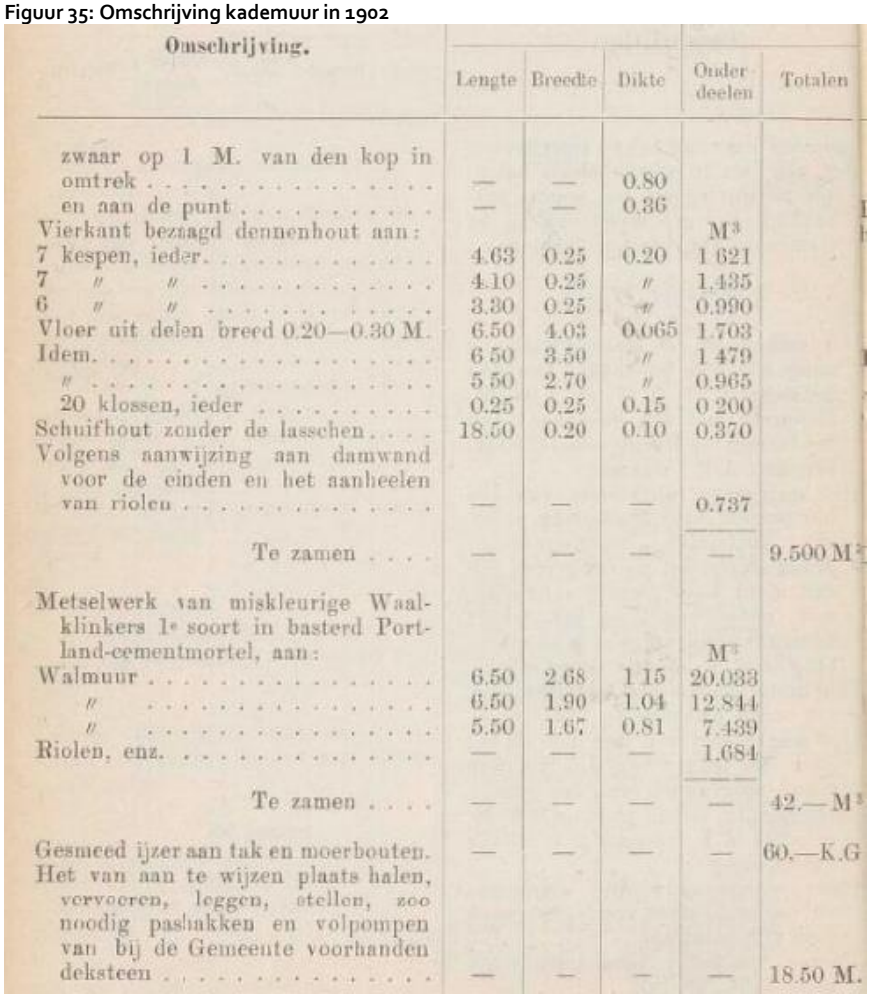

Omschrijving.	Lengte	Breedte	Dikte	Onderdeelen	Totalen
zwaar op 1 M. van den kop in omtrek	—	—	0.80		
en aan de punt	—	—	0.36		
Vierkant bezaagd dennenhout aan:				M³	
7 kespen, ieder	4.63	0.25	0.20	1.621	
7 " "	4.10	0.25	"	1.435	
6 " "	3.30	0.25	"	0.990	
Vloer uit delen breed 0.20—0.30 M.	6.50	4.03	0.065	1.703	
Idem	6.50	3.50	"	1.479	
"	5.50	2.70	"	0.965	
20 klossen, ieder	0.25	0.25	0.15	0.200	
Schuifhout zonder de lasschen	18.50	0.20	0.10	0.370	
Volgens aanwijzing aan damwand voor de einden en het aanheelen van riolen	—	—	—	0.737	
Te zamen	—	—	—	—	9.500 M³
Metselwerk van miskleurige Waalklinkers 1e soort in basterd Portland-cementmortel, aan:				M³	
Walmuur	6.50	2.68	1.15	20.033	
"	6.50	1.90	1.04	12.844	
"	5.50	1.67	0.81	7.439	
Riolen, enz.	—	—	—	1.684	
Te zamen	—	—	—	—	42.— M³
Gesmeed ijzer aan tak en moerbouten. Het van aan te wijzen plaats halen, vervoeren, leggen, stellen, zoo noodig paslukken en volpompen van bij de Gemeente voorhanden deksteen	—	—	—	—	60.—K.G 18.50 M.

Bron: Bestek 23 van 1902, Sectie I, pp. 17-18 (SAA 5180/11283)

Christiaan Pieter Kruize (Leeuwarden 1866-1940 Chicago) Amsterdam was actief in Amsterdam met succesvolle inschrijvingen rond de eeuwwisseling tot 1909 Hij was gevestigd op het Prinseneiland 105, naast het atelier van Breitner (SAA op Stichting RKO). Hij werkte vaak samen met W. Uitslager, die ook regelmatig (met succes) inschreef voor werkzaamheden aan kademuren.

Toen zijn faillissement werd uitgesproken in februari 1909, was hij al in New York aangekomen, op weg naar zijn zwager in Chicago, waar C. P. Kruize in 1940 overleed. (Ingenieursbureau 2020)

Tabel 4: Werkzaamheden C. P. Kruize in 1902-1903 volgens perceel 1 van bestek 23

locatie	nrs	omschrijving	M.
Rechtboomsloot tot den brugvleugel Gelderschekade	21 tot den [ ]	Het maken van een steenen walmuur hoog met den bovenkant van den deksteen 1.20, 1.67 en 2.15	62.--

		131 dennen- of grenenhouten heimasten, ieder	12.--
Binnenkant	17-19	Het maken van een steenen walmuur hoog met den bovenkant van den deksteen 0.95, 1.45 en 1.98 M. boven	18.50
		87 dennen- of grenenhouten heimasten, ieder	12.--
Snoekjesgracht		Het maken van een steenen walmuur hoog met den bovenkant van den deksteen 1.20, 1.67 en 2.15	43.70
		183 dennen- of grenenhouten heimasten, ieder	12.--

Bronnen: I - CTAE00046000357 t/m I - CTAE00046000360 (in Ingenieursbureau 2020)

De onderhoudswerkzaamheden aan bruggen behelsden onder andere het vernieuwen van de dekken van de vaste gedeelten van ophaalbrug no. 280 over de Waalseilandgracht en de werkplaats onder de brug. Hiervoor moest C. P. Kruize in totaal 33 m³ hout leveren.

In 1902 schreef de Dienst der Publieke Werken bestek 23 en voorwaarden, waarnaar Burgemeesters en Wethouders der Gemeente Amsterdam, in het openbaar, op 7 April 1902, in Zeven Perceelen, zullen doen aanbesteden: Het uitvoeren van onderhoudswerken, herstellingen en vernieuwingen aan: Gebouwen, Bruggen, Wallen, Riolen, Openbare Waterplaatsen, enz.van 1 Mei 1902 tot 1 Mei 1903

1e perceel	C. P. Kruize	f 21,200.—
3e perceel	idem	f 13.100.—
2e	W.A. Steunenburg & F . Haverman	f 17,476.—
4e	G.H. Oberink	f 14.222.—
5e	W. J. van der Horst	f 7,100.—
6e	idem	f 6,800.—
7e	idem	f 3,100.—

1e

G. Bruggen

No. 280. Ophaalbrug Waalseilandgracht aan de Oude Schans
Het vernieuwen van de dekken aan de vaste gedeelten, waaraan:
Meskant bezaagd eikenhout aan onderdekken, voorplanken en herstellen van ribben 19.—M3
Meskant bezaagde grenenhout aan rijvoering en afdekking in de werkplaats onder de brug 14.125 M3

Aannemer C. P. Kruize in 1902-1903

Tabel a: Werkzaamheden C. P. Kruize in 1902-1903 volgens perceel 1 van bestek 23 (SAA 5180/11283 I 1902)

locatie	nrs	omschrijving	M.
Rechtboomsloot tot den brugvleugel Gelderschekade	21 tot den brugvleugel Gelderschekade	Het maken van een steenen walmuur hoog met den bovenkant van den deksteen 1.20, 1.67 en 2.15 M.boven en met den bovenkant van den houten fundeeringsvloer 0.90 M. beneden A.P. waaraan:	62.--
		131 dennen- of grenenhouten heimasten, ieder	12.--
Binnenkant	17-19	Het maken van een steenen walmuur hoog met den bovenkant van den deksteen 0.95, 1.45 en 1.98 M. boven	18.50
		87 dennen- of grenenhouten heimasten, ieder	12.--
Snoekjesgracht 4 tot het sluishoofd		Het maken van een steenen walmuur hoog met den bovenkant van den deksteen 1.27 en 1.64 M. boven en met den bovenkant van den houten fundeeringsvloer 0.90 M.beneden A.P. waaraan:	43.70
		183 dennen- of grenenhouten heimasten, ieder	12.--

Bronnen: I - CTAE00046000357 t/m I - CTAE00046000360

Tabel b: Werkzaamheden Binnenkant 17-19

	lengte	breedte	dikte	onderdeelen	Totalen
Het maken van een steenen walmuur hoog met den bovenkant van den deksteen 0.97, 1.45 en 1.98 M. boven en met den bovenkant van den houten fondeeringsvloer 0.90 M.beneden A.P. waaraan:	18.50				
Het ontgraven, wegruimen van den bestaanden muur, fondeering, palen, enz., afdammen, droogleggen en drooghouden en na het gereed zijn van den muur, weder aanvullen, met bijlevering, van het tekort komende zand, volgens omschrijving in § 4, zonder verrekening					Pro mem.
Het ondervangen van leidingen, enz.als voren omschreven					,, ,,
Het wegruimen van den dam en het over de lengte van den nieuwen muur wegruimen van den grond, fondeering, palen, enz.tot 2.80 M.beneden A.P. volgens § 4, zonder verrekening					,, ,,
Het volgens aanwijzing wegnemen en weder plaatsen van leuningwerk met vijf balusters					,, ,,
Verven van het bovengenoemde volgens § 28 No. 202					
87 dennen- of grenenhouten heimasten, ieder	12.--				1044.—M.
zwaar op 1 M.van den kop in omtrek	---	---	0.80		
en aan de punt	---	---	0.36		
Vierkant bezaagd dennenhout aan:				M3	
7 kespen, ieder	4.63	0.25	0.20	1.621	
7 ,,	4.10	0.25	,,	1.435	
6 ,,	3.30	0.25	,,	0.990	
Vloer uit delen breed 0.20-0.30 M.	6.50	4.03	0.065	1.703	
Idem	6.50	3.50	,,	1.479	
,,	5.50	2.70	,,	0.965	
20 klossen, ieder	0.25	0.25	0.15	0.200	
Schuifhout zonder de lasschen	18.50	0.20	0.10	0.370	
Volgens aanwijzing aan damwand voor de einden en het aanheelen van riolen	---	---	---	0.737	
Te zamen	---	---	---	---	9.500 M3
Metselwerk van miskleurige waalklinkers 1e soort in basterd Portland-cementmortel, aan				M3	
Walmuur	6.50	2.68	1.15	20.033	
,,	6.50	1.90	1.04	12.288	
,,	5.50	1.67	0.81	7.439	
Riolen, enz.	---	---	---	1.684	
Te zamen	---	---	---	---	42.-- M3
Gesmeed ijzer aan tak en moerbouten	---	---	---	---	60.—K.G.
Het van aan te wijzen plaats halen, vervoeren, leggen, stellen, zoo noodige pashakken en volpompen van bij de Gemeente voorhanden deksteen	---	---	---	---	18.50 M.

Bron: Bestek 23 van 1902, Sectie I, pp. 17-18 (SAA 5180/11283)

Voor de door C.P. Kruize te verrichten werkzaamheden werd het verkeer over brug 280 vanaf 22 september 1902 voor enige tijd gestremd.

Figuur 36: Stremming in 1902

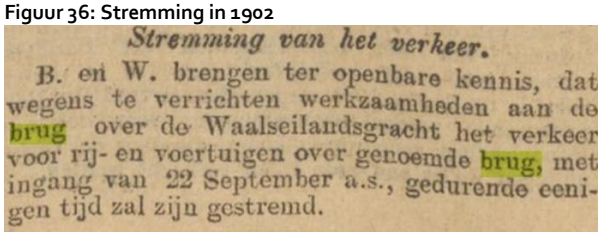

Stremming van het verkeer.

B. en W. brengen ter openbare kennis, dat wegens te verrichten werkzaamheden aan de brug over de Waalseilandsgracht het verkeer voor rij- en voertuigen over genoemde brug, met ingang van 22 September a.s., gedurende eenigen tijd zal zijn gestremd.

Bron: Algemeen Handelsblad 21-09-1902

Vaste brug 280 in 1908

In 1908 werd door B. en W. voorgesteld om de ophaalbrug no. 280 om te bouwen tot een vaste brug (De Tijd 12-03-1908).
Ing. Strengers stelde in dat jaar een gewijzigde vleugelmuur voor bij brug 280 (CTA 15280-1). Op 15280-2 is genoteerd "Volgens mondelinge mededeling v/d o.dir de Graaf bestaat tegen de [ ] helling geen bezwaar 8-V-08" (8 mei 1908). Ook is op de tekening een zinker geschetst.

Figuur 37: Situatie brug 280 in [vermoedelijk] 1908

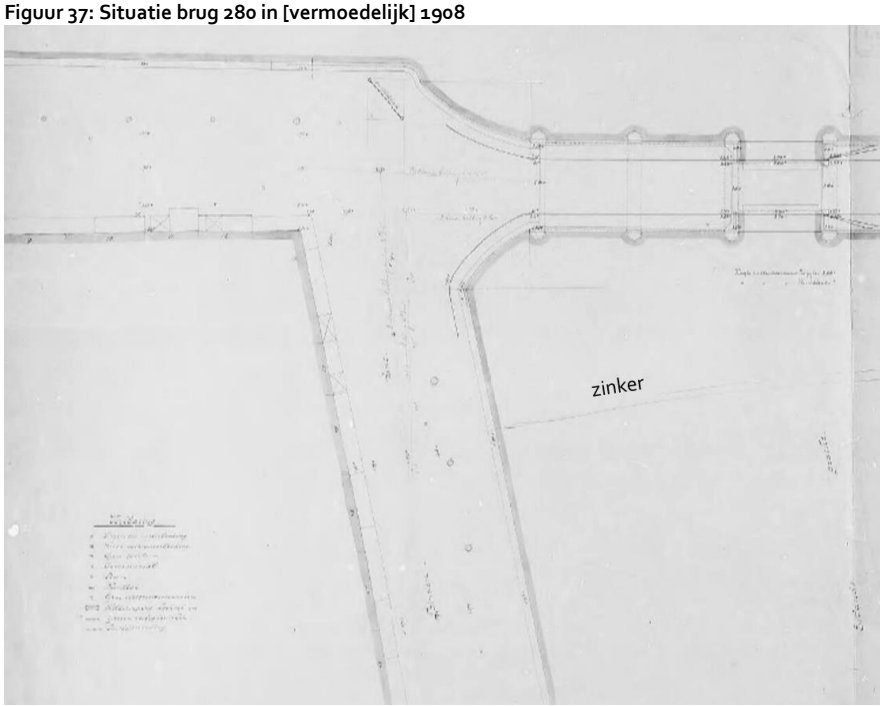

Bron: CTA 15280-2

Publieke Werken schreef vervolgens in 1908 bestek no. 55 voor "Het ombouwen van brug no. 280 over de Waalseilandsgracht" (SAA 5402/124)

In het zelfde jaar werd de levering aanbesteed van hardsteen en graniet voor onder andere brug 280 (De Telegraaf 22-10-1908) en van Defferdinger en N.P. balkijzer. Bernett & Co. stopte een schrijven in de inschrijvingsbus met aanmerking op de leveringsconditiën. (De Courant 16-10-1908). Het Dieferdinger en normaal profiel balkijzer werd uiteindelijk geleverd door de firma Gebrs.v.der Vliet, alhier (DE Courant 18-11-1908)

De brug werd uitgesloten van "verkeer met motorrijtuigen op meer dan twee wielen, welke een gewicht van 2500 K.G. te boven gaan" (De Tijd 9-9-1908)

Figuur 38a: Bouw van brug 280 in 1908

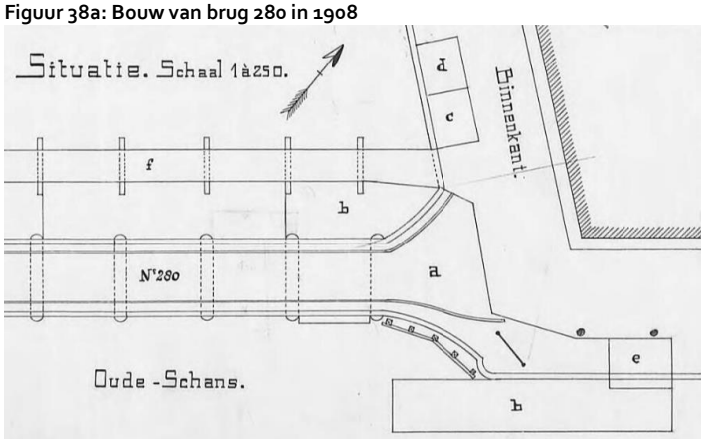

Bron: CTA 13280

Figuur 38b: Bouw van brug 280 in 1908, zijaanzicht

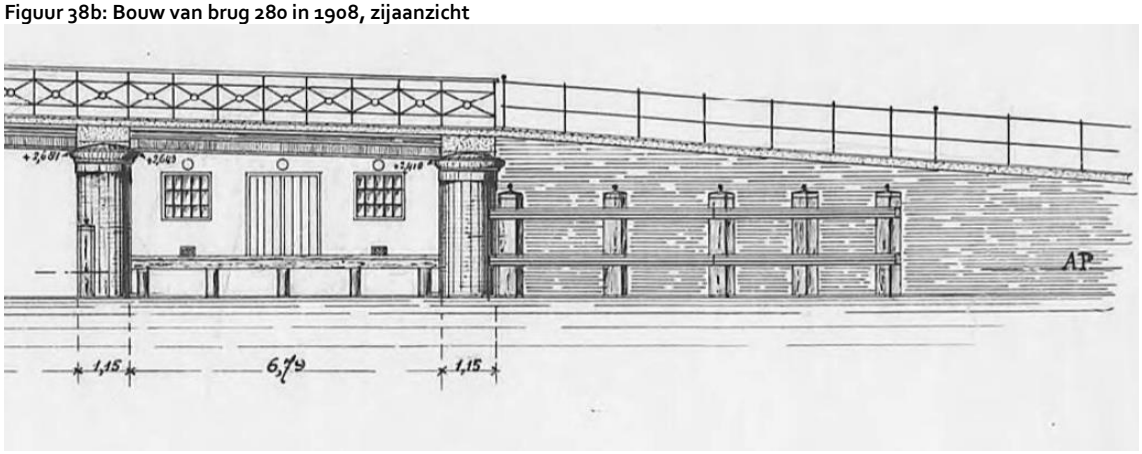

Bron: CTA 13280-1

Figuur 38c: Doorsnede over bergplaats onder brug 280

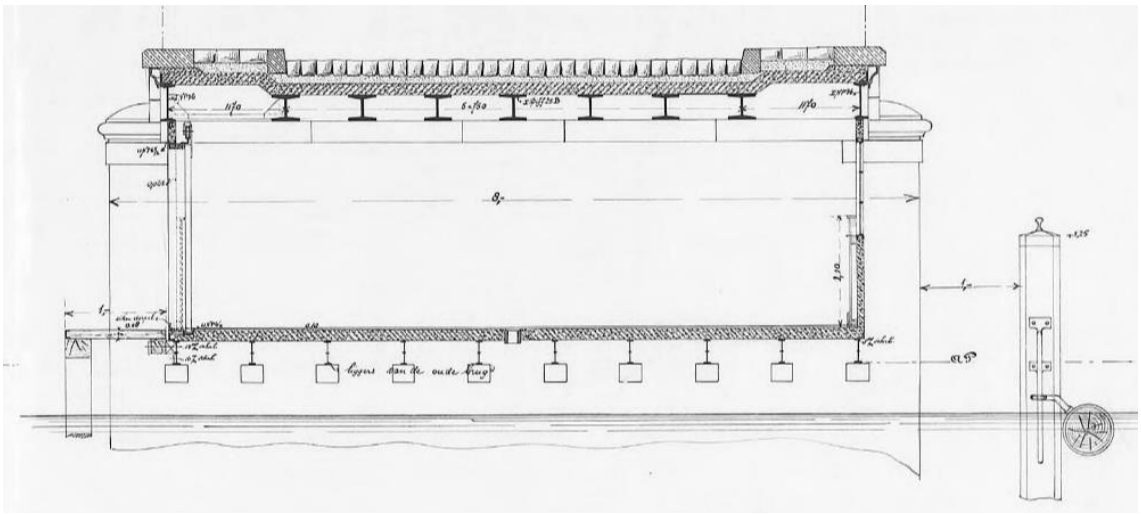

Bron: CTA 13280-4

De ombouw vond plaats volgens bestek 55 van 1908: "Het in eene vaste brug ombouwen van de ophaalbrug No. 280 over de Waals-eilandsgracht aan de Oude Schans, met bijbehoorende werken" De aanbesteding was op 18 november 1908 met G. H. Oberink als laagste inschrijver voor f 8719.—
De uit te voeren werken bestonden in hoofdzaak uit:

Tabel 5: Werkzaamheden aan brug 280 in 1908

A.	Het maken van eene hulpbrug
B.	Het sloopen van en bovenbouw van brug No 280, met behoud en bijwerken van de balustrades op de brug en vernieuwing van die op de vleugels, enz. [ ]
C.	Het maken van een nieuwen bovenbouw met verhooging van de pijlers, landhoofden en kademuren.
D.	Het maken, plaatsen en vernieuwen van remmingwerken, remmingpalen en drijfdennen.
E.	Het bijwerken, enz. van de wanden der berg- en werkplaats in de doorvaartopening aan de zijde van den Montelbaanstoren, en van de trap naar de steiger.
F.	Het maken van een steigertje en het sloopen en vernieuwen van de bergplaats in de doorvaartopening aan de zijde van de Kalkmarkt, met gebruikmaking van de bestaande brugliggers als vloerliggers.
G.	Het verven, cementeren en met carbolineum bestrijken van de aan te wijzen hout- en ijzerwerken.
H.	Het onderhouden van genoemde werken gedurende 3 maanden na de 1ste oplevering.

Bron: SAA 5180/11294

Tabel 6: Hoofdafmetingen en peilen

§ 2. **Hoofdafmetingen en peilen.**

a. **Hulpbrug.**

Totale lengte		±	55.50 M.
Breedte tusschen de balustrades			3.— „
„ „ „ „	aan de beide einden	±	4.50 „
Hoogte onder de liggers der middelste doorvaart		boven A.P.	3.— „

b. **Brug No. 280.**

Totale lengte		±	39.50 „
„ breedte der brug			7.30 „
„ lengte der trottoirs	te zamen	±	120.— „
Breedte der rijvoering			4.50 „
„ „ trottoirs elk			1.40 „
Hoogte der brug in het midden der rijvoering bij de	middendoorvaart	boven A.P.	3.60 „
„ „ „ „ „ „ „ „ „	landhoofden	„ „	2.98⁵ „
„ „ „ „ „ „ „ deksteen „ „	middendoorvaart	„ „	3.71⁵ „
„ „ „ „ „ „ „ „ „ „	landhoofden	„ „	3.10 „
„ onderkant liggers in „ „ „	middelste doorvaart	„ „	3.— „
„ „ „ bij de pijlers „ „ „		„ „	2.95 „
„ „ „ „ „ landhoofden		„ „	2.38⁵ „

Bron: SAA 5180/11294

Aannemer Oberink moest in het noordelijk landhoofd in totaal ruim 35 m³ metselwerk uitvoeren.

Metselwerk noordelijk landhoofd

Verhooging vleugelmuur C.	8.—	1.80	0.46	—	6.650	
Idem „ „	11.—	0.99	0.77	—	8.400	
Idem frontmuur.	6.80	1.15	0.38	—	2.980	
Tusschen I liggers aan idem	6.80	0.26	0.33	—	0.583	
Vernieuwing „ „	8.—	0.33	0.22	—	0.580	
Verhooging vleugelmuur D.	21.5	1.80	0.26	—	10.060	
Vernieuwing „ „	21.5	2.50	0.11	—	5.920	
						35.173 M³

Bron: SAA 5180/11294

Gradus Hermanus Oberink (1885-1946) was begonnen met smeedwerk en had zijn werkterrein uitgebreid tot de aanneming van bouwwerken, in het bijzonder bruggen, tot 1921 Zijn werkplaats was gevestigd op het adres Kerkstraat 88 (Ingenieursbureau 2020).

Figuur 39: Situatie in 1909 met vernieuwde kademuur Binnenkant 17-19 in 1902

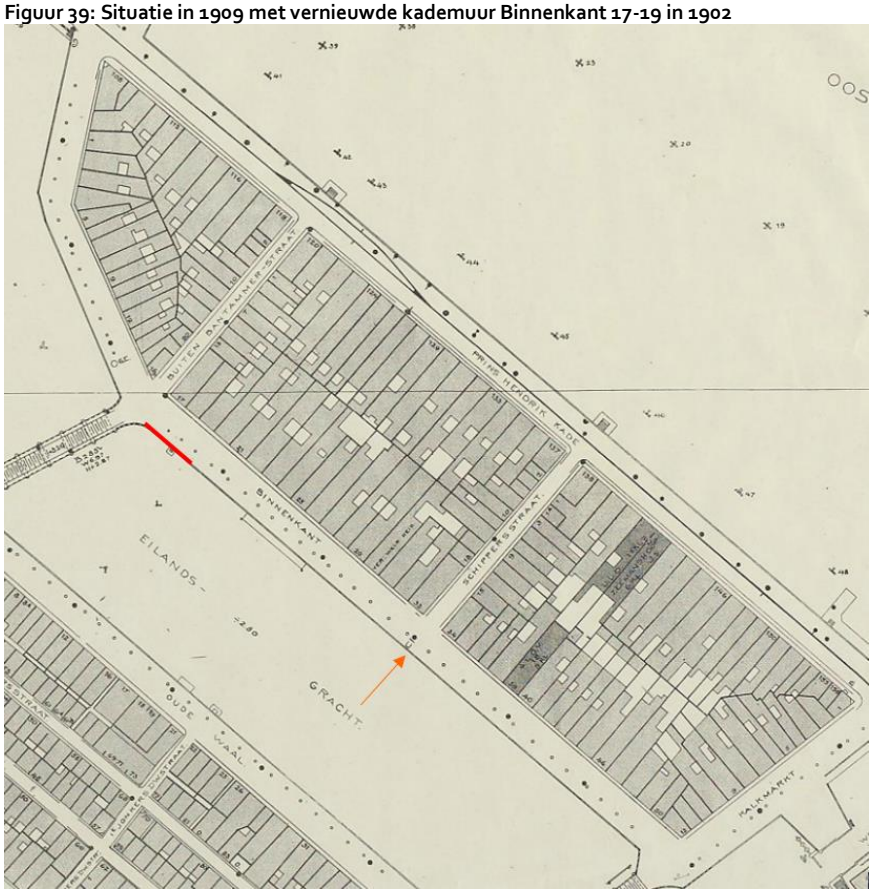

Bron: Kaart van Amsterdam 1:1.000; 1909, SAA 10039 blad H5

Noot: ijzeren waterplaats voor de Schippersstraat

Nog in 1911 (aanbesteed op 8 mei) is onderhoud verricht aan brug 283 conform bestek 36:

Het herstellen van metselwerk en vernieuwen van voegwerk waaraan:	
Metselwerk van miskl. waalklinkers in sterke portland-cementspecie	2.---
Voegwerk [ ]	150 M2

Drie jaar later is een nieuwe brug gebouwd naar het ontwerp van Joan van der Mey en Piet Kramer. Zij ontwierpen ook het Scheepvaarthuis.

Jaarlijks besteedden B. en W. het onderhoud van onder andere bruggen en waterplaatsen aan. In 1912 omvatte perceel 1 van bestek 40 bijvoorbeeld het verfwerk aan de waterplaats voor de Schippersstraat. Het betrof "een 1-persoons ijzeren waterplaats met hardsteenen platen"

Tabel: Percelen bestek 40 in 1912: onderhoud

1	A.de Leon Wzn.	23.616
2	U.H.Elzinga	11.930
3	C.de Neef Lzn.	28.300
4	A.de Leon Wzn,	12.980

Bron: SAA 5180/11298

In inventaris 5011-1235 is een dossier gevonden over grondruil. Onderstaand kaartje uit het dossier verduidelijkt de situatie van de transactie.

Figuur 40: Situatie Binnenkant 17-25 in periode 1891-1912

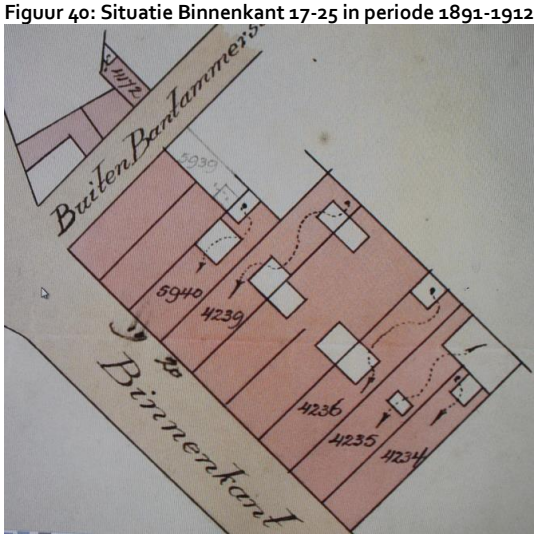

Bron: SAA 5011-1235

Het fenomeen van grondruil ten gunste van de Binnenkant doet zich ook in de Schippersstraat voor. Kennelijk waren de percelen aan de Binnen- en Buitenkant lucratiever dan aan de dwarsstraten.
Op een archiefstuk (SAA 5011/1231) valt te lezen: "scheidingsmuurtje 1,27 maar hoog 2,27 blijft staan" (2 maart 1891). Het muurtje scheidde de binnenplaatsjes van Binnenkant 18 en 19.

Op 27 november 1912 verklaren "de onderget. H.v.d.Velde ter eener en z.o.z. ter andere [ ] te zijn overeengekomen als volgt: gebruik van een strookje grond gelegen achter de keuken van het perceel te Amsterdam Buitenkant 18 aangelegd als open plaats ter breedte van 3 meter 18 centimeter en een diepte van 1 meter 5 centimeter over de zijde van het perceel te Amsterdam aan den Binnenkant 19 [ ] sectie G no 5940 met 4240 [ ] sectie G no 5939"

Figuur 41a: Situatie brug 283 in 1914

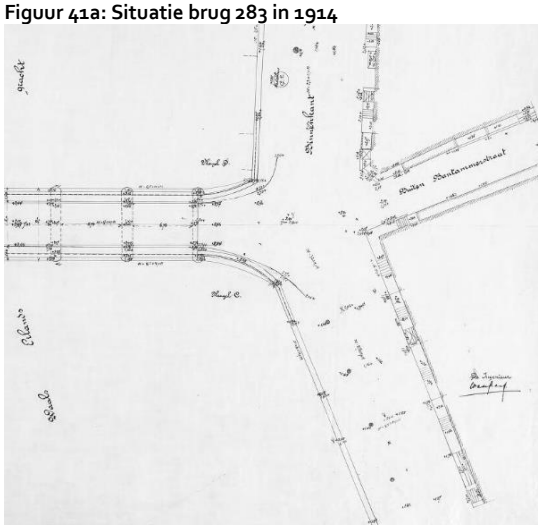

Bron: CTA 22651-2

In 1914 maakte ingenieur W. de Graaf een tekening voor het vernieuwen van brug 283 volgens bestek no. 73 "Het vernieuwen van den bovenbouw der vaste brug No. 283 over de Waalseilandsgracht voor de Binnen Bantammerstraat met bijbehoorende werken"

Figuur 41b: Situatie brug 283 in 1914

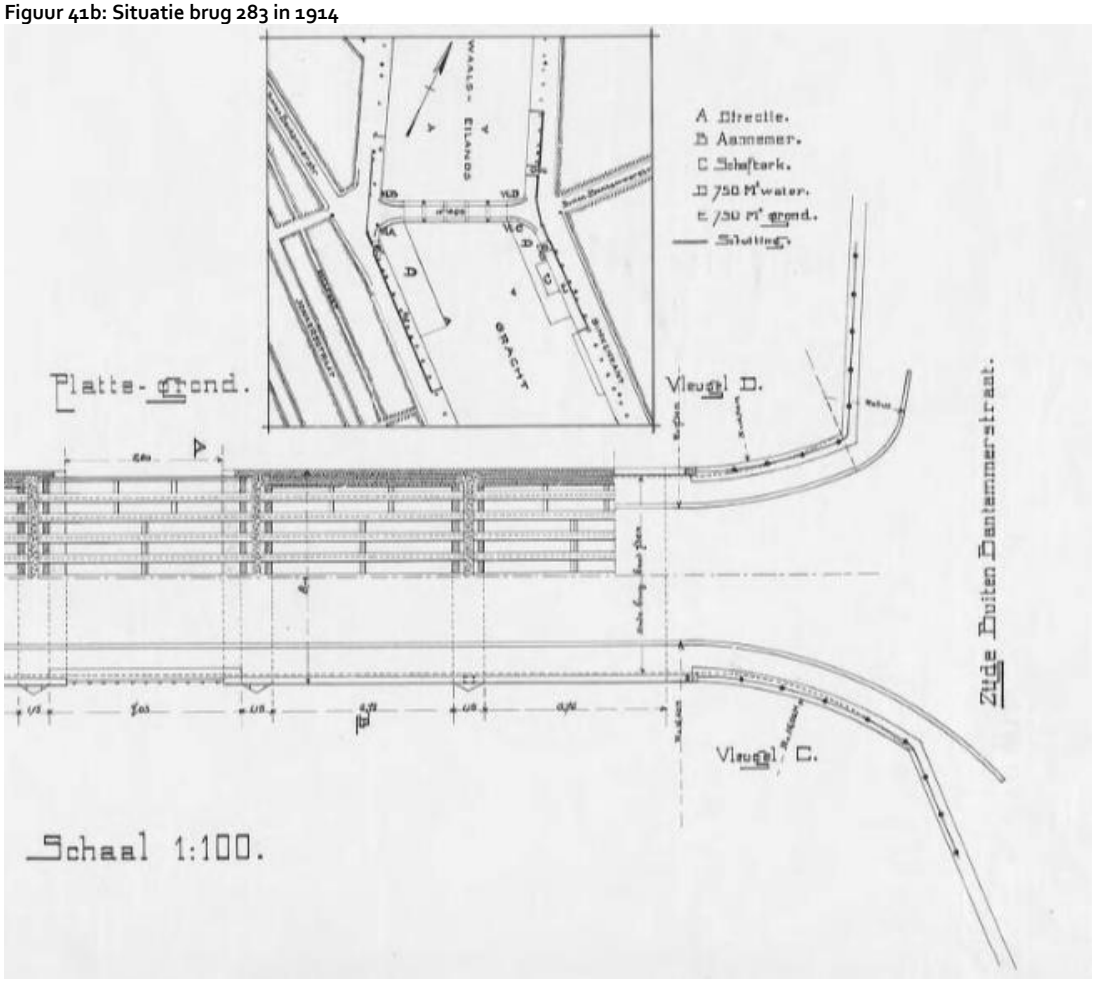

Bron: CTA 22651-1

Figuur 41c: Vleugel C in 1914

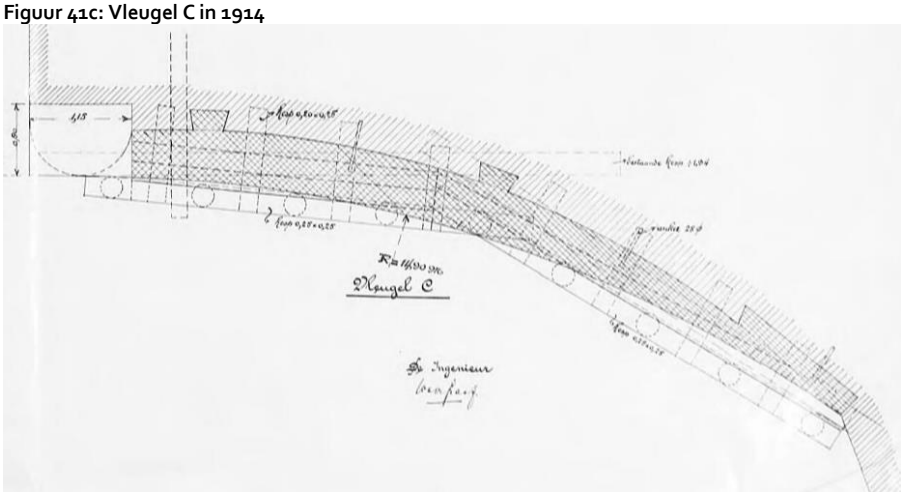

Bron: CTA 22651-5

J. Polet te Amsterdam leverde ruim 45 m³ graniet a f 85 per m³ voor brug 283 (De Maasbode 28-07-1914). C. Hoen te Sloterdijk was met f 18.530,- de laagste van de tien inschrijvers voor het vernieuwen van de bovenbouw van brug no. 283 (De Tijd 23-11-1914). Cornelis Hoen (1875-1944) was aannemer met ervaring op het gebied van timmerwerken, spoorwegwerken en funderingen.

Bouw Scheepvaarthuis 1913-1916 en uitbreiding

De [ ] ontworpen door Johan Melchior van der Mey en uitgevoerd tussen 1913 en 1916. [ ] Wordt in 1911 *Aesthetisch-Adviseur* bij Publieke Werken [ ] brug over de Waalseilandgracht. En in 1913 het mooiste lelijke gebouw van Amsterdam, samen met Michel de Klerk en Pieter Kramer (De Volkskrant 26-1-1990).

Op blad H5 uit 1915 is de toenmalige omvang van het Scheepvaarthuis weergegeven.

Figuur 42: Situatie in 1915

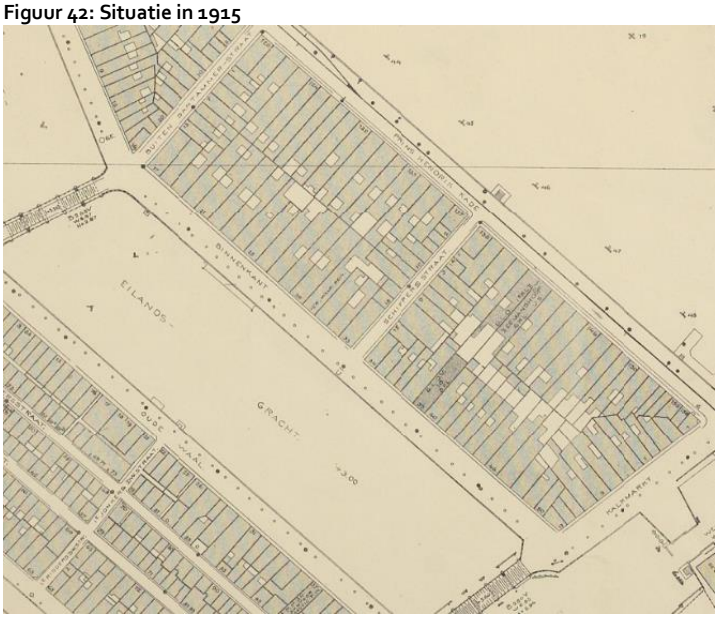

Bron: blad H5

Uit een overeenkomst op 18 april 1919 blijkt dat de huizen op de nummers Binnenkant 19 en 20 kelders hadden, die met elkaar in verbinding stonden. "Mevr. Wed.H.van de Velde Hzn. Geb. M.J. Wesseling alhier [ ] opstal en het getimmerte, uitmakende – of behoorende tot – het huis aan den BINNENKANT 19, Alhier, waarvan de kelder gemeenschap heeft met den kelder van het belendende huis No. 20 en welke beide kelder in gebruik zijn door de Firma Wed. H. Rahder & Zoon, voor de uitoefening van haar wijnhandel."

Figuur 43: Doorsnede Binnenkant 17, mei 1916

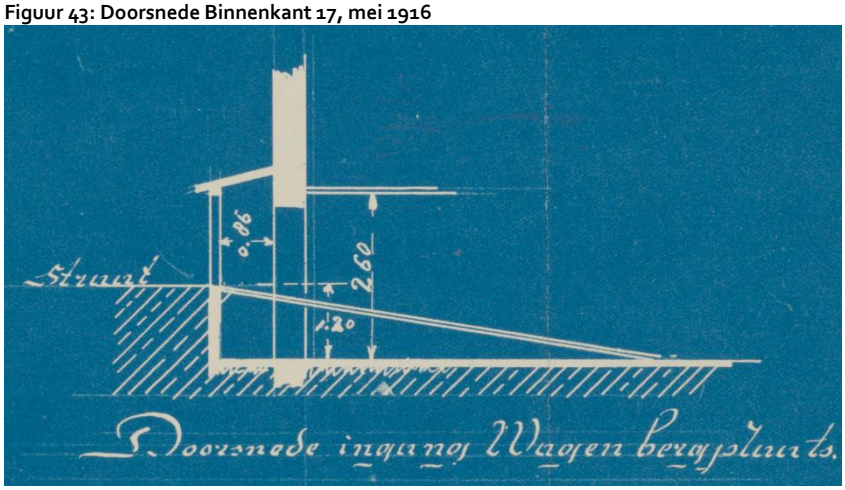

Bron: E:/Binnenkant 17/28030/SA00195730_00001

Figuur 44: Situatie in 1919 met ijzeren waterplaats voor de Schippersstraat

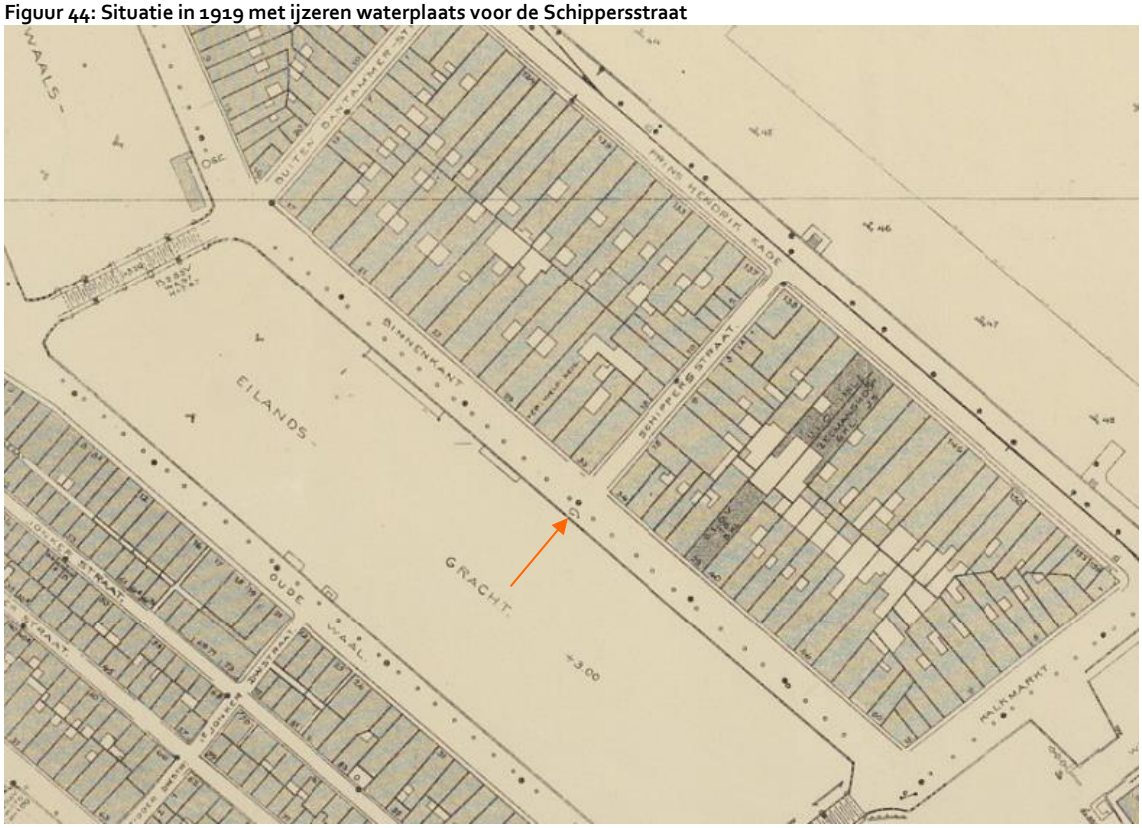

Bron: Blad H5

In de Woningboeken van het Bevolkingsregister zijn van 1897 tot 1922 de bewoners van Binnenkant geregistreerd per etage. Bij het onderhuis is in potlood de functie bijgeschreven.

Tabel: Functies onderhuizen Binnenkant 11-50 in 1897-1922

	Onderhuis	
11	Wijnhandel firma A. Weber werkplaats	
12	kantoor wijnhandel Th. E. A. Obel	
13	Phoenix-malto	
14	Wijnkelder van S A Heurpenius	
15		Karel Arn. Hend. Weber
16	(afgebroken)	
17	Huis geheel	
18	pakhuis	
19	pakhuis	Hendrik-en Mariastichting
20	Wijnpakhuis Rahder	Hendriken Mariastichting
21	Huis en onderhuis kantoor en bergplaats Koekfabriek de Lindeboom [ ] van Waesburg	
22	Wijnpakhuis Wed H. Rahder	
23	Wijnpakhuis van Wed Rahder kantoor Binnenkant 25	
24		
25	Kantoor der firma Rahder & Zn Wijnhandelaren	
26	Huis kantoor [ ] Butter	
27	Wijnpakhuis Rehder & Zn	
29	Kelder wijnhandel	
30		
31	Verfwaren pakhuis van Hafken[ ]	
32	Wijnkelder Vorderhakes Co N.J. Manufacturen ver "Nederland"	Wed.Vorderhake Floris Arns. Karel
33	Pakhuis van Hafkenscheid	
34		
35		
36		
37	Huis kantoor F Zeilinga (zeilmakerij)	
38		
39	school	
40	Wijnhandel bierbottelarij van H. v/der Zee	
41		
42	Ned Legalen fabriek Leunenberg	
43		
44	Pakkelder Meijer & Co	
45		
46	Pakkelder	
47	Kantoor Karnboterfabriek "Volharding"	
48	Wijnpakhuis fa F Musbach	
49	N. C. Goudsmit Manufacturen magazijn	
50	Pakkelder	

Bron: SAA 5417 / 81 B28 Binnenkant 1897-1922, scans 126-217

Uit de periode 1916-1925 is onderstaande foto van brug 283 en de aangrenzende kademuur bekend.

Figuur 45: Foto uit de periode 1916-1925

Bron: SAA 10095/2220

"De Waalseilandbrug (Brug 283), twee foto's door een onbekende fotograaf, briefkaart uitgegeven door J. Vlieger. Huizen aan de Binnenkant, foto door een onbekende fotograaf, twee knipsels. Hoekhuis Binnenkant 51, Kalkmarkt 12, knipsel uit een veilingcatalogus met een reproductie naar een ets door Reinier Vinkeles.

Bernard Eilers fotografeerde in de winter van 1924-1925 de Montelbaanstoren met besneeuwde tonnen op de Binnenkant.

Figuur 46: Foto 1924-1925

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010186001176

In 1926 bevonden zich diverse steigers en een vlonder langs de Binnenkant.

Figuur 47: Situatie in 1926

Bron: blad H5

Het Algemeen Handelsblad van 24 september 1925 memoreerde anderhalve eeuw wijnhandel Rahder. Sinds 1775 "is Rahder's Wijnhandel steeds aan den Binnenkant gevestigd geweest. Hij heeft daar nu nog zijn eigen entrepôt en particuliere kelders."

Figuur 48a: Hoogtematen ter hoogte van de Schippersstraat in 1927

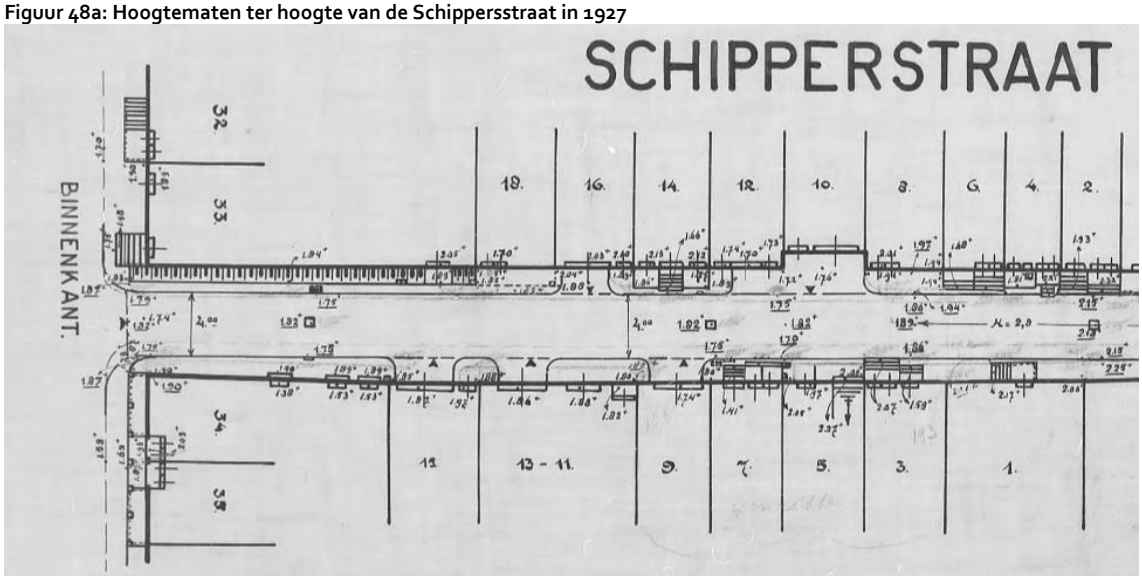

Bron: CTA 25400-1

Figuur 48b: Leidingen ter hoogte van de Schippersstraat in 1927

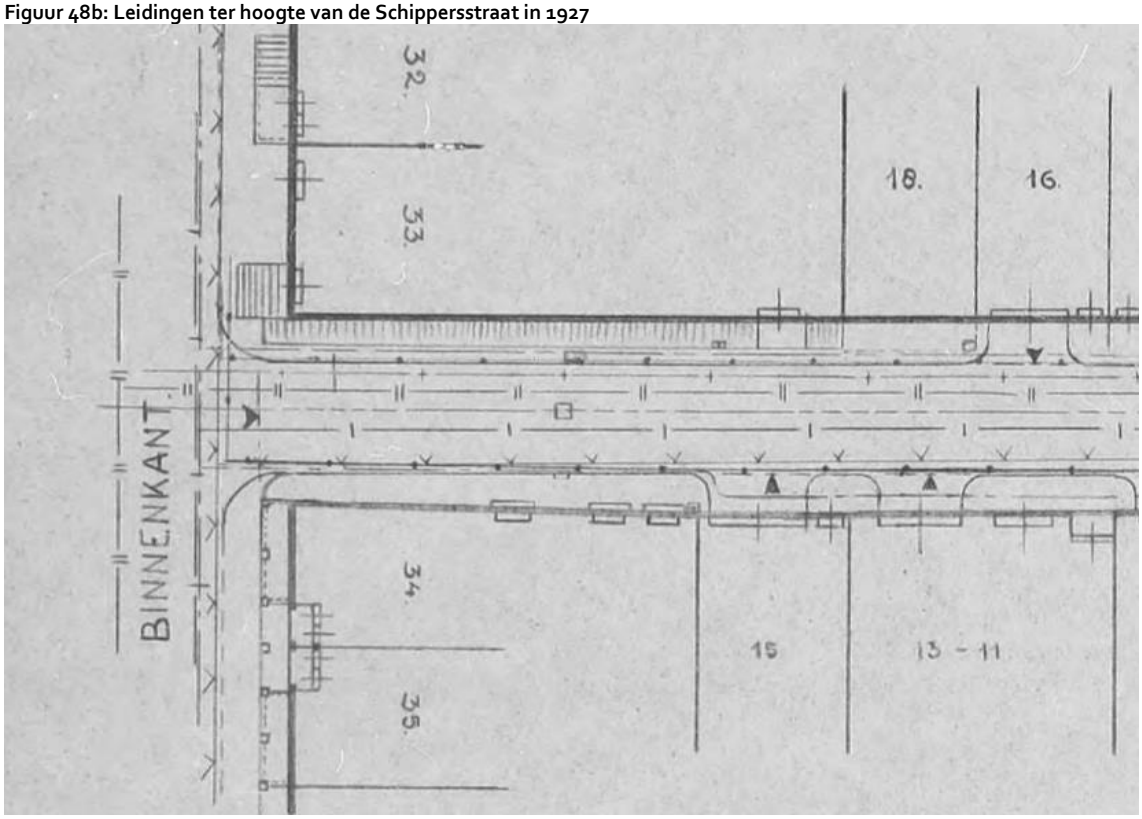

Bron: CTA 25400-2

Figuur 49: Luchtfoto 1929

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand A04139000608

Op BWT-kaart 38 uit 1921-1930 zijn de contouren van de zeewering (verordening 1926) aangegeven. Op het Waalseiland ligt de contour op de lengteas van het eiland, dat wil zeggen in principe langs de achterzijde van de percelen aan de Binnenkant.

Figuur 50: Waalseiland 1921-1930

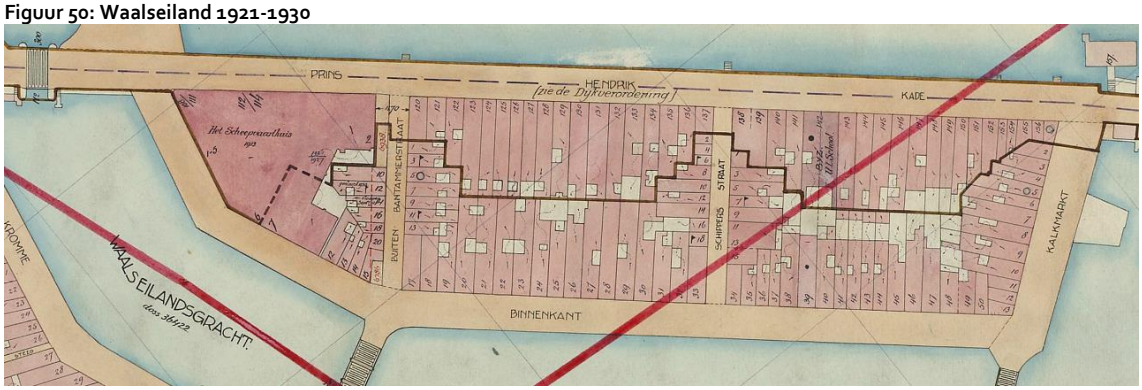

Bron: Stadsarchief Amsterdam 10040 / 98 Regio 28; schaal 1:1.000

Noot: Contouren zeewering door bruine lijnen weergegeven

In 1931 machtigde de raad B. en W. voor de riolering van een deel van binnenstad (bijna 98 hectare, Algemeen Handelsblad 14-4-1931) à f 2,5 miljoen, waaronder de Waalseilandgracht (Het Volk 4-6-1931). De verzamelkelder kwam op het Jonas Daniel Meijerplein (De Banier 26-5-1933).

Figuur 51: Situatie drie steigers in 1933

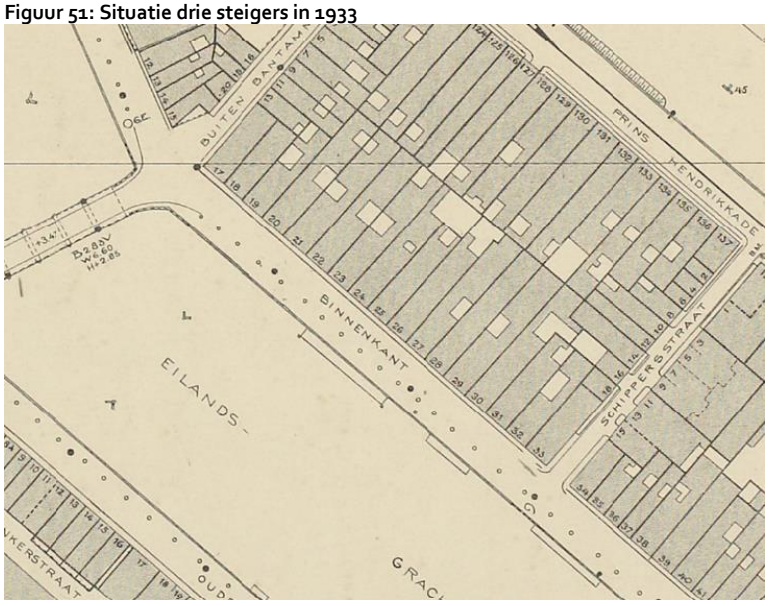

Bron: blad H5

Volgens bestek 137 van 1935 moest onder andere de kademuur langs de Kalkmarkt hersteld worden.

Tabel 6: Herstelwerkzaamheden bestek 137 van 1935

Wallen	m
Herengracht tusschen Leidsestraat en Vijzelstraat	
Kalkmarkt by den Binnenkant	
Prins Hendrikkade by de Nieuwebrugsteeg	
Prinsengracht tusschen Leidschestraat en Spiegelstraat	
Korte Prinsengracht by Westerdok	
Leidschegracht voor Kerkstraat	
Bloemgracht tusschen Prinsengracht en Lijnbaansgracht	
De Wittenkade voor Eerste Nassaustraat	
Opnemen van dekstenen	409 m

Bron: CTA 26732

In de periode 1918-1936 fotografeerde Leonard Baruch (1905-1978) de Montelbaanstoren vanaf de Binnenkant. Op het bord is [te ontcijferen Schout] Den Haag-Leiden-Breda-Gouda-Boskoop-Eindhoven-Culemborg

Figuur 52: Foto 1918-1936

Bron: NHA Beeldbank NL-HlmNHA_1827_375

In 1939 was in de achterkelder van Binnenkant 19 een werkplaats gevestigd.

28 april 1939
BINNENKANT 19
dit huis ook dient tot tehuis
in den achterkelder van dit huis een kleine timmermans- en meubelmakerswerkplaats van den concierge aanwezig kan zyn zonder personeel, verwarming en lymkokerry en uitsluitend met handkracht
dit huis behalve in de kelders, ook elders gemeenschap kan hebben met de eerder genoemde huizen aan den Binnenkant 20 en de Buiten Bantammerstraat 13, tot geheel of gedeeltelyk dezelfde doeleinden gebruikt wordende
onder ons risico mede begrepen zyn toestellen, leidingen en derg. der centrale verwarming en warmwatervoorziening

Tabel : Perceelnummers en bewoners Binnenkant 17-25 in 1939-1940

Straat	nummer	Bewoner	Jaar genoemd in adresboek of stuk
Binnenkant	17		1939-1940
	1920	Hendrik- en Maria-Stichting	1939-1940
	19/20	Mejuffrouw J.M. van Zeben	1940
	20	J. Mulder	1939-1940
	23	Bureau Veritas Lloyd International	1939-1940
		A.C. Braggaar	1939-1940
	24	Hendrik van de Velde Hendrikszoon	1883

Straat	nummer	Bewoner	Jaar genoemd in adresboek of stuk
	25	N.V. Wijnhandel v/h Wed. H. Rahder & Zn	1939-1940
		Firma Wed. J. van Eik	1939-1940
		H.J. Maas	1939-1940
Buiten Bantammerstraat	1	J. van Midden	1939-1940
	3	E. F. Nicolaï	1939-1940
	5	Wed. B. Janson	1939-1940
	9	W. de Rijk	1939-1940
	13	P. de Leeuw	1939-1940
	120	H. van der Velden & Co	1939-1940
Prins Hendrikkade	122	A. Norden Jr.	1939-1940
		Mevr. A. J. Norden-Asscher	1939-1940
		Firma S. de Jong	1939-1940
	123	N.V. Gebrs. Veth's Handel Maatschappij	1939-1940
		Veth's Papierenzakken Fabriek (N.V.) [etc.]	1939-1940
	124	"Wico" Confectie- Regenkleedingfabriek	1939-1940
	130	J.F.G.Titsingh Lohman	1831
	131	Michiel de Ruijter	166

Bron: Stadsarchief Amsterdam

Omstreeks 1940 is de Bantammerbrug en de aangrenzende kademuur gefotografeerd.

Figuur 53: Foto omstreeks 1940

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 012000006608 (archief Bureau Monumentenzorg)

Tweede Wereldoorlog

Ter hoogte van het derde pand ten westen van de Buiten Bantammerstraat is op een foto uit 1940 een rioolmond in de kademuur zichtbaar

Figuur 54: Binnenkant 7-11 in 1940

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 012000003638

Op een foto uit 1941 zijn als opschriften leesbaar:
N.V. Libel
Amsterdam Scheepvaart [onderneming] P. E. van der Meer Rotterdam
Verf- en vernisfabrieken M. Hafkenscheid & Zn

Figuur 55: Foto Binnenkant 29-34 (detail) 18 april 1941

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 012000003628

Tabel: Binnenkant 29-33 in 1941

nr	Bedrijf
29	
30	

31	Beurtvaartonderneming Amsterdam-Rotterdam P. E. van der Meer
32	Verf- en vernisfabriek M. Hafkenscheid & Zn
33	
--	Schippersstraat

Bron: Bewerkt naar

Op 11-12 oktober 1940 vielen bommen ter hoogte van de Oosterdokskade, waarbij brug 300 (buiten de onderzoekslocatie) beschadigd raakte.
"Tengevolge van bominslag in den nacht van 11 op 12 October zijn de onder- en bovenbouw van de brug over de Waalseilandgracht in de Prins Hendrikkade (brug No. 300, genaamd Kraansluis) ernstig beschadigd.
De begrooting [ ]" (De Tijd 28-01-1941)

Figuur 56: Situatie in 1942

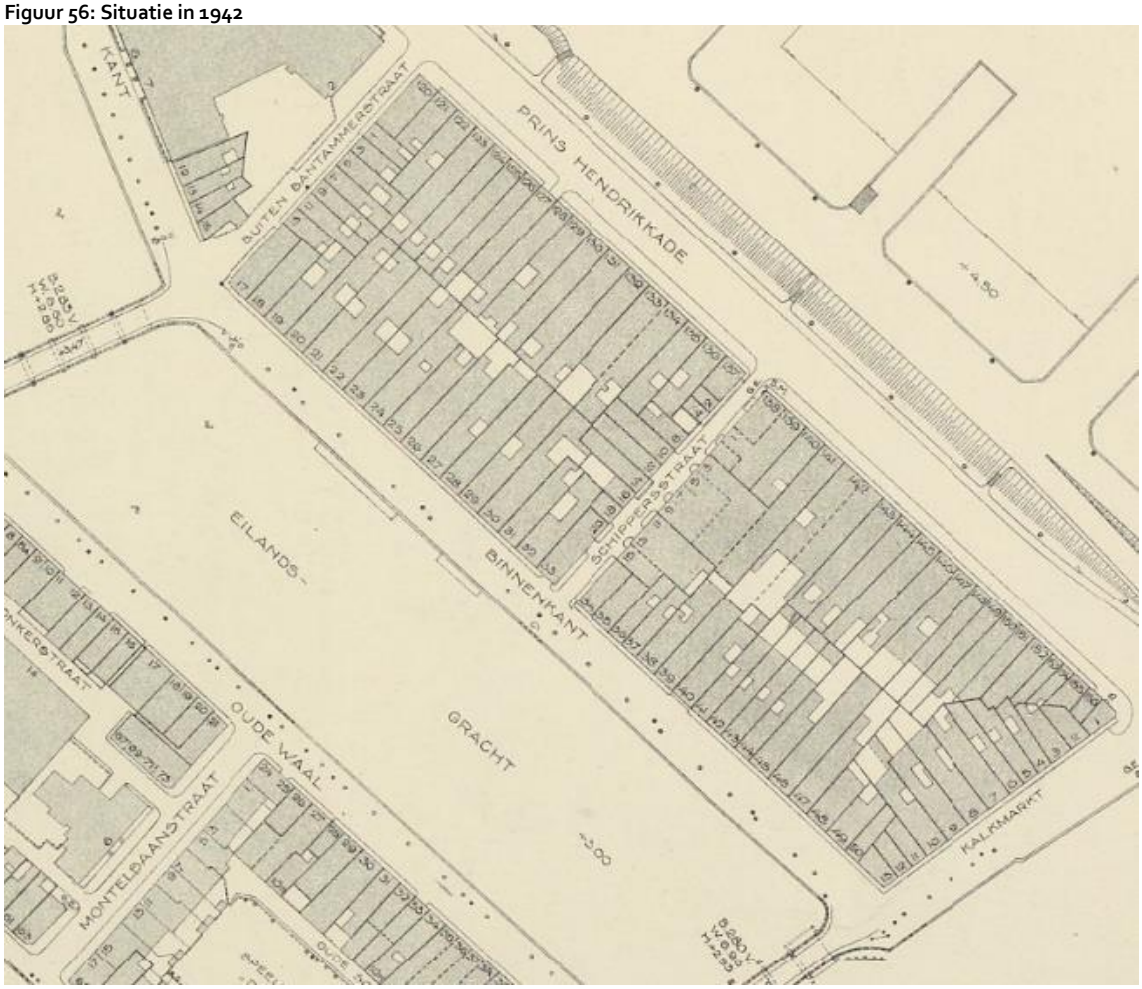

Bron: blad H5

Na de oorlog heeft het gemeentelijke grondbedrijf een overzicht gemaakt van de schadegevallen.

Tabel : Schadegevallen ten gevolge van bominslagen

Maand jaar	Gebeurtenis: straat	nr	bedrag
Juni 1940	Bominslag Amsteldijk 199	199	3.160,-
Juni	Bominslag Ouderkerkerdijk	30-35-40-41-42	
Juni	Bominslag Const. Huijgenstraat	62-64-66	2.300,-
Oct. 1940	Bominslag: Binnenkant	39	320,-
Dec 1940	Bominslag Koenenkade	36	

Bron: Stadsarchief Amsterdam 5370/274

Noot: geel gemarkeerd uit andere kostenraming

Figuur 57a: Binnenkant 39 door bominslag beschadigd

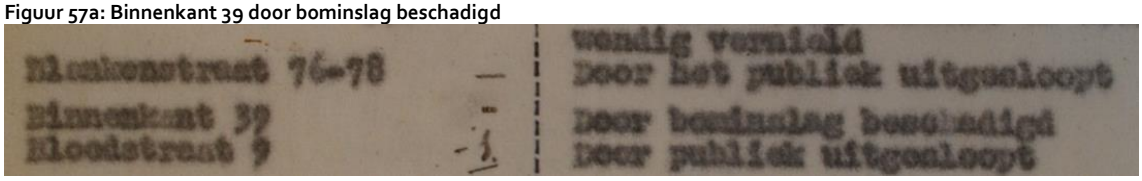

Bron: Stadsarchief Amsterdam 5370/274.[DSC_0151]

Figuur 57b: Schade Binnenkant 39 als gevolg van bominslag in oktober 1940: f 21,12

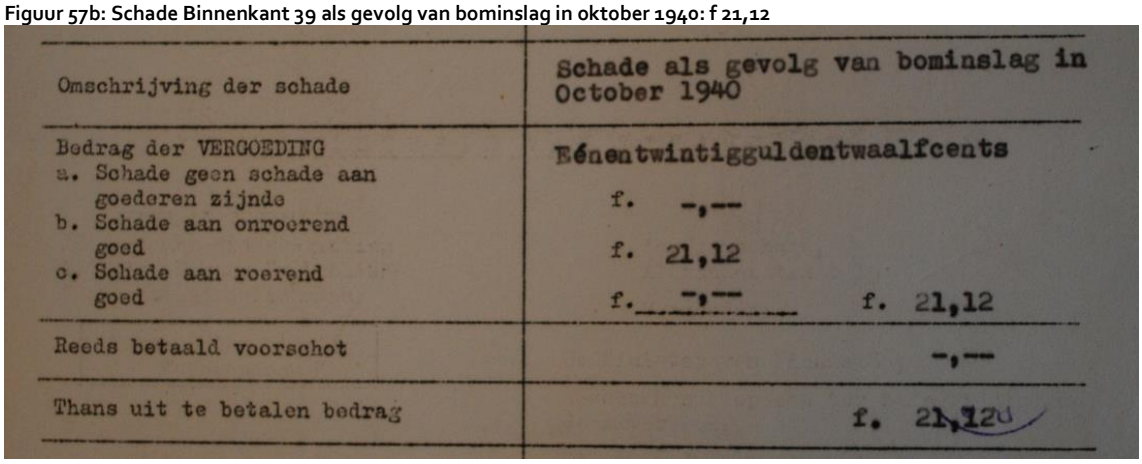

Bron: Stadsarchief Amsterdam 5370/274 [DSC_0193]

Fundering voor hijslier in 1946

Beurtvaart-onderneming P. E. van der Meer, huurder van een gedeelte van de openbare weg aan de Binnenkant tegenover de percelen 28 en 29, wonende Binnenkant 31, kreeg vergunning voor het "maken van een fundeerplaat onder een hyschlier op genoemd terrein en het tydelyk hebben daarvan." (ingekomen 3-6-1946) (beschikking 15 oktober 1946)

Figuur 58a: Situatie hijslier in 1946

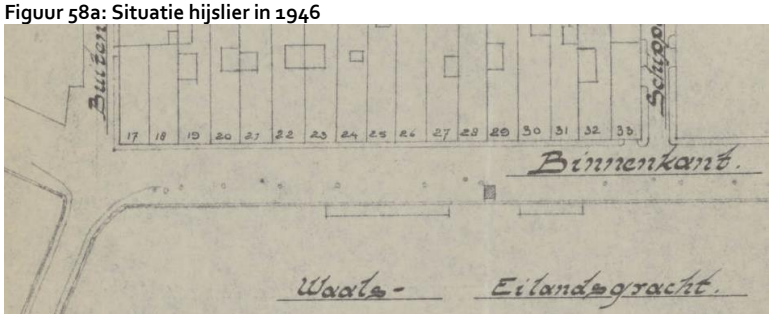

Bron: BWT-dossiernr. 81936

Figuur 58b: Detail met afmetingen betonplaat

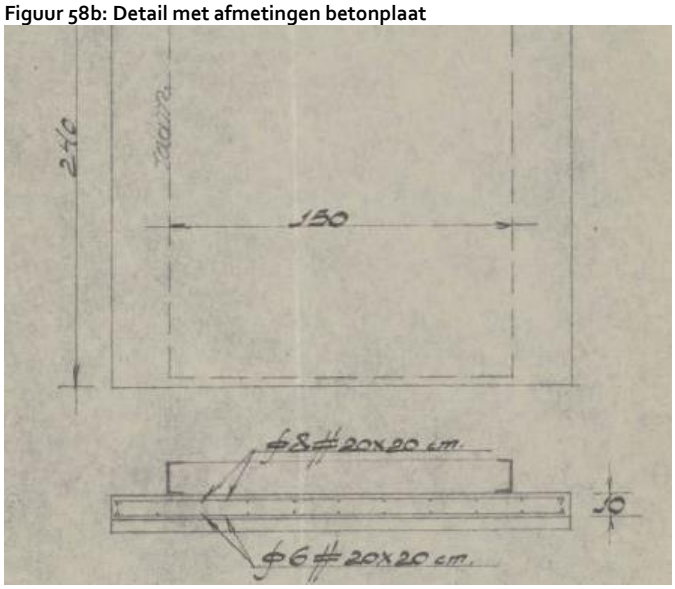

Bron: BWT-dossiernr. 81936

De betonnen funderingsplaat had afmetingen 200 x 240 cm en was berekend op een last van maximaal 2000 kg.

Herstel kademuur in 1949

In 1949 is bestek no. 58 van 1949 geschreven, voor het herstel van diverse kademuren over een totale lengte van ± 567 m: "Het herstellen onder en boven water van de walmuren langs de Krom Boomssloot [ ] de Oude Schans [ ] de Kromme Waal [ ] de Binnenkant tussen Buiten Bantammerstraat en Kalkmarkt.
Twee kademuren bevonden zich langs de Waalseilandgracht. Het werk begon op 3 juli 1949 met het opnemen van dekstenen langs de Kromme Waal.
Aannemer A. Westen[Westerifen]

Als aanvangsdatum van het werk noteerde de opzichter 3 juli 1949. Toen vond aan de zuidzijde van de Waalseilandgracht plaats het "Opnemen van dekstenen, slopen van de oude walmuur langs de Kromme Waal". Een maand later was de aannemer volgens het dagboek voor het eerst werkzaam aan de Binnenkant

De lengte van de te herstellen walmuur langs de Binnenkant bedroeg ± 205 m.De afstand tussen de landhoofden van de bruggen 280 en 283 is 440 meter.

Tabel: Werkzaamheden langs de Waalseilandsgracht in 1949

datum	werkzaamheden
3 juli	Start werk. Opnemen van dekstenen, slopen van de oude walmuur langs de Kromme Waal
3 aug	"slopen van de oude walmuur Binnenkant, metselen van de bekledingsmuren en storten beton, langs de Kromme Waal."
4 aug	Kromme Waal, metselen van de bekledingsmuren, storten van beton. Slopen van de oude walmuren langs de Binnenkant.
5 aug	Kromme Waal, metselen van de bekledingsmuren, storten van beton
6	Kromme Waal, metselen van de bekledingsuren, ` Binnenkant, slopen van de oude walmuren
8-13	Vakantie week
15 aug	Binnenkant, slopen van de oude walmuren, metselen bekledingsmuur aan de Kromme Waal

16 aug	Kromme Waal, storten beton achter de bekledingsmuren, Binnenkant, slopen van de oude walmuren
17 aug	Kromme Waal, storten beton achter de bekledingsmuren, halen granieten dekstenen van Dijksgracht, slopen walmuur Binnenkant
18 aug	Kromme Waal, metselen bekledingsmuren, lossen van dekstenen van Dijksgracht, Binnenkant, slopen van de walmuur
19 aug	[ ] Binnenkant, slopen van de walmuur
20 aug	[ ] Binnenkant, slopen van de walmuur
11 okt	stellen van dekstenen Binnenkant (laatste vermelding).
23 nov	Totale werk opgeleverd op 23 november 1949

Bron: CTA 31547 Herstellen van een walmuur [ ] langs de Kromme Waal geheel langs de Binnenkant tussen Bantammerstraat (Buitten) en Kalkmarkt. Alleen dagboek

Op 3 augustus 1949 was de aannemer volgens het dagboek voor het eerst werkzaam aan de Binnenkant, "slopen van de oude walmuur Binnenkant, metselen van de bekledingsmuren en storten beton, langs de Kromme Waal." De volgende dag noteerde de opzichter: "Kromme Waal, metselen van de bekledingsmuren, storten van beton. Slopen van de oude walmuren langs de Binnenkant."

Twee weken later, op 19 augustus 1949, was de aannemer volgens het dagboek weer werkzaam aan de Binnenkant, "slopen van de walmuur". Ook werkte hij die dag aan de "Kromme Waal, metselen bekledingsmuren"

Het slopen van de walmuur langs de Binnenkant werd vervolgd op maandag 22 t/m vrijdag 27 augustus, ook "metselen met kuipen", op 26 en 27 augustus aangevuld: "metselen met kuipen en van de bekledingsmuur".
Het metselen van de bekledingsmuur ging door t/m 8 september 1949. Aan de Binnenkant vond op 15 september plaats "storten beton achter de bekledingsmuur vanaf Kalkmarkt tot steiger. Op 16 en 17 september: "storten beton achter de bekledingsmuur".
Op 19 september startte de aannemer met "Binnenkant, slopen van de walmuur van af steiger tot de brug voor de Bt. Bantammerstraat, stellen van dekstenen."

De laatste werkzaamheden aan de Binnenkant werden op 11 oktober uitgevoerd: stellen van dekstenen. Totale werk opgeleverd op 23 november 1949 (CTAA00053006077). (gemachtigde) aannemer A. Westwerf ? [Westerse?]
[er werd alleen gemetseld met kuipen (onder water); geen palen geheid]

De straat had dringend herstel nodig, blijkt uit een ingezonden brief in Het Parool van 1 december 1949: "Schrijft cliënt, wonen op Kalkmarkt: P.W.nu wel overal bezig met verbeteren wegdek [ ] Want straten in déze hoek in droevige toestand. Raad Dagboekanier ritje aan [ ] langs Binnenkant [ ] Overal hobbelen geblazen en niet zo zuinig ook."

Jaren vijftig en later

De in oktober/november 1949 opgeleverde kademuur langs de Binnenkant is afgebeeld op een foto van 11 oktober 1950.

Figuur 59: Oblique luchtfoto 21 oktober 1950

Bron: Stadsarchief Amsterdam Beeldbank afbeeldingsbestand A04139000596

Figuur 60: Situatie in 1951

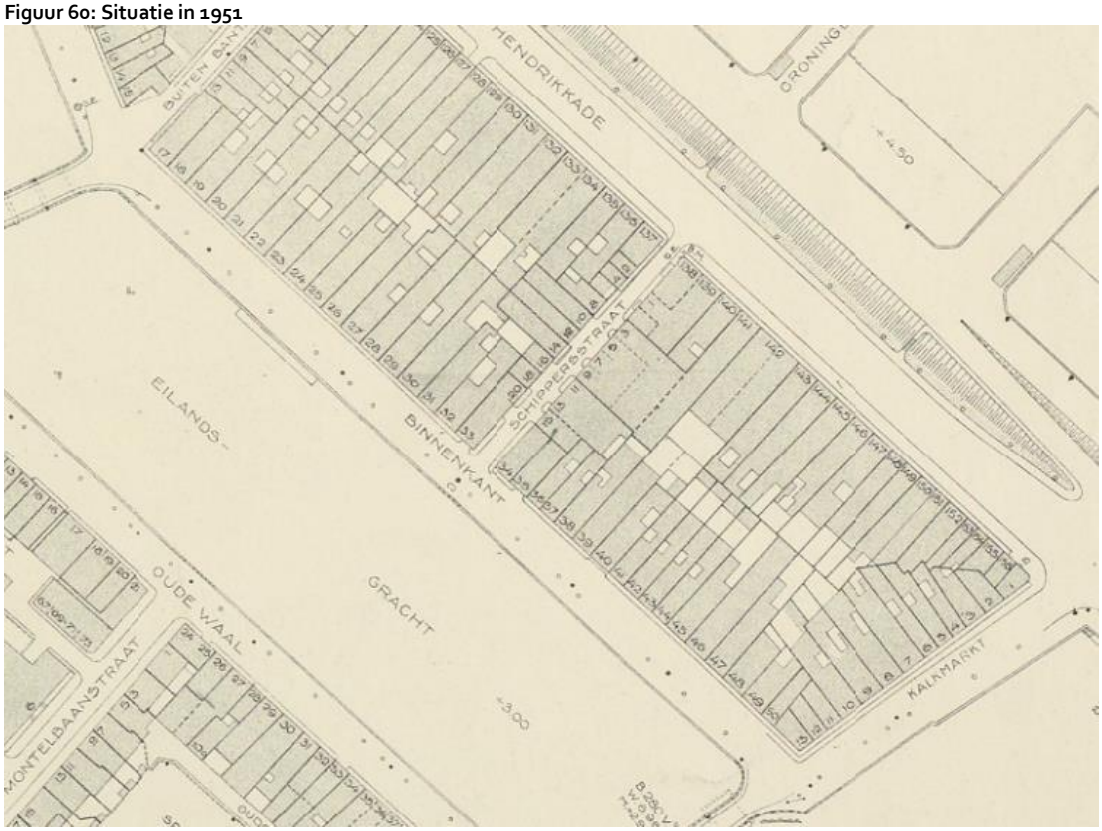

Bron: blad H5

In 1953 is ter hoogte van Binnenkant 23-27 een steiger vernieuwd.

Figuur 61a: Situatie te vernieuwen steiger in 1953

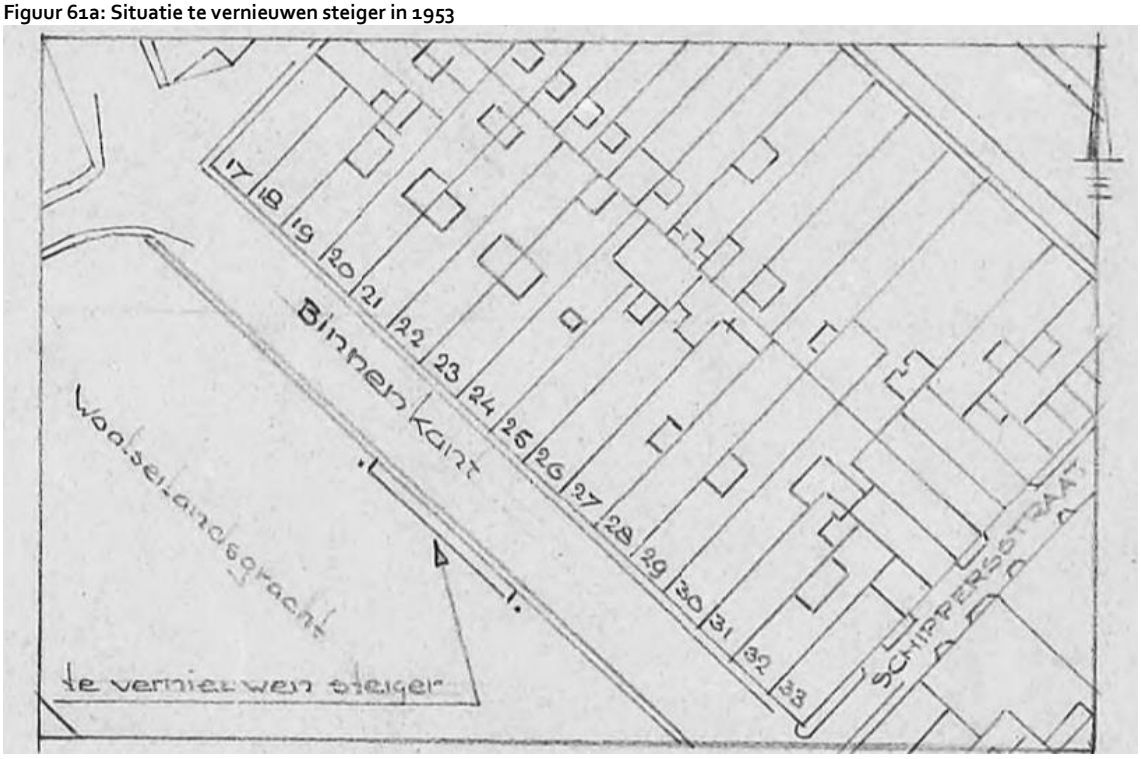

Figuur 61b: Plattegrond nieuwe steiger in 1953

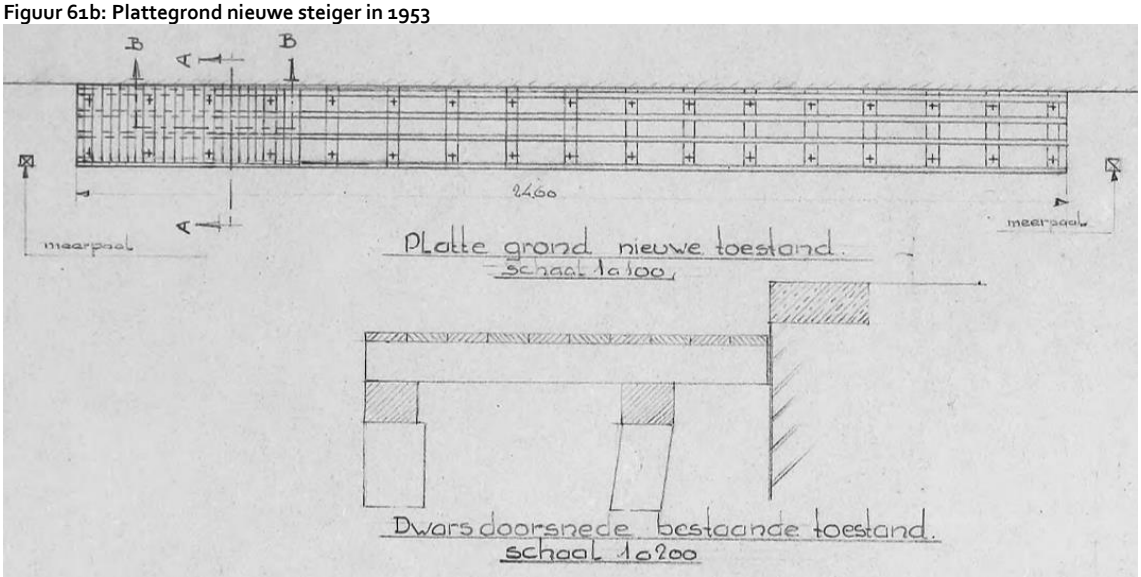

Bron: CTA 31167

Op onderlinge afstanden van 1.50 m evenwijdig aan de kademuur.

Figuur 61c: Doorsnede A-A

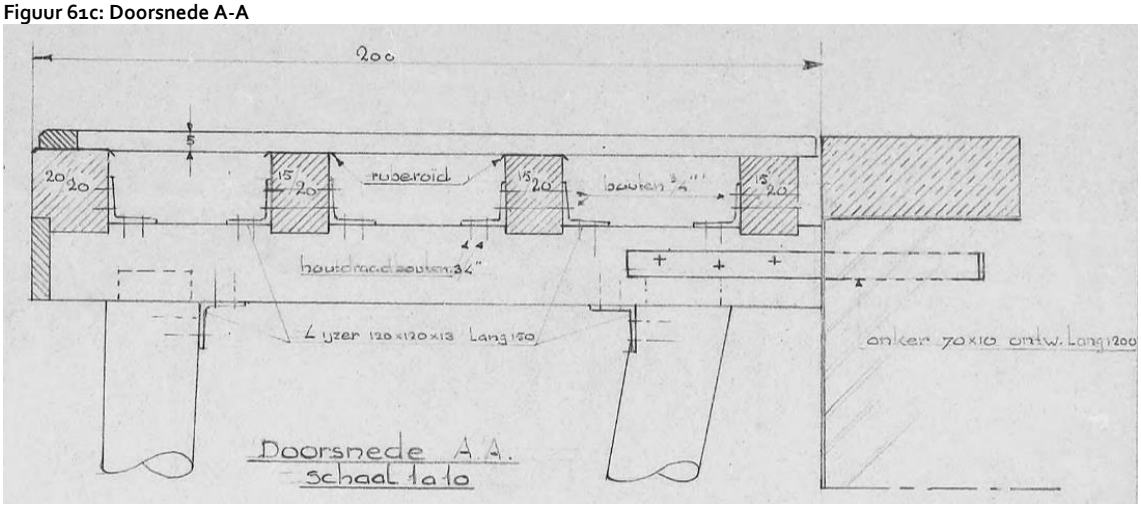

Bron: CTA 31167

In het interbellum waren plannen ontwikkeld voor een tunnel onder het IJ. De werkzaamheden startten in de jaren vijftig. Er was in 1953 sprake van een plan om de Binnenkant te verbreden. De plannen voor de IJtunnel hielden onder andere in om "het verkeer naar de enigszins te verbreden Binnenkant [te] voeren, waarover westelijk langs het Scheepvaarthuis de Prins Hendrikkade wordt bereikt." (De Waarheid 15-01-1953)

Zie ook Anonymus (1952) "een doorbraak nodig is, voorbij de Recht Boomssloot zal aansluiten aan de te verbreden Lastageweg. Van hier zal de weg via de verbrede en verlaagde brug over de Waalseilandgracht voor de Buiten Bantammerstraat naar de eveneens enigszins te verbreden Binnenkant voeren, waarover westelijk langs het Scheepvaarthuis de Prins Hendrikkade wordt bereikt. (1952, Wederopbouwplannen, Werk in Uitvoering, 3de jrg. No. 1, september, p 29)

Blad H5 van de Kaart van Amsterdam 1:1.000 uit 1955 is in de vorm van een kadastrale kaart gepubliceerd.

Figuur 62: Situatie in 1955

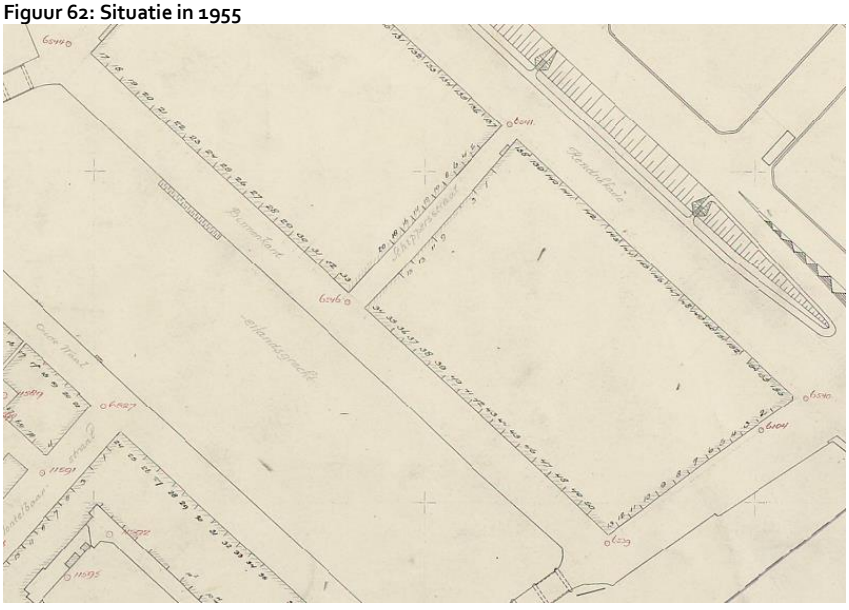

Bron: blad H5

Op een winterse foto is in het verlengde van de Schippersstraat een urinoir te zien. De kademuur vertoont er een overgang.

Figuur 63: Foto Binnenkant ter hoogte van de Schippersstraat 1953-1995 (vermoedelijk jaren vijftig)

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand BMAB00011000052_009

Op onderstaande foto staan de panden Binnenkant 24 (ged.) – 28 (ged.); het pand op nr. 26 staat in de steigers. De houten steiger voor de panden wordt gebruikt voor parkeren en opslag.

Figuur 64: Binnenkant 24 (ged.) – 28 (ged.), 26 staat in de steigers [1953-1995]

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand BMAB00011000047_015

De Dienst der Publieke Werken maakte in 1955 een tekening "P.H. Kade Parkeerplaats Scheepvaarthuis", waarop met een onderbroken lijn een walkantbescherming is getekend.

Figuur 65: Parkeerplaatsen bij Scheepvaarthuis in 1955

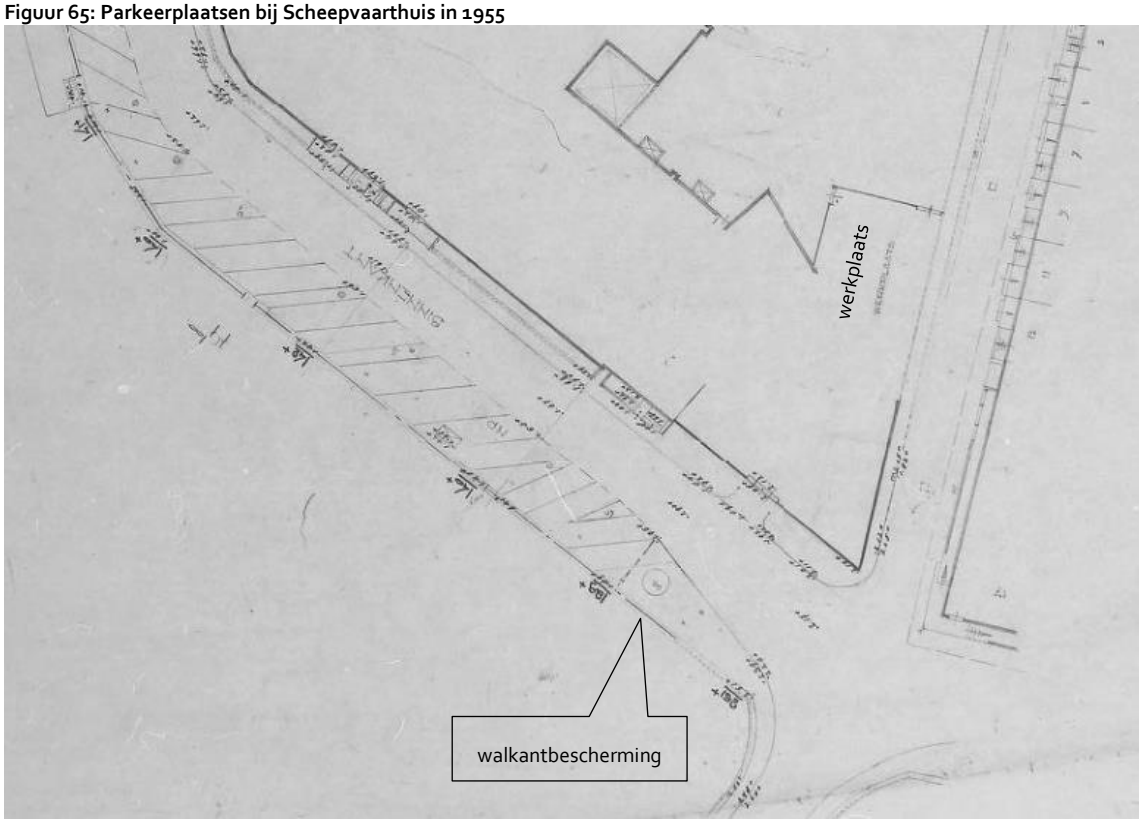

Bron: CTA 35526

De bovenkant van de deksteen loopt op van NAP +1,40 m via +1.89 naar +2.51 m bij de noordwestelijke vleugel van brug 283.

Figuur 66: Foto kademuur ten westen van brug 283 in april 1955

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009003312

Op 15 april 1955 zijn enkele foto's van de Binnenkant genomen, waaronder 12-17.

Figuur 67: Foto Binnenkant 12-17 op 15 april 1955

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009003313

Nummer 17 geheel rechts is gedeeltelijk zichtbaar; nummer 16 is gesloopt en niet herbouwd. Links: gedeelte zijgevel Scheepvaarthuis nummert 6-7; rechts: ingang Buiten Bantammerstraat.

Figuur 68: Binnenkant 33-34 en ingang Schippersstraat op 15 april 1955

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009003323

Uit een serie ongedateerde foto's (vermoedelijk jaren vijftig gezien het type auto's) blijkt dat de Binnenkant intensief gebruikt werd voor de opslag van onder andere vaten. Op het oostelijk deel bij de Kalkmarkt zijn lekkages te zien op de kademuur.

Figuur 69: Foto Binnenkant 28- met rechts de ingang van de Schippersstraat

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009003319

Figuur 70: Foto Binnenkant 46-51 en Kalkmarkt 13 (zijkant)

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009003325

Op 22 maart 1955 is een tekening met hoogtematen van de Buiten Bantammerstraat gemaakt. Ter hoogte van Binnenkant 15 stond een schakelkast van het G.E. (gemeentelijk energiebedrijf).

Figuur 71: Hoogtematen Buiten Bantammerstraat in 1955

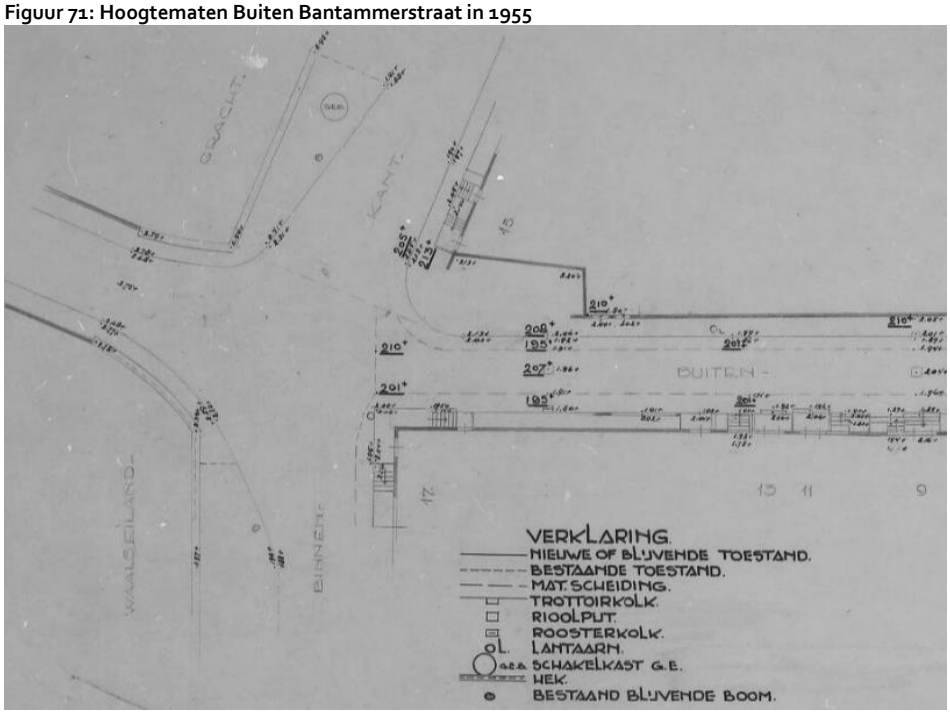

Bron: CTA 37198

Op een tekening met hoogtematen zijn vanaf de rooilijn de v erhardingselementen benoemd: baksteen, klinkerkeien en granietkeien. De steiger ter hoogte van Binnenkant 23-27 (binnen het gele kader) was van hout.

Figuur 72a: Hoogtematen in 1958

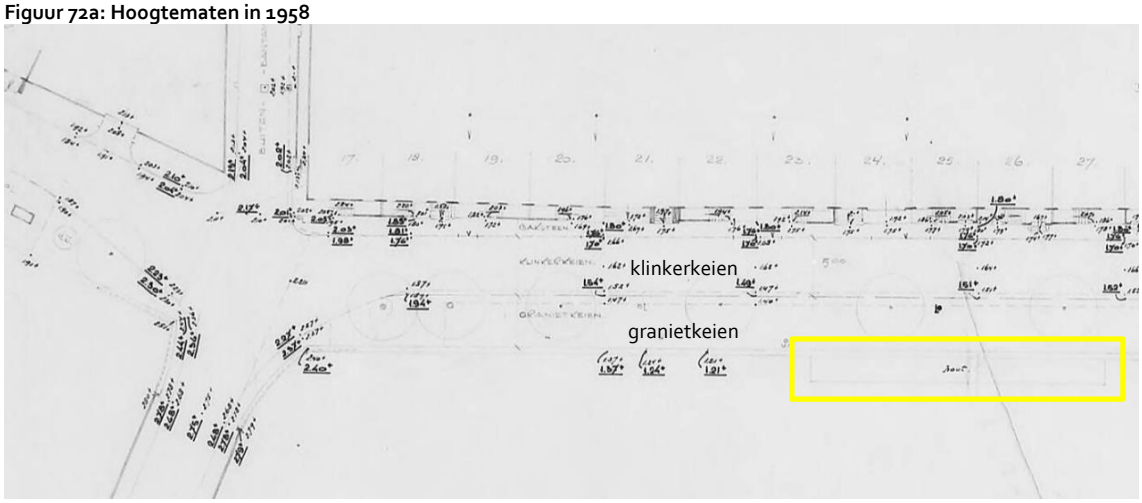

Bron: CTA 37671

Ook worden haalkommen in de legenda genoemd, die echter op de tekening niet zijn aangegeven

Figuur 72b: Tekening hoogtematen (met legendao in 1958

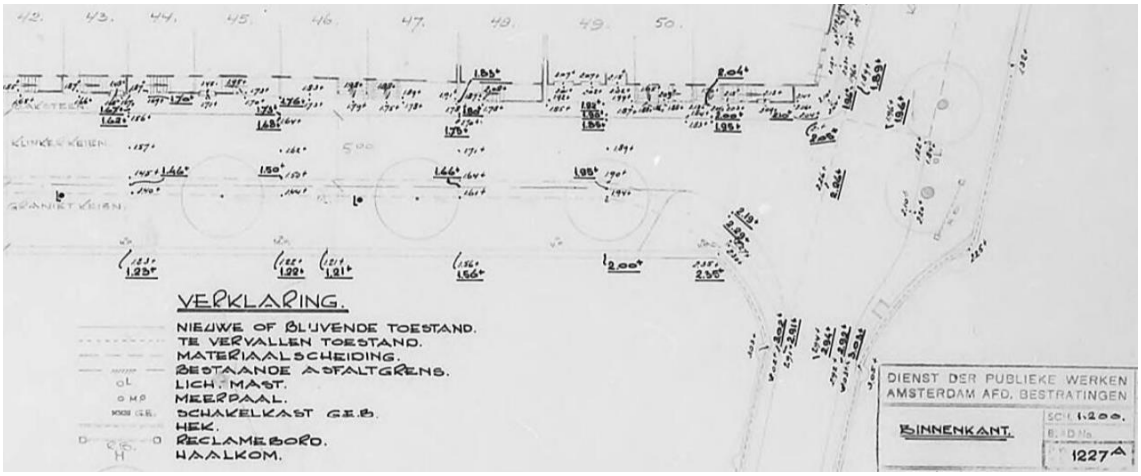

Bron: CTA 37671

J. M. Arsath Ro'is nam op 22 april 1959 onderstaande foto van de Binnenkant bij de Kalkmarkt

Figuur 73: Foto in april 1959

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010122020072

Figuur 74: Hoogtematen in 1960

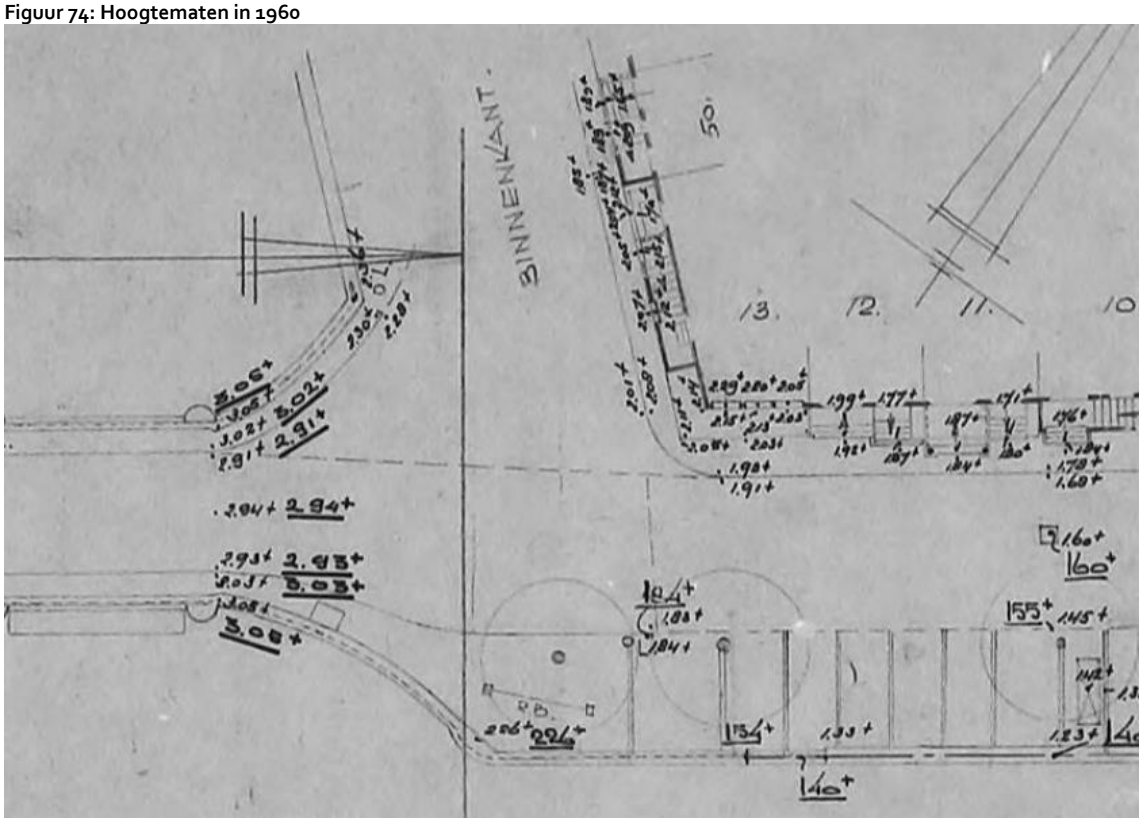

Bron: CTA 36914-1

De nieuwe steiger uit 1953 is deels zichtbaar op een foto uit omstreeks 1960, met uiterst links het pand Binnenkant 25.

Figuur 75: Foto Binnenkant 25- 1960 circa

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand ANWP00019000001

Figuur 76: Foto Binnenkant 12-19

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand OSIM00003000368

In 1955 is een uitnodiging tot prijsopgave No. 141 opgesteld voor het vernieuwen van palen. Een van de te vernieuwen beschermingspalen stond "in de Waalseilandsgrcht, ten Noordwesten van brug No. 280", langs de Binnenkant dus (CTA 26237).

Figuur 77: Situatie in 1961 (detail met steiger en urinoir)

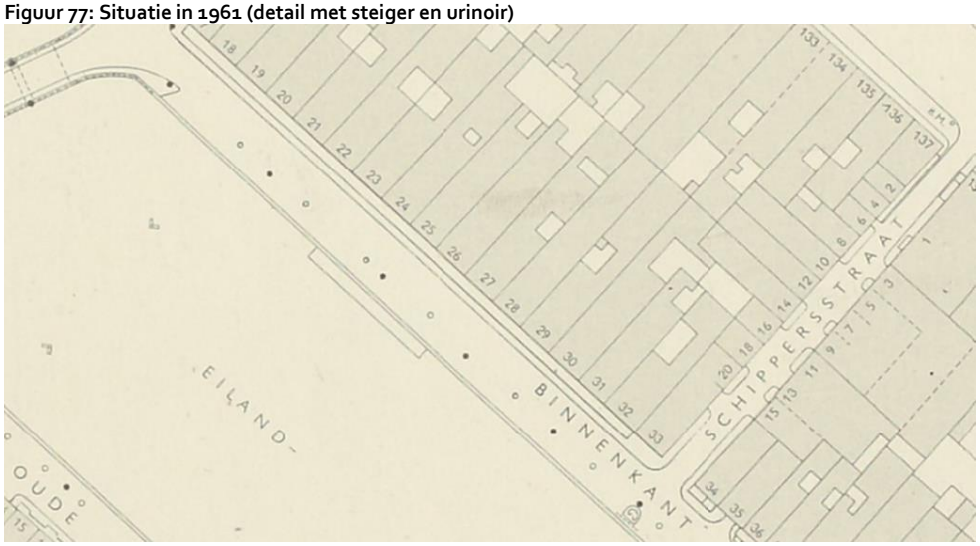

Bron: blad H5

J. Stam (1918-1980) fotografeerde de Binnenkant 33-49 omstreeks 1960.

Figuur 78: Foto Binnenkant van Schippersstraat – Kalkmarkt ca 1960

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand OSIM00005001612

Figuur 79: Situatie in 1967

Bron: blad H5

In 1969 is langs de Kalkmarkt een kademuur vernieuwd over een lengte van 30,37 m.

Figuur 80: Te vernieuwen kademuur Kalkmarkt 1969

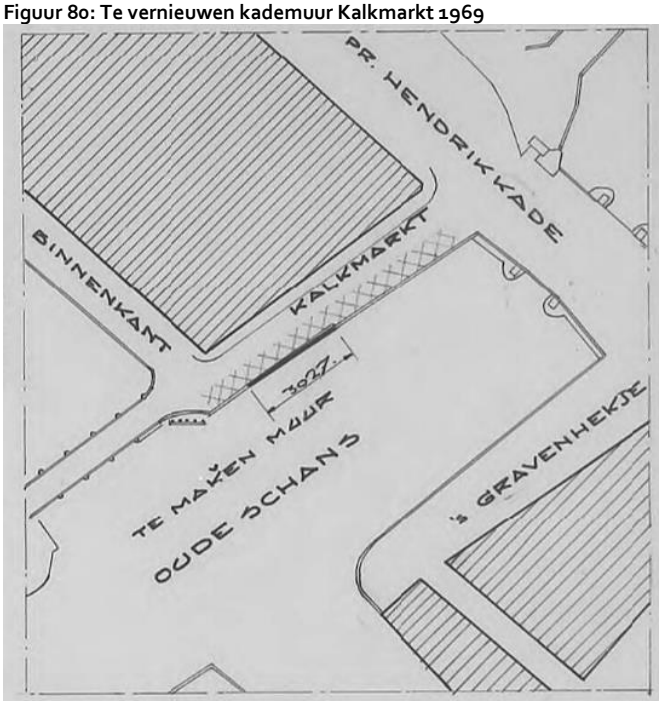

Bron: CTA 47411-1

Op een luchtfoto uit 1969 is een verschil in tint van de kademuur langs de Binnenkant zichtbaar ter hoogte van nr. 40

Figuur 81: 11 september 1969

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009015943

De steiger ter hoogte van Binnenkant - is op onderstaande foto te zien ten oosten van de dekschuit.

Figuur 82: Foto vanaf brug 283 in jaren zeventig

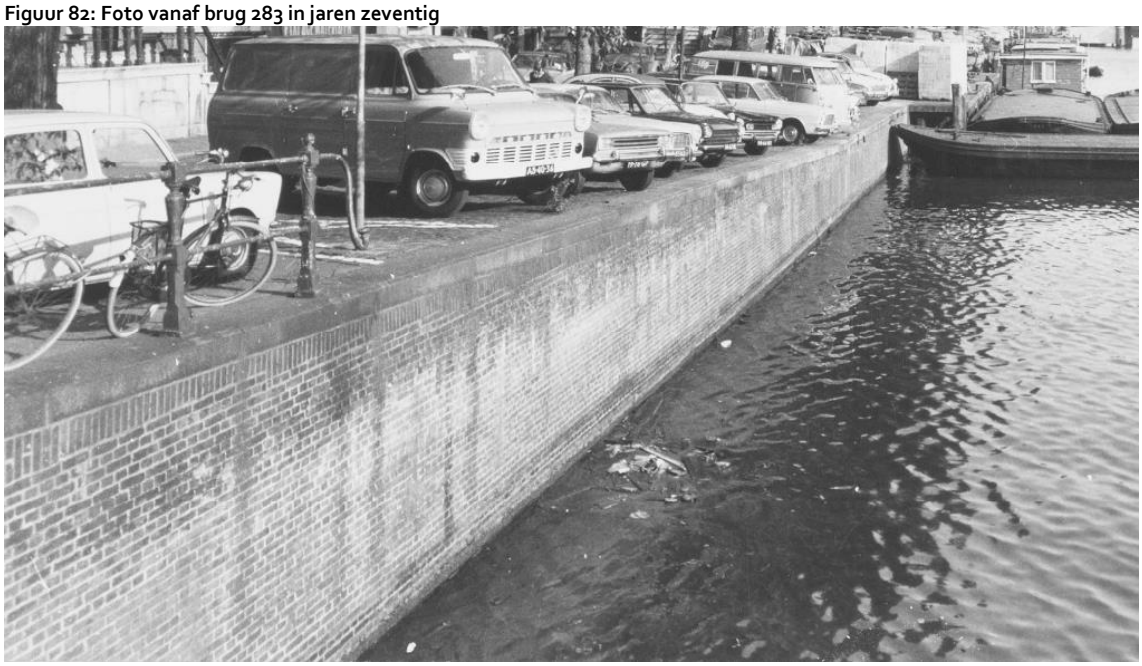

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 10009A002888

Figuur 83: Situatie in 1973

Bron: blad H5

J.M. Arsath Ro'is fotografeerde op 17 april 1973 de panden Binnenkant 45-51. Steen met tekst [locatiebezoek] , K, rioolmond.

Figuur 84a: Foto Binnenkant 45-51 op 17 april 1973

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010122020073

Figuur 84b: Foto (detail) 17 april 1973

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010122020073

Ten westen van de as van de Buiten Bantammerstraat is in de kademuur een rioolmond te bespeuren.

Figuur 85a: Foto Scheepvaarthuis in 1974

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand BMAB00001000021_003

Figuur 85b: detail rioolmond in 1974

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand BMAB00001000021_003

Aanleg metro - 1975

De metro vanaf Centraal Station tot aan het Weesperplein is aangelegd met caissons. Op de onderzoekslocatie is na sloop van brug 300 en het aangrenzende deel van de kademuur langs de Binnenkant een deel van de Waalseilandsgracht aangeplempt.
De funderingspalen van de kademuur zijn getrokken.

De aanplemping in de Waalseilandgracht voor de bouw van de metro is gefotografeerd op 4 september 1975.

Figuur 86: Foto 4 september 1975

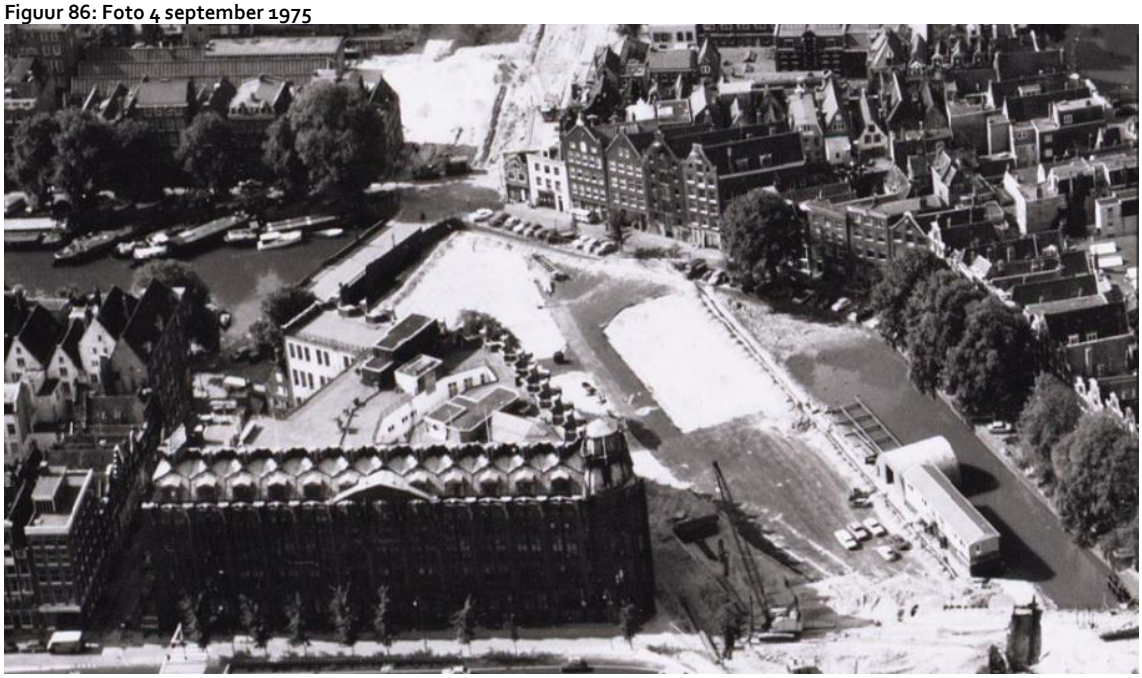

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009017128

Figuur 87: Situatie ter hoogte van brug 283 in 1976

Bron: blad H5

Figuur 88: Werkzaamheden voor de aanleg van de metro op 23 januari 1976

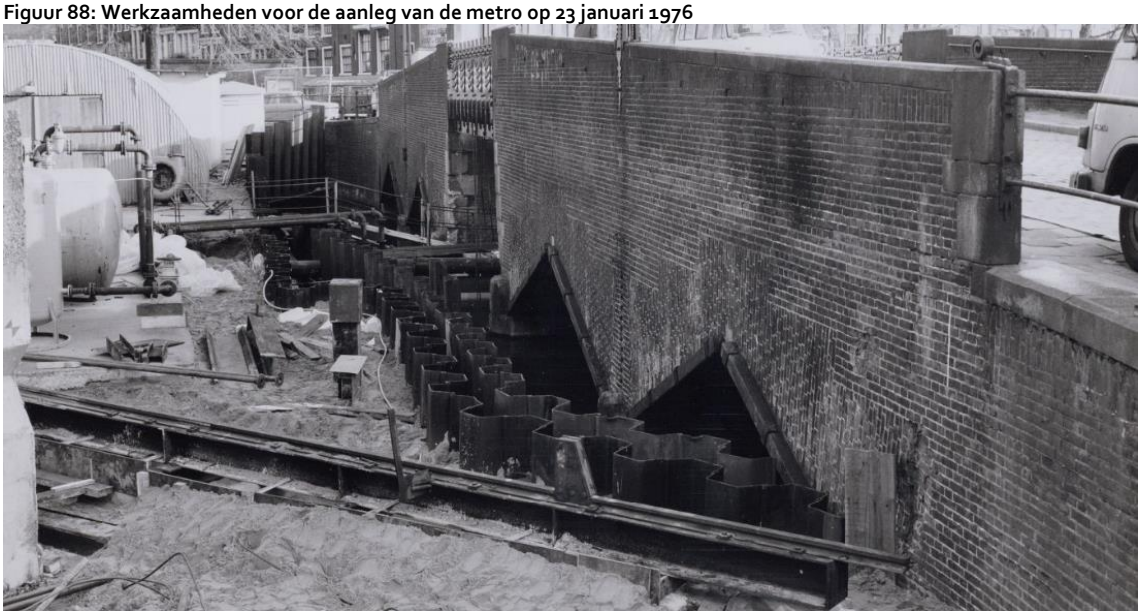

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009018715

J. Exalto fotografeerde in 1976 een deel van het landhoofd van brug 283 met scheur.

Figuur 89: Foto 23 januari 1976

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009018734

Figuur 90: Tracé en caisson van metro in 1976

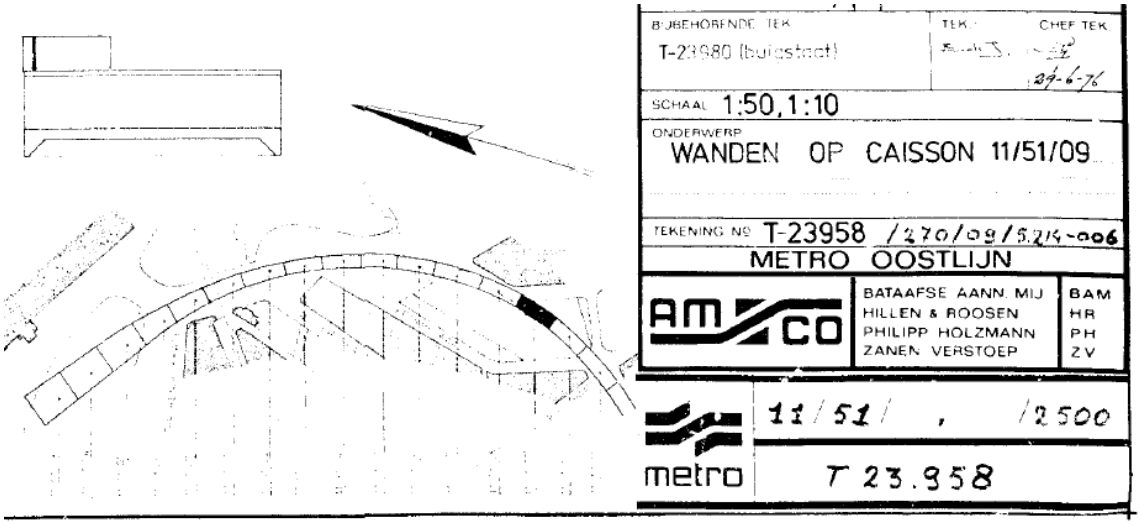

Bron: T-23958 Wanden op caisson.pdf

In 1977 maakte DPW diverse tekeningen voor bestratingswerkzaamheden ter plaatse van het metrotracé.

Figuur 91a: Bestratingswerk in 1977

Bron: CTA 63868-3R

Figuur 91b: Kabels en leidingen thv brug 283 in 1977

Bron: CTA 63868 (p 19/102 is identiek aan CTA 63868-11)

Figuur 92a: Situatie caissons

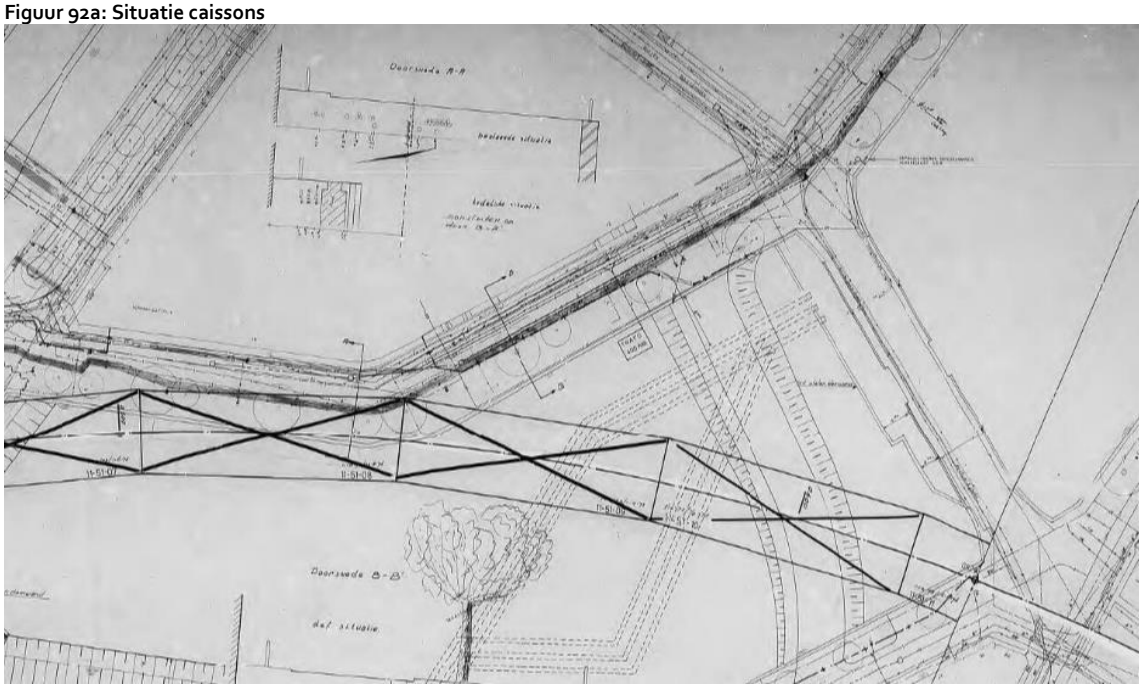

Bron: CTA 63868-12

Doorsnede B-B is gemaakt ter hoogte van Binnenkant.

Figuur 92b: Doorsnede B-B

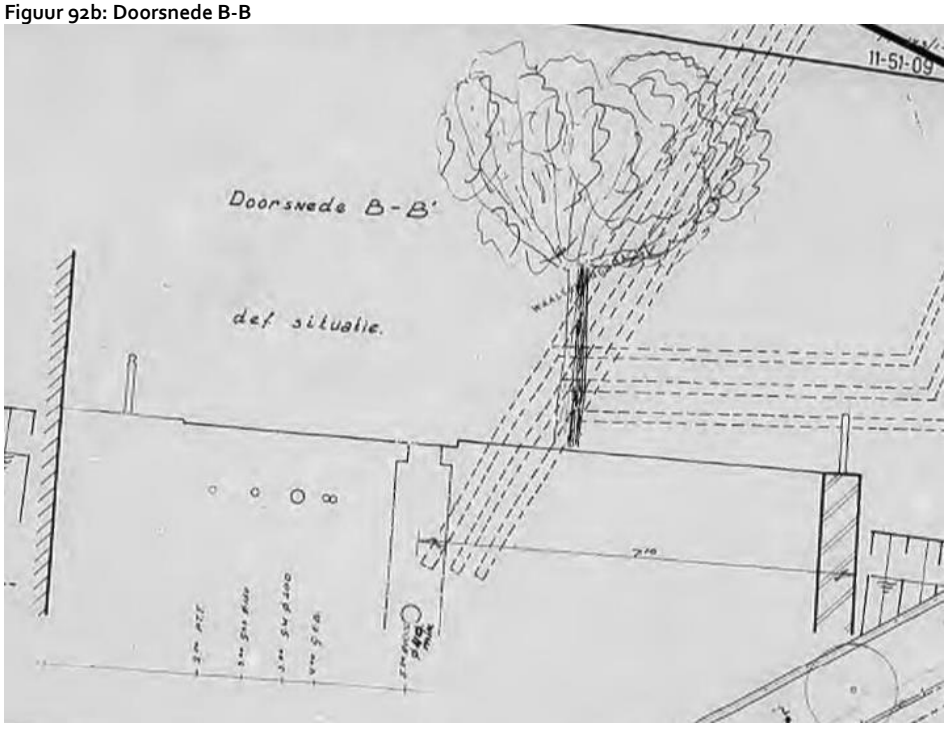

Bron: CTA 63868-12

Vanuit de rooilijn achtereenvolgens
-2,50 P.T.T.
-3.00 GEB 0/ 150

-3.50 G.W. 0/ 300
-4.00 GEB
-5.50 riool
Vanuit het hart riool is een maat van 7.10 getekend naar de kademuur (hart walkantbescherming?)

Voor de aanleg van de metro werd een deel van de Waalseilandsgracht tijdelijk aangeplempt (Het Parool 16-8-1977).

Figuur 93: Foto brug 283 met scheuren op 15 augustus 1977

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand 010009018739

Figuur 94: In te heien palen t.b.v. een afmeervoorziening woonschepen [eind jaren zeventig]

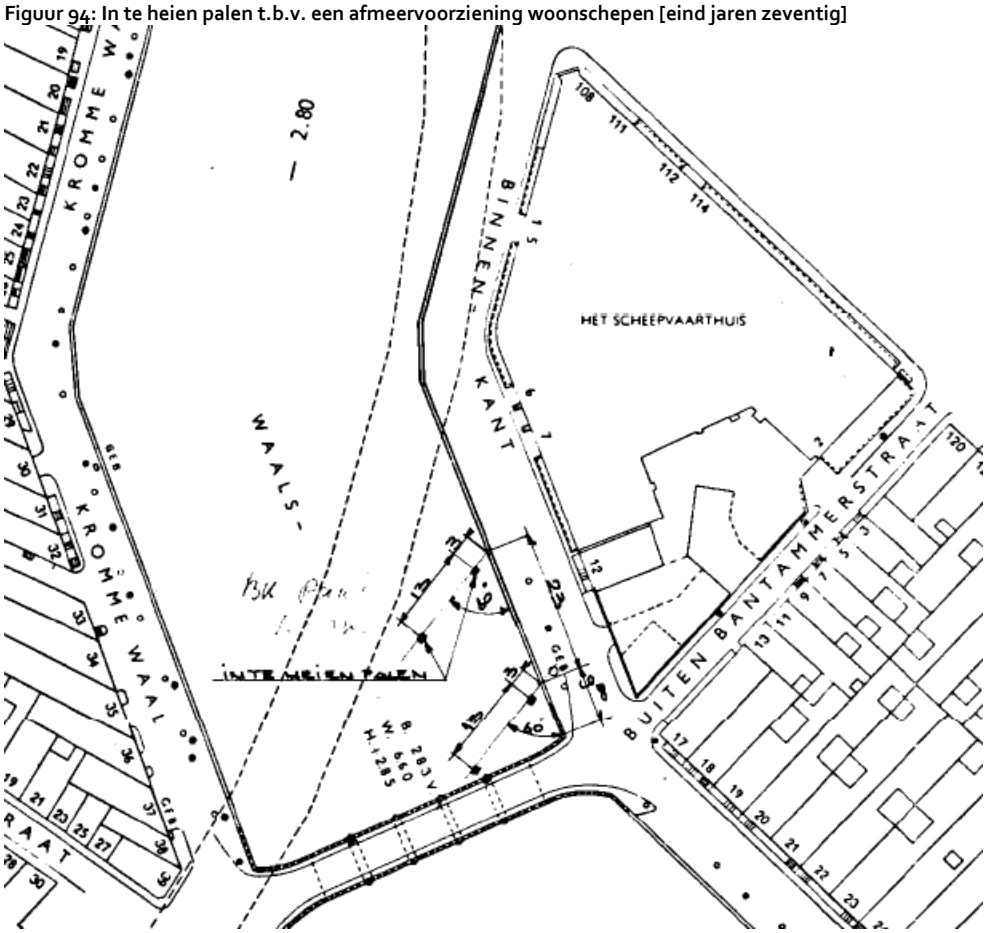

Bron: H-6-203-6-5-4 Inheien 4 palen.PDF

Op een BWT-kaartje voor enkele panden aan de Binnenkant, zijn in het water vlonders getekend.

Figuur 95: Kaart BWT 1978

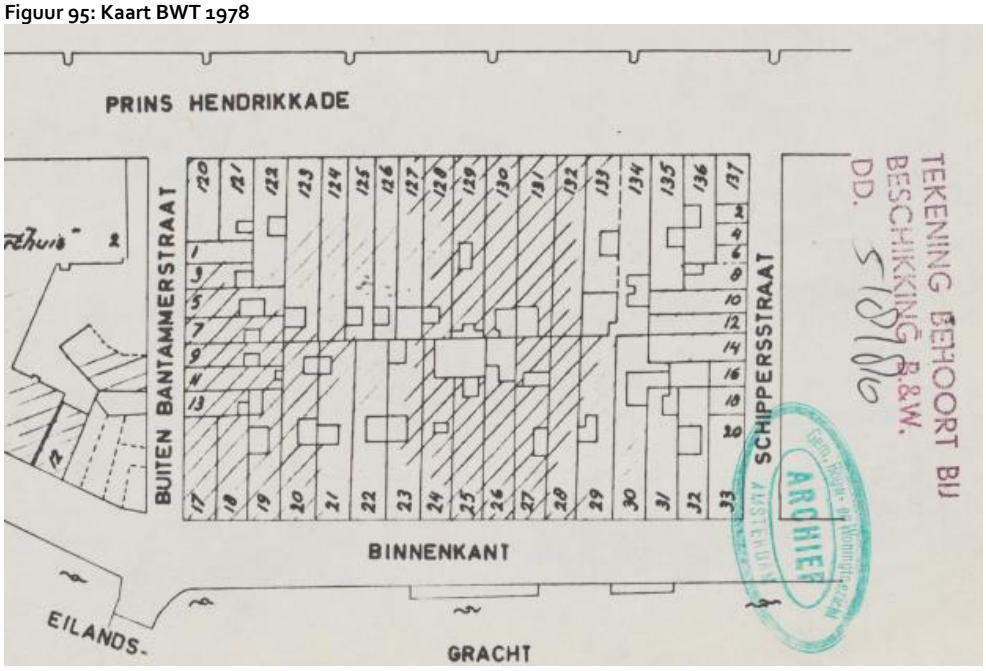

Bron: E:/ [ ] Binnenkant 21/54235

In 1980 heeft "j.d.J."een tekening gemaakt voor "Het vernieuwen van een gedeelte walmuur langs de Kromme Waal tussen Kraansluis en Geldersesteeg" (H-6-203-11-6-1)

"Tijdens de bouw van de metro waarvoor ook caissons moesten worden afgezonken in de voor deze gelegenheid met zand dichtgegooide Waalseilandgracht, die langs het Scheepvaarthuis loopt,waren op het dak van dit gebouw ijzeren merkbouten bevestigd. Die moesten met behulp van landmetersapparatuur uitwijzen of het gebouw ging zakken in vergelijking met een vast punt op de Oude Kerk. De Nieuwe Kerk heeft ook weet van bodembewegingen. [ ] " (NRC Handelsblad 5-5-1980)

Figuur 96: Grondwerk Kalkmarkt 1982

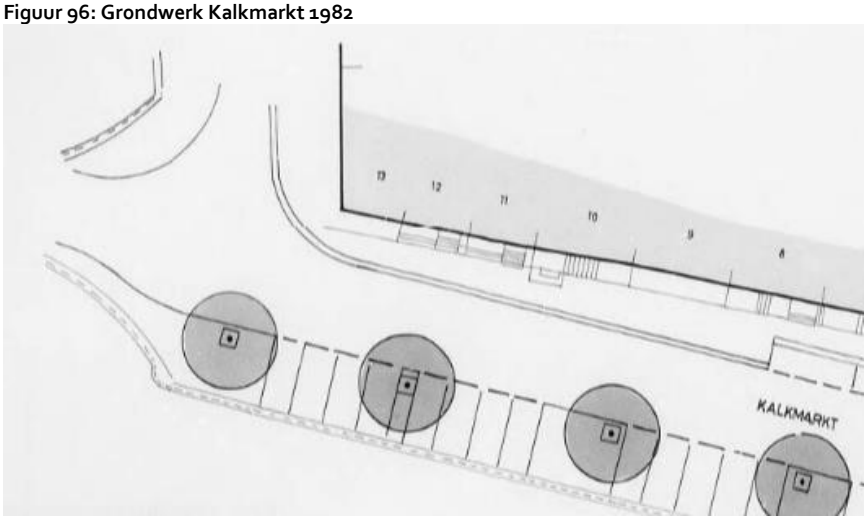

Bron: CTA 63683

Gemeente Amsterdam verleende in februari 1984 het Gemeentevervoerbedrijf een garagevergunning voor een erf uitsluitend bereikbaar vanaf de Binnenkant.

Figuur 97: Garagevergunning 1984

GEMEENTE AMSTERDAM

Gem. Bouw- en Woningtoezicht
Ingekomen d.d.
21 FEB. 1984

GARAGEVERGUNNING

No. 31 VKV 1983

Adres van de garage	:	PRINS HENDRIKKADE 108-114 / BUITEN BANTAMMERSTRAAT 2 / BINNENKANT 1-12
nadere aanduiding	:	open erf, waarop 5 parkeervakken à 12 m2, alsmede een gebouwtje met een oppervlakte van ca. 45 m2, voor motorrijtuigen uitsluitend bereikbaar vanaf de Binnenkant, een en ander zoals weergegeven op bijbehorende plattegrondtekening
oppervlakte totaal	:	ca. 105 m2
vergunninghouder	:	de Directeur van het Gemeentevervoerbedrijf, Prins Hendrikkade 108-114, Amsterdam
bestemmingsvoorschrift	:	v.w.b. de parkeervakken: het parkeren van personenauto's en bestelauto's, zijnde dienstauto's, in de vakken; v.w.b. het gebouwtje: het laden en lossen van bestel- / kleine vrachtauto's

Bron: SAA 31285/113 Dienst Bouw- en Woningtoezicht; Stafafdeling Hinderwet- en Milieuzaken en rechtsopvolger: hinderwetvergunningen: aanvulling

Figuur 98a: Vernieuwen kademuur langs Kalkmarkt en versterken brugvleugel brug 280 in 1985

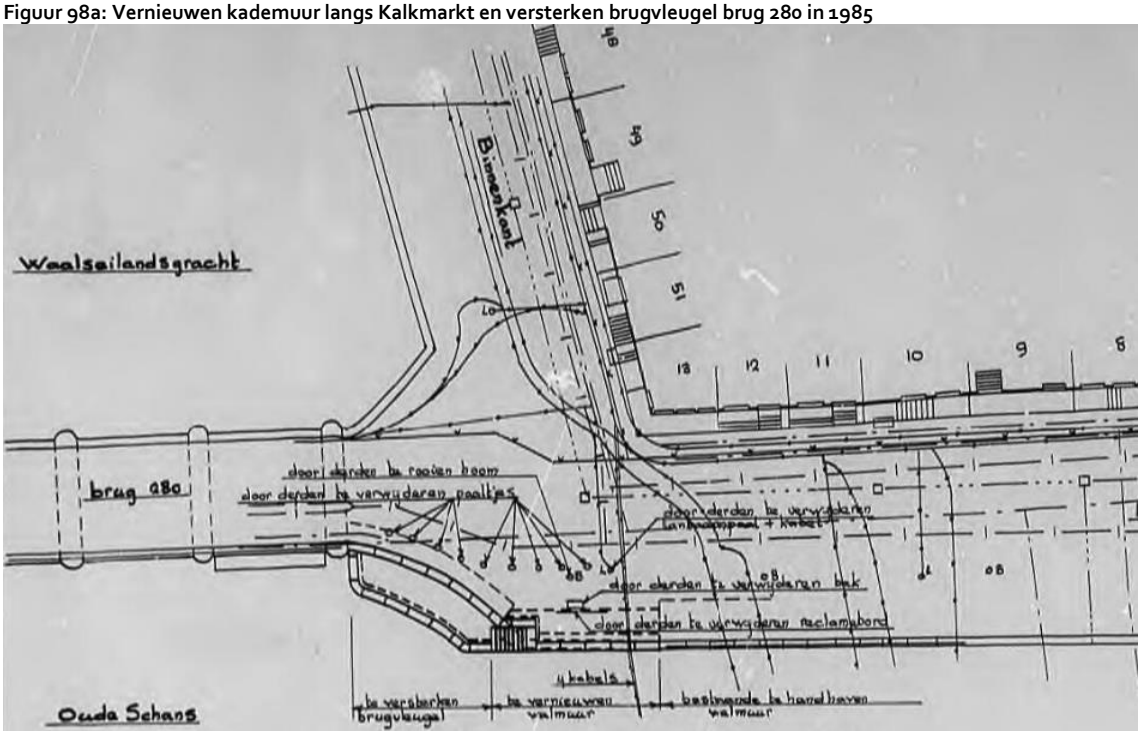

Bron: CTA 63069 Het vernieuwen van een walmuur langs de Kalkmarkt en het versterken van de brugvleugel van brug 280

Figuur 98b: Bovenaanzicht brugvleugel en kademuur

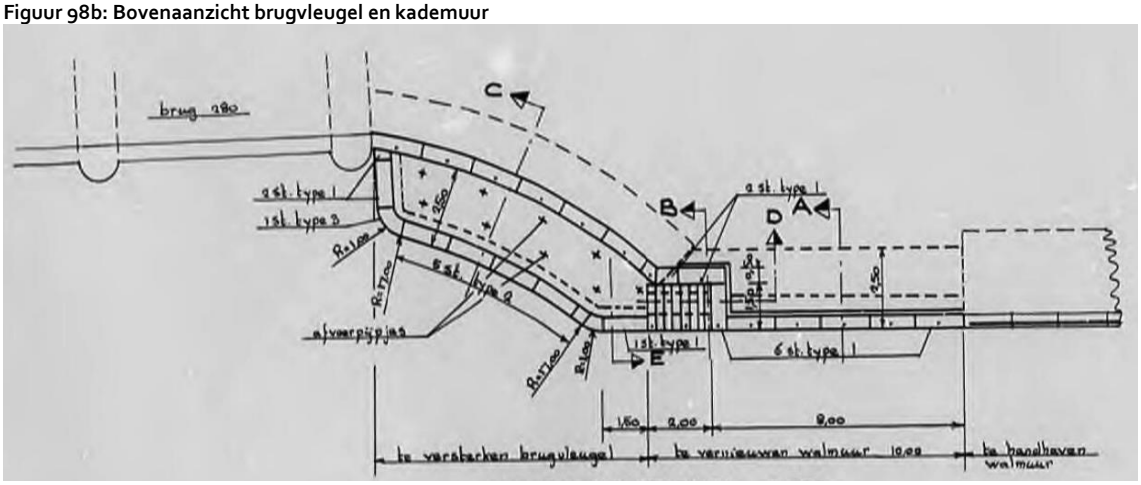

Bron: CTA 63069

Uit 1985 dateert een "voorstel wijziging bruggehoofd brug 280 bij Kalkmarkt 12". Het betreffende dossier (CTA 63414) was niet raadpleegbaar op 15-5-2020.

Figuur 99: Situatie ter hoogte van brug 283 in 1986

Bron: blad H5

Marc M. Gravemaker maakte omstreeks 1986 een foto van het Scheepvaarthuis.

Figuur 100: Foto omstreeks 1986

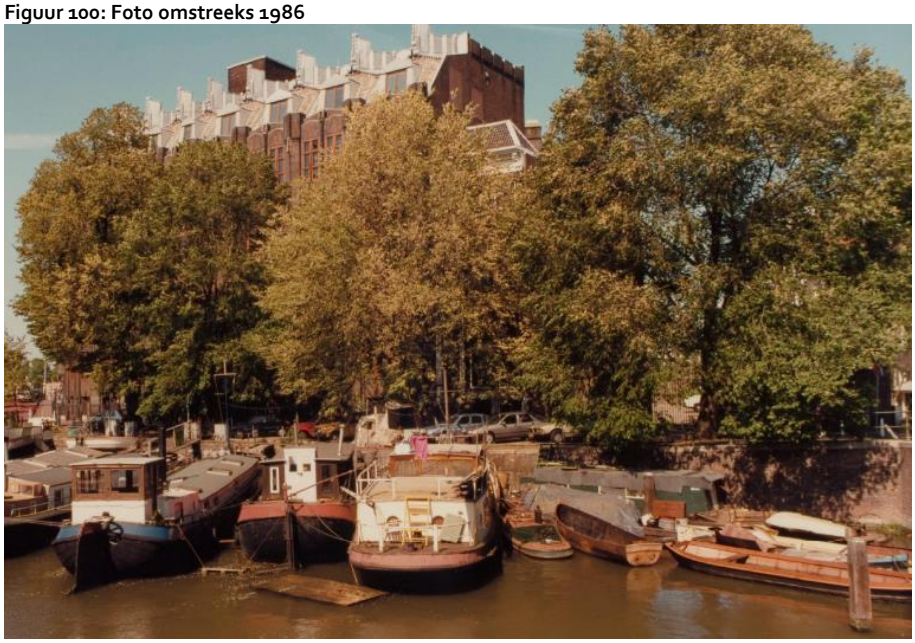

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand ANWV01988000001

NRC Handelsblad (5-7-1991) interviewde ambtenaren Bart Dahmen en J. Bezemer over de slechte staat van de Amsterdamse bruggen. Het artikel bevatte een foto van brug 280 die overeind gehouden werd met een stalen noodconstructie.

Figuur 101: Stalen noodconstructie brug 280 in 1991

Bron: Chris de Jongh in NRC Handelsblad (5-7-1991)

In opdracht van Stedelijk Beheer voerde het ingenieursbureau Oranjewoud een onderzoek uit. De kosten van nieuwbouw en het wegwerken van achterstallig onderhoud werden geschat op f 76 miljoen gulden. Brug 280 moest nog het zelfde jaar worden opgeknapt (Het Parool 12-7-1994).

Uit mei 1995 dateert een aanvraag 01-95-217 "Openbaar water Waalseilandgracht t.h.v.de Oude Schans [ ] voor het vernieuwen van brug n.r. 280 (Het Parool 10-05-1995)

Opvallend op een foto uit 1995 zijn de veel grotere bomen vergeleken met een foto uit 1950. Ook hebben woonboten de plaats van binnenvaartschepen ingenomen.

Figuur 102: Foto vanuit de Montelbaanstoren in 1995

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand BMAB00014000067_008

Voorafgaand aan de vernieuwing van de kademuur Binnenkant 6-17 heeft de MDA in augustus 1995 een HO uitgevoerd: geen verdachte activiteiten (SAA 30920/1367)

Op 7 november 1995 diende Stedelijk Beheer Amsterdam een aanvraag in voor de bouw van een kademuur "tegenover het gebouwgedeelte 7 en gebouw Binnenkant 12, nabij brug no. 283" Ontwerp en uitvoering Ingenieursbureau Oranjewoud, aanneemsom f 125.000,-

Figuur 103: Aanzicht kademuur 1995

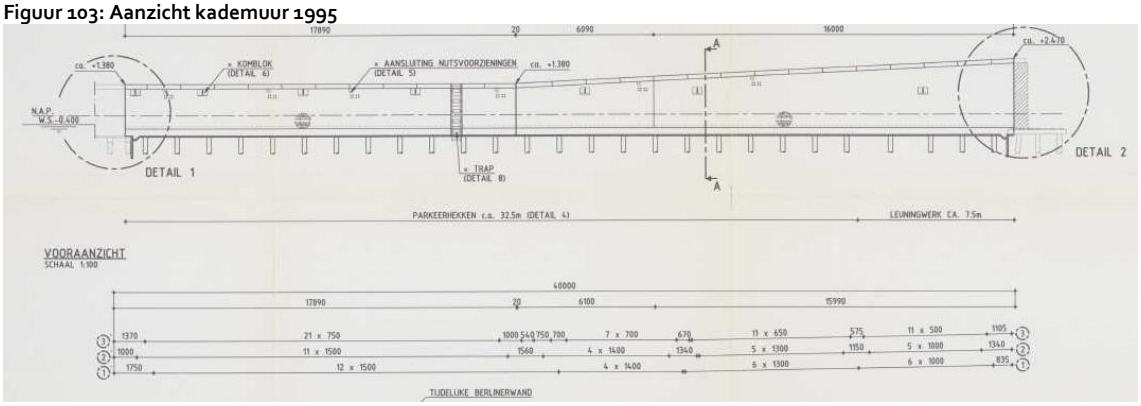

Bron: BWT-dossiernr. 84127

In september 1995 maakte SBA / Oranjewoud een tekening voor een Aanvraag Bouwvergunning Binnenkant. Uit de situatie [in 'geotechnisch onderzoek'] blijkt dat het om 40,0 m te vernieuwen kademuur ten noordwesten van brug 283 (aansluitend) ging.

Figuur 104: Situatie te vernieuwen kademuur in 1995

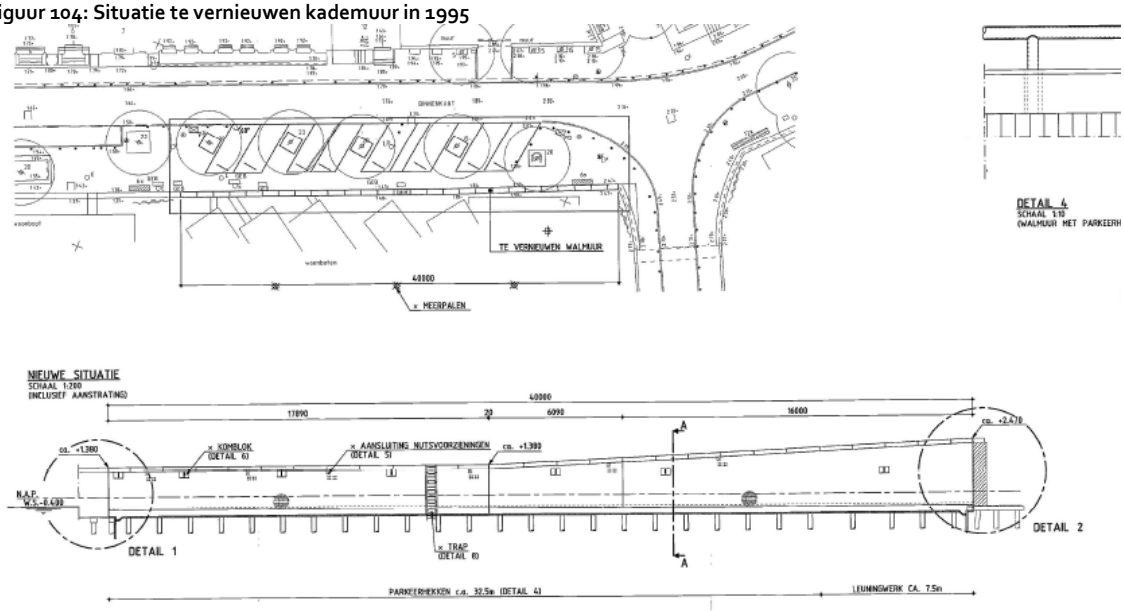

Bron: kades/geotechnisch onderzoek

Voor het vernieuwen van de kademuur werd eind 1995 een aanvraag ingediend om over het openbaar water van de Waalseilandsgracht t/o Binnenkant 6 t/m 12 te mogen beschikken (Het Parool 15 november 1995).

In 1996-1997 is er bestuurlijke besluitvorming geweest over het vernieuwen van de kademuur langs de Binnenkant blijkt uit het archief van de Dienst Binnenstad (SAA 30714/1523)

Vanaf 1978 zijn enkele inpandige tanks gesaneerd. De bewoner van het pand Binnenkant 22B lichtte op 10 oktober 1996 de MDA in: "Uit navraag bij de voorgaande eigenaar van het pand Binnenkant 22 [ ] is inmiddels het volgende duidelijk geworden. Ten tijde dat het pand opnieuw is gefundeerd is niet alleen de vloer weggebroken aar is ook de daaronder gelegen in niet meer in gebruik zijnde olietank verwijderd alvorens nieuwe funderingspalen zijn aangebracht en een nieuwe betonnen vloer is gestort. " [in 1978] (SAA 31215/437). Inventaris 31148 (DMB) bevat een dossier 3329 Binnenkant 22 Tankdossier, datering 27-12-1998-15-12-1999

In 1998 heeft Kaspers BV voor het perceel Binnenkant 47 een tankcertificaat afgegeven. De tank is inwendig gereinigd en gevuld met zand (SAA Archief van de Dienst Milieu- en Bouwtoezicht 31215/438).

In 1998 is een veertien meter lange meerpaal aangebracht ter hoogte van de Buiten Bantammerstraat.

Figuur 105: Meerpaal in 1998

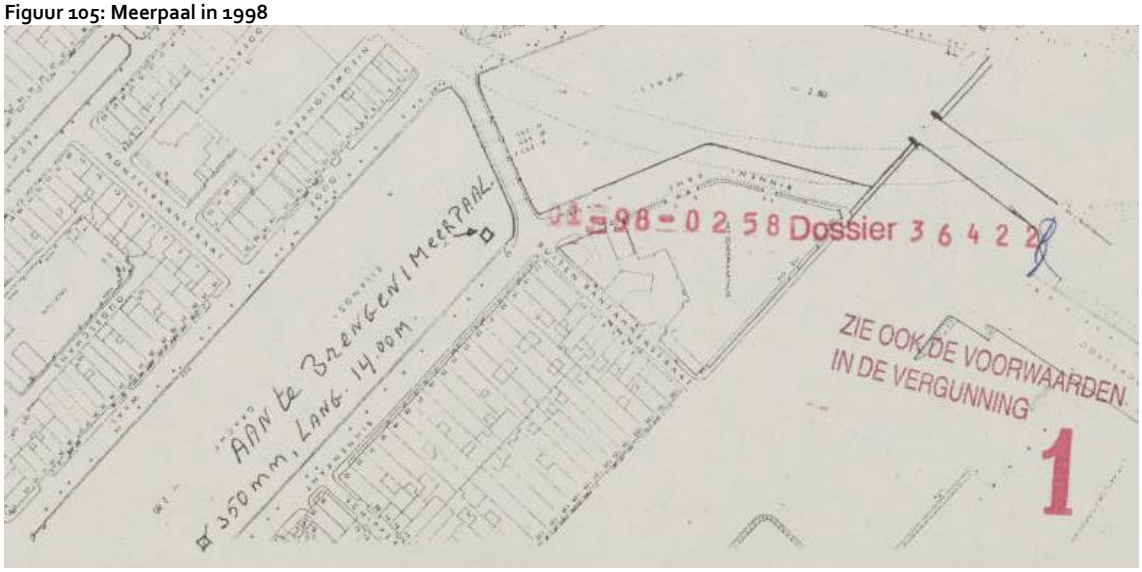

Bron: BWT-dossiernr. 82094

In 2000 zijn twee afvalcontainers geplaatst in de Buiten Bantammerstraat.

Figuur 106: Afvalcontainers in Buiten Bantammerstraat, 2000

Bron: BWT-dossiernr. 91991

Back Milieu-advies Amsterdam verrichte op 17 mei 2004 een bodemonderzoek op de locatie Binnenkant 46. De grond was hoogstens matig verontreinigd met lood. Het grondwater was hoogstens licht verontreinigd met chroom. DMB merkte in 2009 op dat op de naastgelegen locatie binnenkant 47 een ondergrondse tank lag, die op 1 maart 1998 afgevuld was met zand (SAA 30920/1383)

In 2004 heeft Stadsdeel Centrum tekening 3077-1 met hoogtes bij brug 283 gemaakt

Figuur 107: Tekening met hoogtes bij brug 283 in 2004

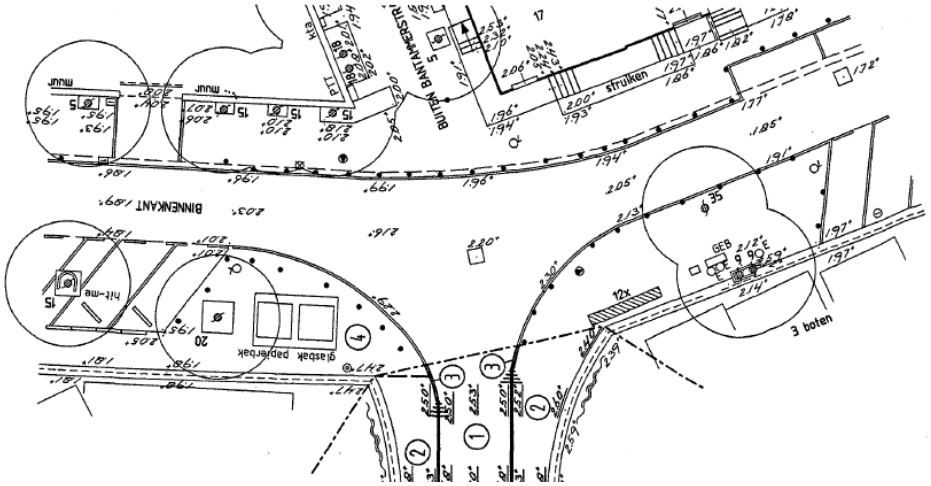

Bron: G:/ Brguggen/3077-1 Situatie tekeningen

1 Klinkers keiformaat

2 Klinkers dikformaat

3 Betonsteen klinkerkeiformaat, wit

In 2005 is een installatie geplaatst op het perceel Binnenkant 12

Figuur 108: Plaatsen van installatie op het perceel Binnenkant 12 in 2005

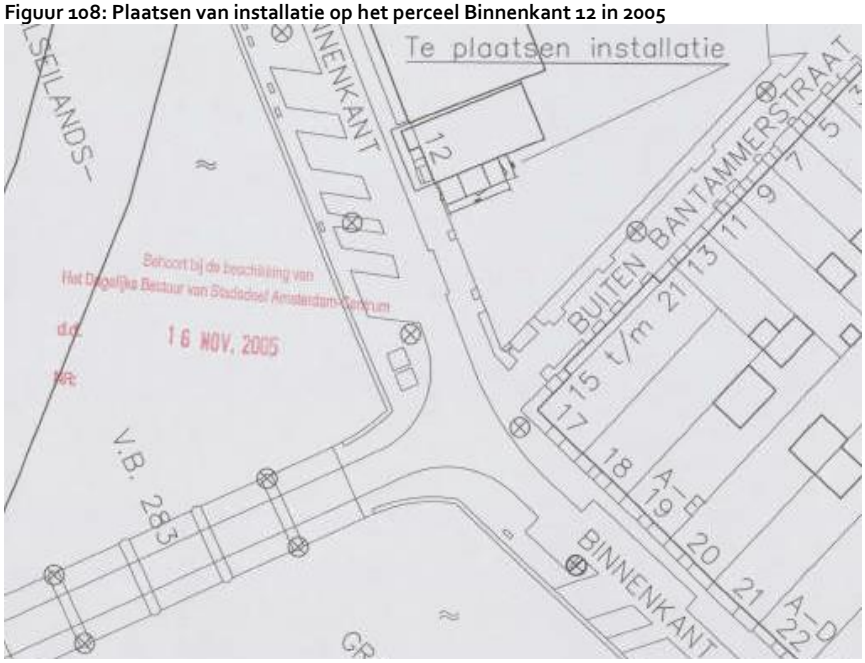

Bron: BWT-dossiernr. 85800

Doriann Kransberg fotografeerde in maart 2006 de Waalseilandsgracht met op de achtergrond de Bantammerbrug.

Figuur 109: Foto maart 2006

Bron: Stadsarchief Amsterdam. Beeldbank afbeeldingsbestand D10155002402

Voor een onderzoek naar de panden Binnenkant 20-21 is in 2007 een situatie gemaakt met de ligging van de schepen in de Waalseilandsgracht.

Figuur 110: Situatie in 2007

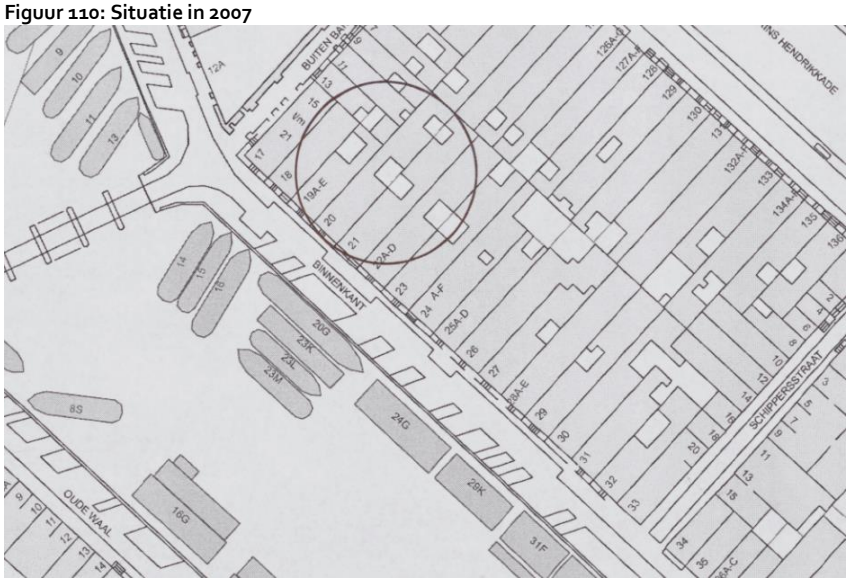

Bron: E:/ Binnenkant 20/84305/SA00554278_00004

In opdracht van NUON voerde Heijmans in 2007 een gestuurde boring uit met een intredepunt ter hoogte van Binnenkant 30 en uittredepunt op de Oostersekade langs de Rapenburgwalk.

Figuur 111a: Gestuurde boring in 2007

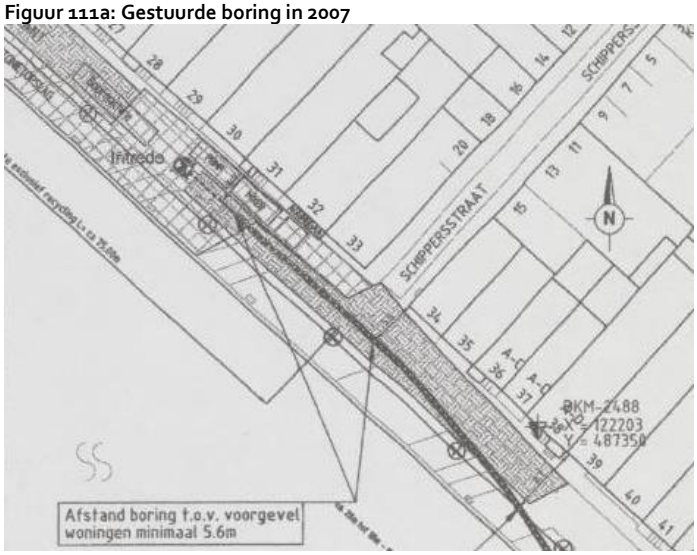

Bron: BWT-dossiernr. 86538

De diepte van de boring ter hoogte van de kruising met de kademuur bedroeg NAP -16,5 à 18,5 m

Figuur 111b: Gestuurde boring in 2007

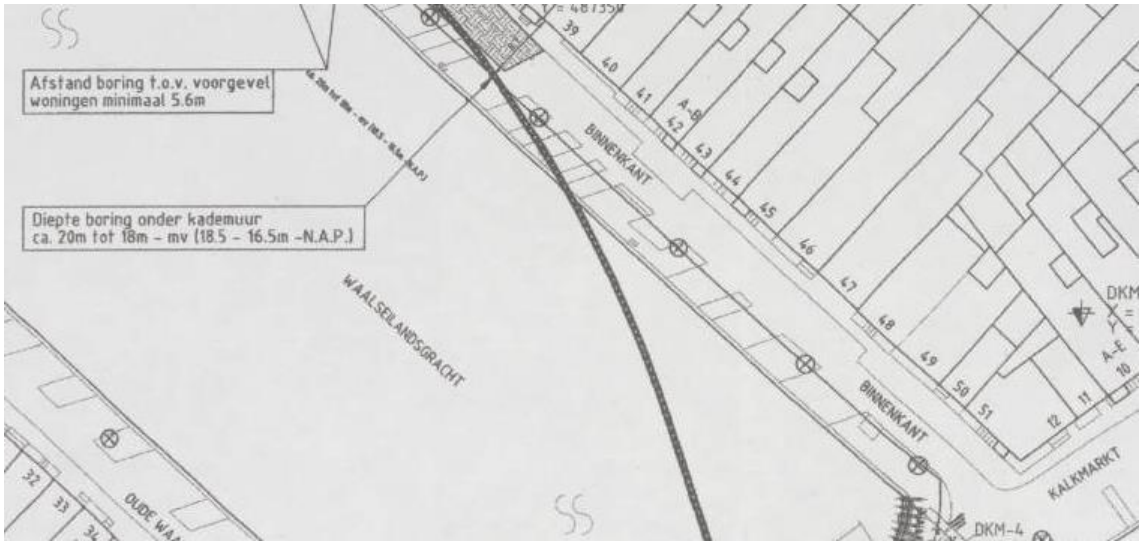

Bron: BWT-dossiernr. 86538

Archeologie

Archeologische waarden staan vastgesteld in het bestemmings- of omgevingsplan.

Figuur 112: Dubbelbestemming archeologie (PDOK)

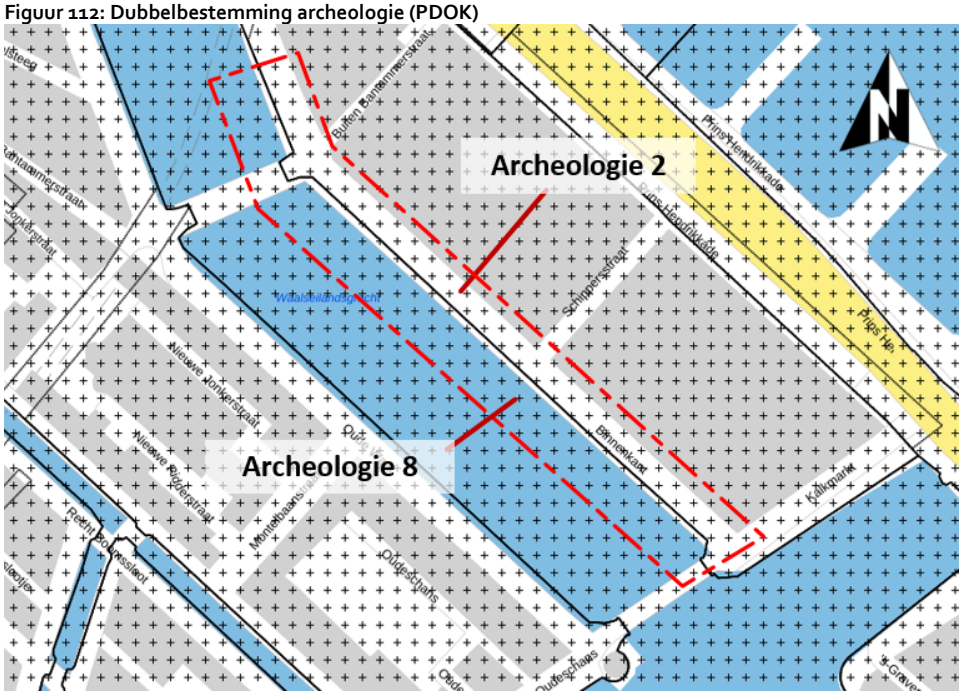

De aanvrager van een omgevingsvergunning dient in het geval van bodemverstorende bouwwerkzaamheden met overschrijding van onderstaande waarden een archeologisch rapport te overleggen (zie Tabel).

Tabel: Dubbelbestemming archeologie (PDOK)

Bestemming	Bodemtype	Oppervlakte meer dan (m²)	Dieper dan
Archeologie 2	Landbodem	50	0,5 (m-mv.)
Archeologie 8	Waterbodem	500	baggerdiepte

Dit kan betekenen dat voorafgaand aan of tijdens de werkzaamheden archeologisch veldonderzoek vereist is, of maatregelen nodig zijn tot het behoud van archeologische resten in de bodem. Neem daarom tijdig contact op met Monumenten en Archeologie voor advies. Dit kan op werkdagen via telefoonnummer 020 251 4900 of via het e-mailadres: erfgoed@amsterdam.nl. Voor meer informatie over de archeologische procedure, zie: *https://www.amsterdam.nl/kunst-cultuur/monumenten/archeologie/procedure/*

<u>Vrijstelling</u>

Het deel van de werkzaamheden dat plaatsvindt in grond die geroerd is voor het (her)leggen van kabels en leidingen zal hoogstwaarschijnlijk vrijgesteld worden. De vrijstelling en onderzoeksvorm zijn afhankelijk van de betreffende locatie en (graaf)werkzaamheden. Het definitieve oordeel is aan Monumenten en Archeologie.

Bodemkwaliteit

De inventarisatie van historische gegevens heeft enkele gebeurtenissen, bedrijfsactiviteiten en functies opgeleverd, die mogelijk tot bodemverontreiniging geleid hebben.

Tabel: Branden

jaar		bron
1670	Buiten Bantammerstraat	SAA
1874	Binnenkant 46	Beeldbank 005220903904, Het Vaderland 31-07-1874
1886-07-10	Kalkmarkt 13	Koppers: GUB
1949-06-03	Oude Schanns 73-79	Koppers: GUB
1949-08-23	Oude Schans 31-33	Koppers: GUB

Noot: op de Oude Schans hebben meerdere branden gewoed

Het pand Binnenkant 46 is door brand verwoest. In 1874 is een bouwtekening gemaakt voor de verbouw.

Tabel: Bedrijfsactiviteiten en functies

	nr	periode	parameter	bron
Artspraktijk Bloch en later Klokke	14			Diverse 1949
Amsterdamsch Etalage bedrijf	21			Leeuwarder Coruant 27-8-1949
baggerbergplaats				Commelin in Jayasena
Beurtvaart P.E. v.d.Meer	31			diverse
bierbottelarij - wijnhandel	40	[1997-1922]		SAA 5006
Drukkerij	40	Vanaf 1913		SAA 30920/1379
Groothandel hh artikelen	26			Parool 22-3-1949
Houtbewerking	41	Vanaf 1929		SAA 30920/1379
Amst. Houtw.Fabr.	26			Volkskrant 22-6-1949
Karnboterfabriek - kantoor				SAA 5006
Koekfabriek	21			SAA 5006
Luxe-Papierhandel v/h Nijkerk en Cohen	17	1939-1940		
Manifacturen				
Meubelmakerswerkplaats				SAA 5006
Timmermanswerkplaats				
Passagebureau Expediteurs Cargadoors	18		Wed.Jan van Wessel & Zoon	Nieuw Nederland 6-1-1949
Scheepvaartonderneming				
Technische Handelmaatschappij Ubel NV	29			AH 16-3-1949
Scheepvaart en Expeditiebedrijf Welters	43			
Schepen			asbest	
Verf- en vernisfabriek [Hafkenscheid]	32			De Tijd 17-12-1949[advertentie]
Wijnopslag en -verkoop	25	1939-1940		
				De Telegraaf 31-12-1949
Schepen			asbest	

Bron: Adresboek 1939-1940, Beeldbank, SAA en Ingenieursbureau 2017

Figuur: Nazca-tanks

Bron: Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, Nazca

Op 16 november 2006 rapporteerde IJ Geotechniek over een bodemonderzoek op de locatie Binnenkant 44. "Uit het rapport blijkt het volgende:

-direct onder de betonvloer is een puinlaag van circa 20 centimeter aanwezig;
-de grond is sterk verontreinigd met zink, kwik en lood, matig verontreinigd met koper en licht met arseen, cadmium, PAK en minerale olie. Het EOX-gehalte is licht verhoogd. Voor lood is in het mengmonster van de bovengrond een vrij hoge concentratie van 3.600 mg/kg aangetroffen;
-in een boring van 1,0 tot minstens 1,5 m -mv is een matige zure geur geroken;
-het grondwater is licht verontreinigd met arseen, kwik, 1,1,2-trichloorethaan en minerale olie;

Het bodemonderzoek heeft alleen plaats gevonden ter plaatse van de bebouwing" (SAA 30920/1381).

Lankelma rapporteerde in 2007 [?] over een bodemnderzoek op Binnenkant 31. De grond was sterk verontreinigd met koper, kwik, lood, nikkel en zink. Geen verhoogde waarden in het grondwater.

APS rapporteerde in juni 2014 over een NO op Binnenkant 30

2011-2013 (SAA 30920/1366)

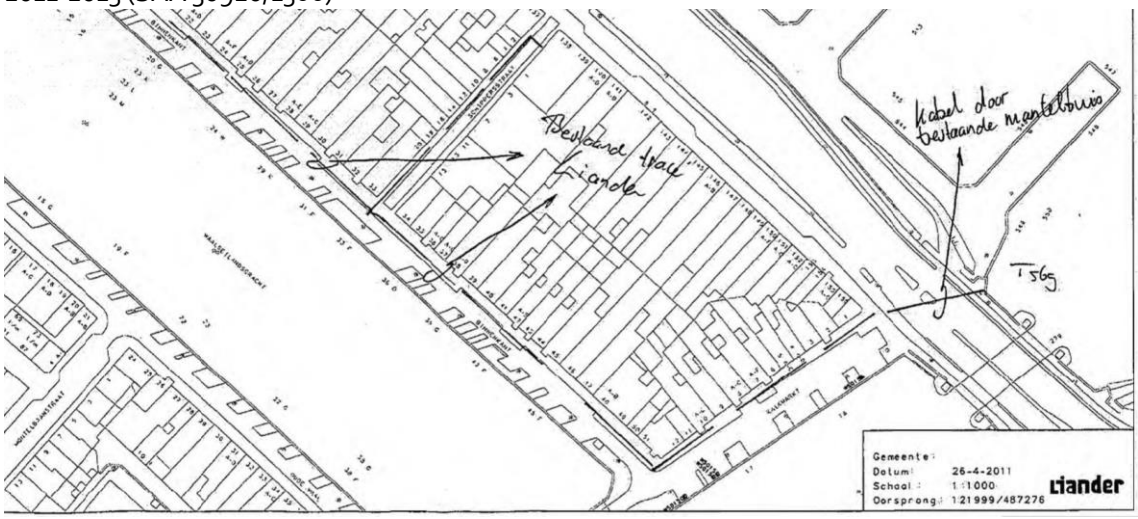

Figuur: Aanbeveling [wrsch. 8 feb2013 verkennend bodem en asbestonderzoek Binnenkant en BB]

Vanuit bodemhygiënisch oogpunt bevelen wij het volgende aan:

- Voor het werktracé ter hoogte van Binnenkant 12A is in het kader van de Wet bodembescherming **noodzakelijk** om een BUS-melding te verrichten;
- Ter hoogte van Binnenkant 12A dienen de werkzaamheden te worden uitgevoerd door een gecertificeerd aannemer (BRL 7001 danwel 7004) en onder milieukundige begeleiding (BRL 6001).;
- Het is in het kader van de CROW132 **noodzakelijk** om een V&G-plan op te stellen en om veiligheidsmaatregelen te treffen in relatie tot verontreinigde grond **(3T, Binnenkant 12A) en (basisklasse, overige deel Binnenkant en Buiten Bantammerstraat 3-15)**.
- De grondwaterstand bevindt zich dieper dan 1,5 m -mv. Gezien de ontgravingsdiepte van 0,8 m - mv. hoeft **geen** rekening te worden gehouden met een **grondwateronttrekking**.

Bron: Oranjewoud in SAA 30920/1366 scan 71/121)

Back Milieu-advies Amsterdam rapporteerde april 2012 over Binnenkant 43:

Uitslag van het bodemonderzoek
Het analysemonster MM1 (toplaag) is licht verontreinigd met de metalen koper en kwik.
Het analysemonster MM2 (diepere laag) is licht verontreinigd met de metalen kwik en zink. Het analysemonster is matig verontreinigd met koper en is sterk verontreinigd met lood.
Het grondwater uit peilbuis 1 is licht verontreinigd met barium en naftaleen.
In de bodem is, op indicatieve basis, geen verontreiniging met asbest aangetroffen.

Conclusie
De bodem op het perceel is licht tot sterk verontreinigd, met name met enkele metalen. Het grondwater is hooguit licht verontreinigd.
De aangetroffen verontreinigingen zijn te relateren aan het toepassen van verontreinigd ophoogmaterialen en geven vooralsnog geen aanleiding tot nader onderzoek. Wel kan op basis van de onderzoeksresultaten (van met name de diepere laag) worden geconcludeerd dat op het perceel sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging.
Omdat bij het funderingherstel een nieuwe constructievloer wordt aangebracht, waarmee de verontreinigde bodem in feite wordt afgedekt, zal hiervoor een BUS procedure moet worden gevolgd bij bevoegd gezag (i.c. DMB van gemeente Amsterdam). In deze procedure wordt tevens het verwachte grondverzet in de verontreinigde grond opgenomen.

Bron: SAA 30920/1380

Antea heeft in 2016 de kademuur WEG0202 onderzocht langs de zuidzijde van de Waalseilandgracht.

De openbare ruimte van Binnenkant - is in 2007 onderzocht, rapportage door Syncera De straat op 4-4-2007. Wbb > T , gw > S en Bkk niet teopasbaar.

Soort onderzoek en aanleiding:
Historisch en beperkt bodemonderzoek t.p.v. het toekomstige kabeltracé Nieuwe Uilenburgerstraat, Binnenkant en Prins Hendrikkade. Vanaf de Oostersekade zal een gestuurde boring onder de gracht van de Oude Schans en de brug van de Oude Waal door worden uitgevoerd tot aan de Binnenkant t.b.v. energieleidingen.

Locatiegebruik: openbare weg, onderwaterbodem van watergang.

Historische gegevens:
Er zijn in het verleden verschillende bodemonderzoeken in de nabijheid van de locatie uitgevoerd. Hieruit komt naar voren dat over het gehele tracé de bovengrond in het algemeen licht tot matig verontreinigd is met zware metalen en PAK. Plaatselijk worden sterke verontreinigingen met zware metalen, PAK en minerale olie aangetroffen. De ondergrond is in het algemeen meer verontreinigd dan de bovengrond. Het gehele bodemprofiel is licht tot sterk puinhoudend.
T.p.v. het beginpunt van het kabel- en leidingentracé, Nieuwe Uilenburgerstraat 27-29, is in het verleden een bodemsanering uitgevoerd. In het verleden is hier een bestrijdingsmiddelenfabriek gevestigd geweest. Het grondwater was hier sterk verontreinigd met dichloorbenzenen. De verontreinigingscontour is perceeloverschrijdend en bevindt zich ook in de trottoirs van de Nieuwe Uilenburgerstraat. Uit de meest recente monitoringsresultaten blijkt dat het grondwater t.p.v. het trottoir (locatie gepland grondwerk) nog licht verontreinigd is met dichloorbenzenen.

Bodemtype: zand op klei.

Zintuiglijke waarnemingen: puin.
In boring 2a (2,9 m. -mv): zwakke oliegeur.
Oorzaak zint. olieverontreiniging: waarschijnlijk van nature aanwezige humuszuren; komt voor op een veilige diepte t.o.v. de geplande ontgravingsdiepte.

Conclusies & aanbevelingen:
Grondmonsters: zware metalen, PAK, M.O., EOX>S. De licht verhoogde conc. in de grondmonsters vormen geen aanleiding tot nader onderzoek.
In monster 08-2: PAK>T.
Oorzaak PAK-verontreiniging: waarschijnlijk grootstedelijke ophooglaag.
De matige PAK-concentratie behoeft daarom niet nader te worden onderzocht.
Grondwater: max. licht verontreinigd. De resultaten geven geen aanleiding tot nader onderzoek.

Bijzonderheden: geen.

Risico's: niet bepaald.

Eindconclusies en -aanbeveling:
- De huidige bodemkwaliteit levert geen belemmeringen op voor de uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden (aanleggen kabel). Een vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.
- Het verdient aanbeveling om de gestuurde boring uit te voeren onder milieukundige begeleiding.
In 2013 heeft Oranjewoud gerapporteerd op 8 februari over een verkennend bodem- en asbestonderzoek Binnenkant (langs de rooilijn van het Scheepvaarthuis) en Buiten Bantammerstraat. Wbb > I, geen gw, Bkk niet toepasbaar
Zintuiglijk: Matig puinhoudend, zwak wortelhoudend

Bovengrond: Lood, Zink >Aw
Ondergrond: Kwik, PAK, Cadmium >Aw; Lood, Zink >I
Grondwater: Niet onderzocht

Asbest: zintuiglijk en analytisch niet aangetoond.

Conclusies: De zwak puinhoudende bovengrond bevat licht verhoogde gehalten aan lood en zink. In de zintuiglijk schone ondergrond zijn licht verhoogde gehalten aan kwik, lood, PAK en zink gemeten. Ter plaatse van Boring 2 bevat de matig puinhoudende ondergrond sterk verhoogde gehalten aan lood en zink en licht verhoogde gehalten aan cadmium, kwik en PAK. In de bovengrond en ondergrond is analytisch geen asbest aangetoond. Binnen de zone van 1,5 m-mv is geen grondwater aangetroffen en dat is derhalve niet onderzocht. Voor de werkzaamheden zijn geen aanvullende veiligheidsmaatregelen noodzakelijk. BUS-melding noodzakelijk.

Beoordeling OD/gemeente (d.d. en zaaknummer):

Stantec heeft op 22-10-2018 een melding BUS saneringsplan verzorgd
Aanleiding: K&L

Opp: 129 m2
D-max: 1 m-mv
Volume: 130 m3 (88 m3 > I; 43 m3 < I)

Bovengrond: Zn, Pb, HCH, PAK > I

Niet door gws
Alle grond wordt teruggeplaatst

(Melding op basis BKK icm historisch onderzoek waaronder gedateerd onderzoek (2007))

Beoordeling OD (26-10-2018 en z86201767)

De Kalkmarkt was in 2016 een van de sublocaties die onderzocht is in het kader van een indicatief afvoeronderzoek boomlocaties Stadsdeel Centrum conform NEN 5740. Wbb > I Bkk niet toepasbaar

Figuur: Totaalbeeld toetsingen aan normen Wet bodembescherming

Bron: Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, Nazca

Conventionele Explosieven

De omgeving van de locatie is getroffen door een bombardement op 12 oktober 1940. Het verdachte gebied (en de toenmalige oever langs het Open Havenfront) is weergegeven in figuur 2.

De combinatie Armaex, Bombs Away en de gemeente Amsterdam heeft in 2016 een vooronderzoek conventionele explosieven uitgevoerd voor het gehele grondgebied van de gemeente Amsterdam. De daaruit resulterende CE bodembelastingkaart is in november 2018 geactualiseerd.

Figuur: Verdachte gebieden met een verhoogd risico op het aantreffen van explosieven

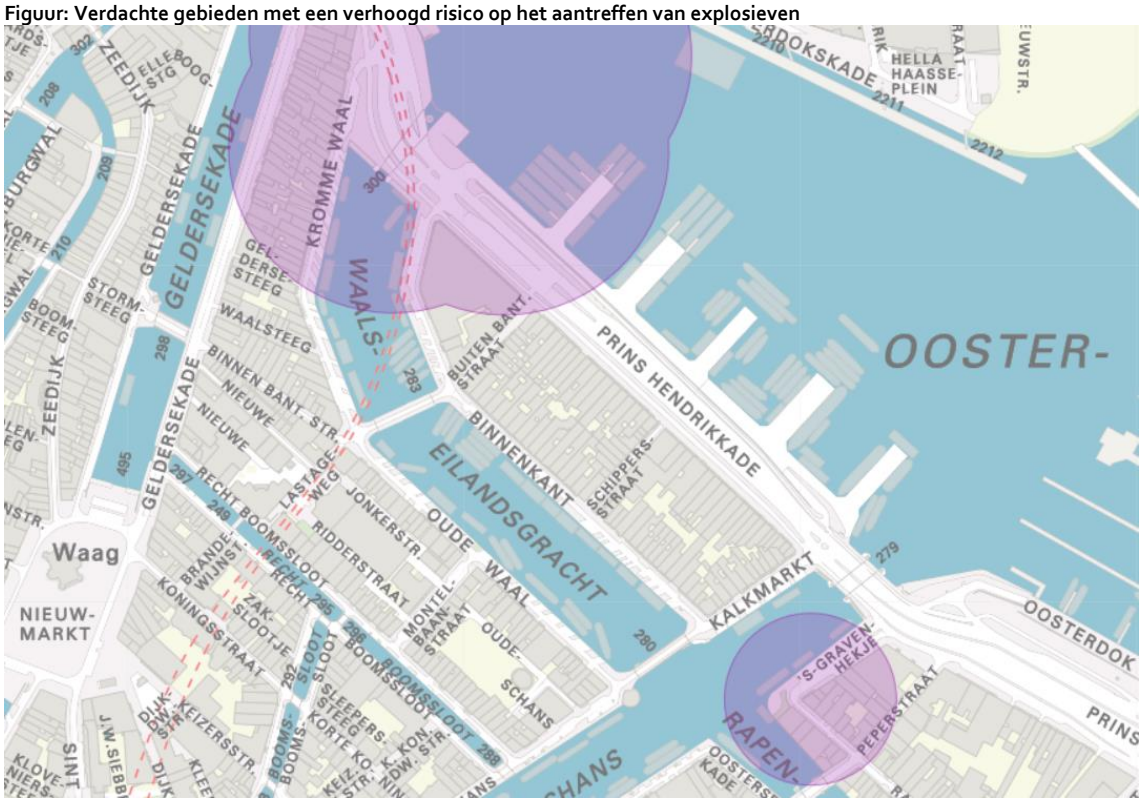

Bron: data.amsterdam.nl

De locatie Binnenkant 12-52 is niet verdacht van CE (of niet gesprongen explosieven). Er is geen aanvullend onderzoek nodig op dat gebied. Voorgenomen werkzaamheden op de locatie kunnen plaats vinden onder 'reguliere omstandigheden."

Datering en ondergrondse obstakels

In chronologische volgorde zijn onderstaande civieltechnische werkzaamheden uitgevoerd en objecten bekend:

Jaar	Obstakel
1641	Palen t.b.v. aan te plempen Waalseiland
1855	riool vanuit Buiten Bantammerstraat
1888	zinker duinwaterleiding bij de Bantammerstraten (Verwijderd in kader van de metrobouw: zinker uit 1888 o.a.)
1902	zinker bij brug 280 op tekening CTA
1909	steiger voor Binnenkant 24-27 op kaart
1946	betonplaat voor hijslier ter hoogte van Binnenkant 29-30
1953	Steiger voor Binnenkant 23-27 vernieuwd
1977-?	caissons metro
2007	gestuurde boring intredepunt B 30

Bronnen

Abrahamse, J. E. (2006), De problematiek van Amsterdam als waterstad. 'Een schone maagd met stinkende adem'. Tijdschrift voor Historische Geografie 2006-1, pp. 24-
Abrahamse, J.E. (2010), De grote uitleg van Amsterdam. Stadsontwikkeling in de zeventiende eeuw. Bussum: Thoth
Algemeen Handelsblad (1925), Stadsnieuws. Anderhalve eeuw wijnhandel. 14 september
Anonymus (1836-1837), Gepriviligeerd Naamregister der Heeren Kooplieden, Bankers, Handeldrijvende of Negotiedoenden, Winkeliers en Fabrijkanten [ ] Voor het Jaar 1836 tot Mei 1837. Amsterdam: R. Stemvers
Anonymus (1940), Adresboek 1939-1940
Anonymus 2012, Ruimtelijke onderbouwing Prins Hendrikkade 124. Projectbesluit, art. 3.10 Wvro (oud). Ontwerp, juli 2012. Het verbouwen van kantoorruimte tot vijf woningen en het in gebruik nemen van twee bestaande woningen voor short stay.
Armaex, Bombs Away & Gemeente Amsterdam (2016), NGE bodembelastingkaart.
Armaex, Bombs Away & Gemeente Amsterdam (2018), NGE bodembelastingkaart.Actualisatie november 2018
Baar, P.P. de & M. Buschman (2011), Binnenkant 21: koopmanshuis, koekfabriek, kamerverhuurbedrijf, appartementencomplex. Ons Amsterdam
Bakker, Theo ( ), Waalseiland
Bakker, M. 2006, Stadsatlas Amsterdam. Straatnamen en brugnamen verklaard.
Boer, J.F.M. Den & S. Duparc (1948), Kroniek van Amsterdam over de jaren 1940-1945. Amsterdam: Drukkerij en uitgeverij J.H. de Bussy.
Bonke, H. (2009), De haven 1876-1945. In: De haven van Amsterdam; zeven eeuwen ontwikkeling. Bussum: Thoth
Bureau Monumenten & Archeologie (2011), Archeologische Signaleringskaart Amsterdam. Centrum
Doorson, J. (2020), email
Gawronski, J. & J. Veerkamp (2007), Water uit de kelder. De verdwenen waterkelders van Amsterdam. Monumenten & Archeologie Amsterdam 6
Gerred de Broen (1725), Kaart van Amsterdam
Hameleers, M. (2013a), Kaarten van Amsterdam 1538-1865. Bussum: Thoth
Hameleers, M. (2013b). Kaarten van Amsterdam 1866-2012. Bussum: Thoth
Hameleers, M. (2015), Gedetailleerde kaarten van Amsterdam. Bussum: Thoth
Ingenieursbureau (2017), Vooronderzoek Binnenkant 20-21: historie bouw [i.o.v. Waternet]
Ingenieursbureau (2020), Notitie kademuren heel Amsterdam. Concept 1 oktober 2020
Jayasena, R. (2020), Graaf- en modderwerk. Een archeologische stadsgeschiedenis van Amsterdam. Utrecht: Matrijs
Koppers, G.P. (1999), Kroniek van grote branden in Amsterdam en andere belangrijke incidenten in Amsterdam sedert de indiensttreding van de beroepsbrandweer op 15 augustus 1874. NBDC Amsterdam
Lankelma (1999), Grondonderzoek en Funderingsadvies ten behoeve van Binnenkant 19 te Amsterdam.
Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2019)
Pijtak, G. W. C. (1848), Bouwkundig woordenboek, of verklaring van de meest gebruikelijke technische benamingen bij de burgerlijke bouwkunde, waterbouwkunde en spoorwegen. 's Hertogenbosch: Gebr. Muller

Roever, M. de (1999), Een Griekse kapitein aan de Prins Hendrikkade. Maandblad Amstelodamum 86-2, pp. 33-
Roon, D. de (2005), Metselen in verband met natte voeten. Gemetselde drijvende kelders in Amsterdam. Monumenten Archeologie Amsterdam 4, pp. 68-79
Terhorst, T. (2016), RE: Havenstraatterrein en Waalseiland BO. Email 22 juli 2016
Tussenbroek, G. van (2012), Historisch hout in Amsterdamse monumenten. Dendrochronologie – houthandel – toepassing. Publicatiereeks Amsterdamse Monumenten 3
Vermeer, G., B. Rebel en J. Jüngen (1992). D'Ailly's Historische Gids van Amsterdam. Den Haag: Sdu Uitgeverij Koninginnegracht
Werk in Uitvoering (Dienst der Publieke Werken)
Zoest, R. (2005), De Amsterdamse haven 1275-2005.
Gouw, J. ter (1874), Amstelodamiana. Eerste Deel. Amsterdam: C. L. Brinkman
Kruizinga, J. & G. Vermeer (2002), Het XYZ van Amsterdam
Loman, J. (1876), Atlas van Loman
Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2013), Nota bodembeheer Gemeente Amsterdam. Beleidskader voor grondverzet. Versie 1.1, 10 december 2013
Speet, B. (2004), Verstening, verdichting en vergroting. In: Marijke Carasso-Kok (red.), Geschiedenis van Amsterdam tot 1578. Een stad uit het niets. Amsterdam: SUN
Wagenaar, J. (1760), Amsterdam in zyne opkomst, aanwas, geschiedenissen, voorregten, [ ] en regeeringe. Eerste stuk. Amsterdam: Isaak Tirion

Bijlagen

Bijlage 1a: Archieven algemeen

Tabel: Inventarissen in Stadsarchief

inventaris	archief	periode	bestanddeel
5180	Dienst der Publieke Werken		
5225	Politierapporten	1940-1945	
5227	Luchtbeschermingsdienst	1940-1945	
5370	Gemeentelijke Dienst Grondbedrijf	1909-1995	
5444	Stedelijk Beheer		
10008	Gemeentelijke Dienst Grondbedrijf		Foto's
10039	Publieke Werken	1909-	
10040	Bouw- en Woningtoezicht		
10057	Centraal Tekeningenarchief		
10084	Otto Jaring		bouwtekeningen
10151	Dienst Bouw- en Woningtoezicht		
30075	DOW Afdeling Riolering en Waterhuishouding	-1990	
30076	Dienst Riolering en Waterhuishouding Amsterdam		
30714	Dienst Binnenstad	1995-1999	
31094	Projectgroep Nieuwmarkt	1976-1990	

Dienst Binnenstad (SAA 30714) heeft een aantal bestekken geschreven in de jaren negentig:
1420 Herprofilering Kloveniersburgwal [ ] bestekken 522, 521, 520 en 518 (SBA 1995)
1426 Projektrapportage Kloveniersburgwal groot-onderhoud bestrating bestek 519 (1995 – 1996)
1528 Vernieuwen walmuren Kloveniersburgwal (1999)

Tabel 1a: Inventarissen in Stadsarchief

inventaris	archief	periode	bestanddeel
5006	Bevolkingsregister: Buurtringregisters I t/m VI		/396 Binnenkant 1875-1897
5011	Collectie SAA: eigendomsbewijzen van percelen in particulier bezit	1401-1999	/1330 B 23
5039	Thesaurieren Ordinaris	1490-1857	
5040	Stadsfabriekambt en Stadswerken en Stadsgebouwen	1532-1982	
5180	Dienst der Publieke Werken		
5187.A	Secretarie; Afdeling Volkshuisvesting en gedeponeerde archieven	1962-1980	
5225	Politierapporten	1940-1945	
5227	Luchtbeschermingsdienst	1940-1945	
5361	Stadswerken en Gebouwen	1814	/399 Stukken betreffenden de concessie tot gratis houtopslag op de Oude Schans en Waalseilandgracht
5370	Gemeentelijke Dienst Grondbedrijf	1909-1995	
5402	Archief van de Sluis-, Brug- en Havengelden	1908	/124 Het ombouwen van brug no. 280 over de Waalseilandgracht (Bestek no. 55)
5417		1897-1922	/ 81 B28 Binnenkant 1897-1922, scans 126-217
5444	Stedelijk Beheer		
10003	Collectie SAA foto-afdrukken	1 sept 1898	/53516 Inhuldiging Koningin Wilhelmina Waalseilandgracht (wijk 15)
10008	Gemeentelijke Dienst Grondbedrijf		Foto's
10039	Publieke Werken	1909-	
10040	Bouw- en Woningtoezicht		
10056	Collectie SAA; bouwtekeningen		
10057	Centraal Tekeningenarchief		
10084	Otto Jaring		bouwtekeningen
10095	Collectie Atlas Kolk		

10097	Collectie SAA: tekeningen en prenten		0/010097003762 De Binnenkant en Waaalseilandsgracht gezien naar Oudeschans met Montelbanstoren. Techniek: ets
10144			
10151	Dienst Bouw- en Woningtoezicht	1917-1965	Bouwtekeningen van gesloopte percelen
30074	Dienst Publieke Werken: Afdeling Riolering en Waterverversing	1892-1988	
30075	DOW Afdeling Riolering en Waterhuishouding		
30076	Dienst Riolering en Waterhuishouding Amsterdam		
30173	Amsterdamse Raad voor de Monumentenzorg	1980-2005	
30533			
30714	Dienst Binnenstad	1995-1999	
30920	Dienst Milieu en bouwtoezicht en rechtsvoorgangers: bodemdossiers		
30960	Gemeentelijk Grondbedrijf	1991-1994	
30978	Stadsdeel Noord	1991-2000	
31094	Projectgroep Nieuwmarkt	1976-1990	
31148	Dienst Milieu- en Bouwtoezicht		tankcertificaat
31215	Archief van de Dienst Milieu- en Bouwtoezicht		
31285	Dienst Bouw- en Woningtoezicht; Stafafdeling Hinderwet en rechtsopvolger: hinderwetvergunningen: aanvulling	1875-1975	/113 garagevergunning 1984
31215	Archief van de Dienst Milieu- en Bouwtoezicht: tankcertificaten	1981-2011	/437 B 22 olietank verwijderd voor 1996 [in 1978]
			/438 B 47 tank gevudl met zand 1998

Bijlage 1b: Archieven bouwkundig onderzoek Binnenkant 20-21

In onderstaande inventarissen zijn dossiers met verwijzingen in het onderzoeksgebied van de percelen Binnenkant 20-21 gevonden.

Tabel 1b: Inventarissen Stadsarchief Amsterdam onderzoeksgebied Binnenkant 20-21

inv	best	omschrijving	periode
491		Zeemanshoop	
549		Pakhuismeesteren van de Thee N.V.	
549	485		
	466		
596			
606		Regenten van het Venetiahofje [etc.] huur [ ] Binnenkant	1948-1950
613		Mij Onroerende Goederen	
1077		J. B. Janus Bouwbedrijf	
5011		Eigendom particulieren	
	694	Prins Hendrikkade (voorheen Buitenkant [ ] Waalseiland	1695-1728
		(huis geheten "Bacchus", waar "De Gekroonde Jager"	1695-1728
	893	Prins Hendrikkade 139 (v.h. Nieuwe Waalseiland 32)	1646-1908
	1235	Binnenkant 19, 20, 23, 24 en 25	1863-1944
	1298	Prins Hendrikkade tussen Schippersstraat en N [ ] brug	1665-1681
	1330	Binnenkant 23 en lijst van stukken	1770-1869
	1331	Binnenkant 24 "Het Hof van Kleef"	1693-1865
	1332	Binnenkant 25	1832-1854
5187a	1184-	Gedeponeerde archieven	
5445		Dienst Bevolkingsregister: woningkaarten	1924-1953
30459	170	Afschriften van akten [Van Hengel] [PHK 132	1944
30533	120-	Brandweervergunningen	1936-1966
30533	629-	Hinderwetvergunningen	1925-1994

Bron: Stadsarchief Amsterdam

Bijlage 2: Centraal Tekeningenarchief

Tabel: CTA Binnenkant

nummer	jaar	omschrijving
13280	1908	Bouw van brug 280 over Waalseilandsgracht voor Oudeschans
14280	1854	Brug 280 over Waalseilandgracht voor Oudeschans
14283	1862	Brug 283 over Waalseilandgracht voor Buiten Bantammerstraat
14300	1876	Bouw van brug 300 over Waalseilandgracht in Prins Hendrikkade
15280	1908 [aantekening]	Situatie brug 280 over Waalseilandgracht aan Oudeschans
15300	1900 ca	Situatie Kraanswaterkeering [onder CTA 15280, ook 15299]
18666	1867	School. Bouw van de school aan de Binnenkant 39
22651	1914	Het vernieuwen van brug 283 over de Waalseilandsgracht voor de Buiten Bantammerstraat
23563		Plattegronden met situatie van te wijzigen toiletgroepen met riolering en situatie te maken afdak aan de v.m. school aan de Binnenkant 39 [doofstommenschool op 23563-2]
25354	1929	Leggen van riolen in Prins Hendrikkade tussen Binnenkant en Kalkmarkt
25400	1927	Bestrating Schippersstraat. Situatie met H.M. ten behoeve van Schippersstraat en Peperstraat
26046	1876	Het bouwen van [ ] brug 300 over de Waalseilandgracht in de Prins Hendrikkade
26237	1955	Te maken remming [ ] beschermingspalen in Nieuwe Keizersgracht, Waalseilandsgracht [ ]
26912	1940	Het rioleren van de Prins Hendrikkade tussen de Kalkmarkt en de Binnenkant [niet Binnenkant zelf]
27022	1938	Het maken van een steiger aan de Binnenkant tegenover het Scheepvaarthuis
31167	1953	Vernieuwen van een steiger aan de Binnenkant
31425	1944	Perceel. Opmeting voorgevel perceel a. d. Binnenkant 27
31426	1944	Idem 26
31547	1949	Walmuur. Herstellen van een walmuur langs de Kromboomsloot tussen Dijkstraat en Keizersstraat langs de Oude Schans t.o. de percelen 40-56-5-21. Lands de Kromme Waal geheel langs de Binnenkant tussen Bantammerstraat (Buiten) en Kalkmarkt Alleen Dagboek. [53 bestanden]
33399	1953	Opmeting van de gevelwanden aan de Buiten Bantammerstraat 3 t/m 13
35525	1954	Situatie met H.M. t.b.v. Prins Hendrikkade, Binnenkant, Buiten Bantammerstraat en Kalkmarkt [buiten onderzoeksgebied]
35526	1955	Situatie t.b.v. parkeerplaats scheepvaathuis aan de Prins Hendrikkade, Binnenkant en Buiten Bantammer straat
36022	1957	Verrichten van een proefbemaling in verband met te maken autotunnel aan de Prins Hendrikkade tussen Kalkmarkt en Buiten Bantammerstraat
37671	1958	Situatie met H.M. t.b.v. Binnenkant tussen Kalkmarkt en Buiten Bantammerstraat
40743	1962	Restauratieplan voorgevel t.b.v. Binnenkant 26
41227	1963	Restauratieplan voorgevel t.b.v. perceel Binnenkant 36
42721	1964	Perceel Binnenkant 25. Restauratieplan voorgevel t.b.v. perceel Binnenkant 25
42781	1965	Maken van een leunign ten behoeve van brug 283 over de Waalseilandgracht voor de Bantammerstraat
45065	1967	Perceel Binnenkant 45. Restauratieplan voorgevel t.b.v. Binnenkant 45
45605	1967	Perceel Binnenkant 48. Restauratieplan voorgevel t.b.v. perc. Binnenkant 48
51999	1972	Percelen Binnenkant 32-33. Opmeting en wijziging raamindeling van percelen ana de Binnenkant 32-33
52607		Brug 300 Het aanbrengen van de leuning
56072	1975	Perceel Binnenkant 39. Het vernieuwen van de voorgevel van het perceel aan de Binnenkant
57486	1978	Brug 300. Het maken van een voegconstructie ten behoeve van brug 300 Kraansluis
57533	1980	Het herprofileren van het brugdek ten behoeve van brug 300
59219	1977	Perc. Binnenkant 17 e.a. Opmeting bestaande toestand t.b.v.v. perc. Binnenkant 17 en Buiten Bantammerstraat 15
59484	1977	Perc. Binnenkant 17 e.a. Schetsontwerp gevels t.b.v. perc. Binnenkant 17 en Buiten Bantammerstraat 15
59485	1977	Perc. Binnenkant 26. Restauratieplan voorgevel t.b.v. perc. Binnenkant 26
59536	1977	Perc. Binnenkant 17/Buiten Bantammerstraat 15. Het opmeten van de bestaande toestand t.b.v. perc. Binnenkant 17 en Buiten Bantammerstraat 15
60066	1984	Perc. Binnenkant 22. Het maken van een zandstenen kozijn in de achtergevel t.b.v. perc.Binnenkant 22
61781	1984	Het beplanten van de Buiten Bantammerstraat [ter hoogte van de Prins Hendrikkade]
61938	1978	Situatie met H.M. en L+K van de Prins Hendrikkade tussen de Oude Zijdskolk en het Scheepvaarthuis en een Gelderse Kade, Kromme Waal, Oosterdokskade en Binnenkant aansluitend aan de Prins Herdrikkade [buiten onderzoeksgebied]

63069		Bron: CTA 63069 Het vernieuwen van een walmuur langs de Kalkmarkt en het versterken van de brugvleugel van brug 280
63820	1981	Baluster ten behoeve van brug 280 Waalseilandgracht
63868	1977	Bestratingswerken ten behoeve van Metro. Het verrichten van bestratingswerk aan de Prins Hendrikkade [ ] Kromme Waal [ ] Buiten Bantammerstraat [ ]